

Jisas Kraiské Jon kavin kudi

Du nak déku yé Kudi rate wadéka de du taakwa rak

¹ *Déknyényba nyét kápmaa akwi mu yaalamarék yadéka Gotna nyaan dé rak. Déku yé Kudi. Dé Got wale dé rak. Dé kapmu Got pulak dé rak.

² Déknyényba batnyé dé Kudi Got wale rak.

³ *Radéka Got wadéka dé kapmu dé nyét kápmaa akwi mu kuttaknak. Gwalmu nak kaapuk déku kapmu yaaladén. Akwi gwalmu Kudi male dé kuttaknak.

⁴ *Dé kulé mawulé kwayékwa ban dé. Kulé mawulé kwayédu du taakwa kulé mawulé kérae miték rasaakuké de yo apuba apuba.

⁵ Kulé mawulé kwayéte dé yéknwun téwayé pulak dé ro. Du taakwana kapéredi mawulé gaankété pulak dé tu. Yadéka wani téwayé gaankétéba yaante kayénarédéka, de kapéredi mawulé yakwa du taakwa gaankétéba rate dérét yaanékiyakgé de yapatiyu.

⁶ Got dut nak wadéka dé yaak. Wani duna yé Jon.

⁷ Dé du taakwat wani téwayéké kudi wakweké nae dé yaak. De wani téwayé pulak duké deku mawuléba waké de yo, “Wani du wan Gotna nyaan. Wan adél.” Naate wadoké dé Jon wani kudi wakwek.

---

* **1:1:** 1 Jo 1:1-3; Re 19:13

* **1:3:** Kl 1:16-17; Yi 1:2

* **1:4:** Jo

8 *Dé wani téwayé pulak duké dé du taakwat kudi wakweké yaak. Dé wani téwayé pulak du kaapuk.

9 *Du taakwana kapéredi mawulé gaankété ye dé tu. Téwayé pulak du, yaa gaankétéba kayénarékwá pulak, deku mawuléba kayénarédu deku mawulé yéknwun yaduké dé kényi kékmaat giyaak.

10 *Taale wani du kényi kékmaa dé kuttaknak. Kuttakne kényi kékmaat giyaadéka de kényi kékmaaba rakwa du taakwa déké kaapuk kutdéndan.

11 Déku gayét dé yaak. Yaadéka déku gayéna du taakwa déku kudi véknwumarék yate déké de kélík yak.

12 *Las de déku kudi miték véknwuk. Véknwute de wak, “Dé naana némaan ban.” Waga wadaka dé wadék de Gotna baadi de ro.

13 *Deku néwaa yaapa déké mawulé yadaka néwaa derét kéraadak de Gotna baadi ro, kapu kékmaaba rakwa du nak wadék de Gotna baadi ro? Wan kaapuk. Got kapmu wadék naané déku baadi naané ro.

14 *Kudi duna sépé ye dé naana kékmaat giyaak. Giyae dé naané wale rak. Rate naanéké mawulé lékte dé adél kudi male wakwek. Wakwedéka dérét véte naané wak, “Got déku apa dé kwayék déké. Kwayétakne wadéka dé giyaak. Dé kapmu dé Gotna nyaan. Du nak dé yakwa pulak yamarék yaké dé yo.” Naate naané wak.

---

* 1:8: Jo 1:20   * 1:9: Jo 8:12   * 1:10: Jo 17:25   * 1:12: Ga 3:26; Kl 2:6
 * 1:13: Jo 3:3-6; 1 Pi 1:23   * 1:14: Lu 9:32, 35; Pl 2:7; Yi 2:14

15 Gu yaakutaknakwa du Jon wani du yaadéka véte dé wak, “Dérét mé vé. Déknyényba kényi duké nae wuné gunat wakwek, ‘Wuna kukba yaaran du dé némaan ban. Wuné bakna du wuné taale yao. Wunat néwaa kéraamarék yaléka déknyényba wani du Got wale dé rak.’ Naate wuné déké wakwek”. Waga dé Jon wak.

16 *Kudi déku nak yé Jisas Krai apa yate dé déké miték sanévéknwukwa du taakwa naanat kutkalé yaké dé yo. Naanéké mawulé lékte naanéké sanévéknwute némaan ban rate naanat dé kutkalé yasaaku.

17 Déknyényba Got wadéka dé Moses Gotna apa kudi dé du taakwat wakwek. Kukba Got wadéka Jisas Krai yae dé nak kudi naanat wakwek. Adél kudi dé wakwek Gotké. Got naanéké mawulé lékdékwaké dé kudi wakwek.

18 *Du nak kaapuk Gorét véte déku jébaaké kutdénghén. Déku nyaan Jisas male dé wale re vétakne déku jébaaké dé kutdénghék. Kutdénghete giyae dé naanat yéknwun kudi wakwek déku yaapa Gotké. Wakwedéka naané Gotna jébaaké kutdénghék.

Gu yaakutaknan du Jon dé kudi wakwek

19 Gu yaakutaknan du Jon tédéka de Judana némaan du de nyédé du las Livaina duwat las waga wadaka de Jerusalemba yae de Jonét waatak, “Méné kiyadé?”

20 Waga waatadaka dé Jon wak, “Wuné Got wadén ban Krai kaapuk. Wuné du taakwat

---

* 1:16: Ep 3:19   * 1:18: Jo 6:46; Mt 11:27

kutkalé yaran du kaapuk.” Naate wate adél kudi dé wakwek. Kudi kaapuk paakudén.

21 *Yadéka de dérét tépa waatak, “Méné yani du? Méné Ilaija kiyae méné tépa nébéle raapmék, kapu yaga pulak?” Waga waatadaka dé Jon wak, “Kaapuk. Wuné Ilaija kaapuk.” Naate wadéka de tépa wak, “Naané Gotna kudi wak-weran kulé duké naané raségu. Raségénakwa du wani méné?” Naate waatadaka dé Jon wak, “Kaapuk.”

22 Naate wadéka de dérét tépa waatak, “Méné kiyadé? Du las de naanat wadaka naané yaak. Naané gwaamale ye derét yaga wakweké naané yo? Ména jébaaké yaga méné wo?”

23 *Naate waatadaka dé Jon wak, “Wuné téte kudi wakwekwa du wuné. Wuné du ramarék taaléba téte wuné wo, ‘Némaan Ban yaaran yaabu kutké guné yo.’ Wuné Aisaiana kudi véknwute wuné wani kudi wakweyo. Déknyényba wani kudi Gotna nyégaba kavidéka bulaa wuné yae wuné wani kudi wakweyo.” Naate dé aja kudi wakwek, deku mawulé yéknwun yaduké.

24 Déknyényba Parisina du derét wadaka de yaak.

25 Yae de Jonna kudi véknwutakne de dérét waatak, “Du taakwa deku kapéredi mawulé kulaknyénydaka méné Gotna yéba derét gu yaakutakno. Samuké méné waga yo? Méné Ilaija kaapuk. Méné Got wadén ban Kraisa kaapuk. Méné raségénakwa du kaapuk. Méné bakna du, samuké méné Gotna yéba derét gu yaakutakno?”

* 1:21: Ap 3:22   * 1:23: Ais 40:3

²⁶ *Waatadaka dé Jon wak, “Wuné Gotna yéba derét wuné gu yaakutakno. Wan makwal jébaa male. Némaan ban nak guné wale dé ro. Guné dérét kaapuk kutdénngunén.

²⁷ Dé wuna kukba yaaké dé yo. Yae dé apa jébaa yaké dé yo. Dé némaan ban dé ro. Wuné bakna du wuné ro. Yaga pulak déku jébaa yaké wuné yo, wuné bakna du rawurékwa bege?” Naate dé wak.

²⁸ Betaniba rate dé Jon wani kudi bulék. Wani gayé Jodan kaabélé nak saknwuba dé tu. Waba rate dé Gotna yéba du taakwat gu yaakutaknak.

Jisas wan Gotna sipsip nyaan pulak

²⁹ *Nak nyaan Jon téte dé vék Jisas dé ran taaléba yaadéka. Yaadéka Jon dérét véte dé naanat wak, “Guné akwi kényi dut mé vé. Dé Gotna sipsip nyaan. Déknyényba yadan kapéredi mu kutnébulké de sipsip nyaanét viyae Gotké tuwe kwayék. Sipsip nyaanét viyaadan pulak dérét viyaaké de yo. Viyaado dé kiyaaké dé yo, kényi kékmaaba rakwa du taakwana kapéredi mawulé kutnébulké.

³⁰ Nalé wani duké nae wuné gunat wakwek. Kéga wuné wak, ‘Wuna kukba du nak yaaké dé yo. Dé wuna némaan ban. Wunat néwaa kéraamarék yaléka dé dé rak.’ Naate wuné wak.

³¹ Déknyényba dérét kaapuk kutdénngwurén. Bu-laa male dérét wuné kutdénngék. Déké gunat kudi wakwete wuné Gotna yéba gunat gu yaakutaknak. Guné Isrel kényi duké kutdénngunuké wuné waga yak.”

---

* **1:26:** Jo 1:33   * **1:29:** Ais 53:6-7; 1 Pi 1:18-19

32-34 *Naate watakne dé naanat wak, “Got wadéka yae wuné déku yéba gunat gu yaakutaknak. Déknyényba wunat kéga dé Got wak, “Wuna Yaamabi giyae du nak wale tédu véké méné yo. Wani du wadu wuna Yaamabi du taakwana mawuléba wulaaké dé yo.’ Wakwedén pulak dé déku Yaamabi nyaamiyo pulak giyae kényi du wale tédéka wuné vék. Taale wuné kényi dut las kaapuk kutdéngrurén. Yawuréka Gotna Yaamabi déké giyae tédéka wuné déké kutdéngrék. Kényi du wan Gotna nyaan. Wuné kutdéngrte wuné gunat kudi wakweyo.” Naate dé Jon wak.

Jisas dé duwat las wak dé wale yédoké

35 Nak nyaa Jon tépa tédéka wuné kényi nyéga kavin du Jon déku du nak wawo ané dé wale ték.

36 *Tétéka dé Jon vék Jisas yédéka. Véte dé wak, “Mé vé. Wan Gotna sipsip nyaan.”

37 Waga wadéka ané Jisasna kukba yék.

38-39 Yétéka Jisas walaakwe dé vék déku kukba yaatéka. Véte dé anat wak, “Samuké bényé sékalu?” Naate waatadéka ané wak, “Rabai, samu gaba méné ro?” Naate watéka dé wak, “Mé yae bényé véké yo.” Naate wadéka ye ané vék radékwa ga kwaadéka. Vétakne wani nyaa ané dé wale rak. Kaapuk yétén. Garabu yan bege. Wani kudi Rabai naana kudiba kéga de wo, “Gotna kudiké yakwatnyékwa ban.”

40 Ané Jonna kudi véknwutakne ané Jisasna kukba yék. Du nak déku yé Andru wan Saimonna wayékna. Saimonna nak yé Pita.

---

* 1:32-34: Mt 3:16   * 1:36: Jo 1:29

41 Andru Jisasnyét kulaknyénytakne bari ye dé Saimonét véte dé wak, “Ané Mesaiat anébu vék.” Naate dé wak. Wani yé Mesaia naana kudiba kéga: Got wadén ban Krai.

42 *Watakne dé Andru Saimonét kwole yék Jisaské. Kwole yédéka Jisas Saimonét véte dé wak, “Méné Jonna nyaan. Méné Saimon. Kukba ménat kéga waaké naané yo, Sipas.” Naate dé Jisas wak. Wani yé, Sipas, nak gena kudiba kéga, Pita. Naana kudiba kéga, Matu.

Jisas dé Pilip bét Natanielét wak dé wale yébérúké

43-44 Nak nyaa dé Jisas nak kępmaat yéké dé sanévéknwuk. Wani kępmaana yé Galili. Sanévéknwute yéte dé Pilipmét vék. Pilip Betsaidaba dé yaak. Betsaida wan Pilip, Andru, Pita deku néwaage. Jisas Pilipmét véte dé wak, “Méné wuné wale mé yaa.”

45 *Naate wadéka dé Pilip Jisasna jébaa yate ye dé Natanielké sékalék. Sékale véte dé dérét wak, “Déknyényba naana kępmaawaara Moses Gotna yéba kudi wakwen du wawo de kulé duké Gotna nyégaba kavik. Wani dut naanébu vék. Wan Nasaret ban Jisas. Dé Josepna nyaan.”

46 *Naate wadéka dé Nataniel dérét wak, “Nasaret wan kapéredi gayé. Yaga pulak yéknwun du Nasaretba yaalaké dé yo?” Naate wadéka dé Pilip wak, “Méné yae méné véké yo.” Naate wadéka dé yék.

---

* 1:42: Mt 16:18   * 1:45: Diu 18:18   * 1:46: Jo 7:41, 52

⁴⁷ Nataniel yaadéka Jisas véte dé déké kéga wak, “Mé vé. Naané Isrelna du nak déwa yaakwa. Yéknwun du dé. Kudi las kaapuk yénaa yadékwá.”

⁴⁸ Naate wadéka dé Nataniel wak, “Yaga pulak ye méné wunat kutdéngek?” Naate waatadéka dé Jisas dérét wakwek, “Pilip ménat waamarék yadéka méné wani mi bapéba séknaaba raménéka wuné véte ménat wuné kutdéngek.”

⁴⁹*Waga wadéka dé Nataniel wak, “Némaan du, méné Gotna nyaan. Méné naané Isrelna némaan ban.”

⁵⁰ Naate wadéka dé wak, “Ménat wani mi bapéba raménéka véwuréké wuné wak. Wawuréka bulaa wunéké méné miték sanévéknwu. Kukba véménéran mu yae bulaa véménékwá mat talaknaké dé yo.”

⁵¹*Naate watakne dé naanat wak, “Kukba guné véké guné yo Gotna gayé tédu déku kudi kure giyaakwa du wuné Akwi Du Taakwana Nyaanké giyaate waarédo. Adél wuné gunat wakweyo.” Naate dé Jisas wak.

2

Du dé nak taakwa yak Kenaba

¹⁻² Nyaa vétik yédéka nak nyaa dé du nak taakwa yak Kenaba. Wani gayé Galiliba dé tu. De waadaka Jisasna néwaa ye lé taakwa yakwa duna gaba raléka Jisas déku du wale wani mu véké nae naané yék. Ye ranaka kukba dé wain gu kaapuk yak.

---

* **1:49:** Mt 14:33, 16:16; Jo 12:13   * **1:51:** Jen 28:12

³ Yadéka lé Jisasna néwaa dérét wak, “De wain gu kaapuk.”

⁴ *Naate waléka dé Jisas wak, “Nyéné, wuna jébaaké wamarék yaké nyéné yo. Jébaa yate kiyaawuréran tulé kaapuk wekna yaan.”

⁵ Naate wadéka lé Jisasna néwaa jébaa yakwa duwat wak, “Gunat kudi wadu guné déku kudi véknwute guné wadéka pulak yaké guné yo.” Naate lé dérét wak.

⁶ Naané Juda naana apa kudi véknwute maan taaba miték naané yakutnyu. Wani gaba rakwa du waga maan taaba yakutnyédoké de matut yadan awu nak taaba sékét nak taaba kayék nakurak waga de ték. Wani awu apakélé (30 galen pulak).

⁷ Jisas dé jébaa yakwa duwat wak, “Wani awuba mé kulé gu tuwe wuknasadagunu.” Naate wadéka de gu tuwe wuknasékéréknék.

⁸ Wuknasékérékdaka dé dérét wak, “Las mé tuwe kure ye guné yaa sérakgwa bapaduké kwayéké yo.” Waga wadéka de tuwe kure yék. Kure yédaka dé yaa sérakgwa bapadu dé wani gu kaknwuk.

⁹⁻¹⁰ Wani kulé gu wain gu dé yak. Kaknwute wani wain guké kutdénngmarék yadéka de jébaa yakwa du de kutdénngék wani guké. Kutdénngmarék yate dé yaa sérakgwa bapadu dé taakwa yan dut waadéka yaadéka dé dérét wak, “Akwi du yéknwun wain gu de taale kwayu. Kwayédaka du wupmalemu wain gu kadaka kukba de kapére wain gu kwayu. Méné yéknwun

---

* 2:4: Jo 7:30

wain gu takne méné bulaa kure yaaménéka naané miték ko. Wan yéknwun.” Naate dé wak.

11 *Wani nyaa dé Jisas batnyé déknyényba vémarék yadan apa jébaa yak. Kenaba dé wani apa jébaa yak. Got déké apa kwayédéka wani apa jébaa yadéka naané vék. Véte déké kutdénge naané déku du déké mitékne sanévéknwute naané wak, “Wani du wan Gotna nyaan. Wan adél.” Naate naané wak.

12 Wani kadému katakne dé Jisas, déku néwaa, déku wayéknaje, naané déku du, waga naané yék Kapaneamét. Ye nyaa las naané wani gayéba rak.

Gotna gaba du las jébaa yadaka dé Jisas kélésalak

13 *Apakélé yaa nak sérakgé yadaka naané Jisas wale Jerusalemét yék. Naané Juda wani yaaké naané wo Pasova.

14 Ye Gotna kudi buldakwa némaa gat wulae dé Jisas vék du las jébaa yadaka. De yéwaa kéraate de sipsip bulmakawu api kwayék, de nyédé du viyae tuwe Gotké kwayédoké. Du las de nak gena yéwaa kéraate de wani gayéna yéwaa déké kwayék.

15 De waga yadaka dé Jisas vék. Vétakne kélík yate dé makwal baagwi las kérae dé apa baagwi yak. Yatakne kure téte dé waba ran du, sipsip, bulmakawu, akwi dé kélésalak. Kélésalate dé yéwaa kéraadan jaabé takugérutnyédéka wani yéwaa bakna dé akérék.

16 Akérédéka dé api kure tén duwat wak, “Wani api mé kure yé. Guné wuna yaapana ga gwalmu

---

* 2:11: Jo 1:14, 4:54, 11:4   * 2:13: Eks 12:1-27

kéraadakwa ga pulak yamarék yaké guné yo.” Naate dé Jisas wak.

¹⁷ *Jisas waga yadéka naané déku du Gotna nyégaba kwaakwa kényi kudiké naané sanévéknwuk: Got, wuné ména gaké wuné mawulat kapére yo. Yawuréka wuna mawulé yaa pulak dé yaanu. Yaandéka ména ga miték kwaaduké apa jébaa wuné yo. Wani kudiké naané sanévéknwuk.

¹⁸ Jisas waga yadéka de némaan du wani mat véte de wak, “Got ménéké apa kwayéte wadéka méné waga yak, kapu yaga pulak? Samu nak pulak apa jébaa yaménu véte ména apaké kutdéngké naané yo.”

¹⁹ *Naate wadaka dé Jisas derét wak, “Guné kényi yéknwun ga yaalébaangunu nyaa kupuk yédu wuné tépa kaaké wuné yo.”

²⁰ Naate wadéka de wak, “Wupmalemu (46) kwaaré de Gotna kudi buldakwa némaa ga kaak. Bulaa nyaa kupuk méné tépa kaaké yapatiké méné yo.” Naate de némaan du wak.

²¹ Jisas waga wate déku sépéké dé aja kudi wakwek. Gotna kudi buldakwa némaa gaké kaapuk wakwedén.

²² *Yatakne kukba kiyaadéka nyaa kupuk yédéka Got wadéka dé tépa nébéle raapmék. Raapdéka naané déku du wani tulé wadén kudiké tépa sanévéknwuk. Yate naané Gotna nyégaba déknyényba kavidan kudi Jisas wakwen kudiké wawo sanévéknwute naané wak, “Wan adél kudi.” Waga naané wak.

---

* **2:17:** Sam 69:9   * **2:19:** Mt 26:61   * **2:22:** Lu 24:6-8; Jo 12:6

Jisas akwi du taakwana mawulé dé kutdégék

²³ Wani yaa sérakdan tulé Jisas Jerusalemba dé rak. Rate déknyényba vémarék yadan apa jébaa yadéka de wupmalemu du taakwa de vék. Véte de wak, “Wan Gotna nyaan.”

²⁴ Naate wadaka dé Jisas deku mawulé kutdégék. Deku kudi bakna kudi. Déké kaapuk miték sanévéknwudan. Waga kutdégte dé de wale kaapuk tédén.

²⁵ Dé akwi du taakwana mawulé dé kutdégék. Dut kaapuk waatadén deku mawuléké. Déku kapmu dé deku mawulé kutdégék.

3

Jisas Nikodimas wale dé kudi bulék

¹ *Judana némaan du dé nak rak. Déku yé Nikodimas. Wani du wan Parisina du.

² Gaan nak wani du Jisaské ye dé dérét wak, “Némaan du, Got ménat wadéka méné yaak, déku kudiké naanat yakwatnyéké. Naané naanébu kutdégék. Bakna du méné yakwa pulak déknyényba vémarék yanan apa jébaa yamarék yaké naané yo. Got méné wale radéka méné wani apa jébaa yo.”

³ *Dé waga wadéka dé Jisas dérét wak, “Wak-wewurékwa kudi miték méné véknwuké yo. Du taakwa kulé tépa yamarék yadaran dé Got némaan ban rate déké miték vémarék yaké dé yo. Yadu de Gotna du taakwa ramarék yaké de yo.”

---

* **3:1:** Jo 7:50-51, 19:39   * **3:3:** 1 Pi 1:23

4 Naate wadéka dé kutdéngraré yate dé waatak, “Du taakwa gwalepa yate yaga pulak ye kulé tépa yaké de yo? Kapu sal de makwali ye néwaana biyaaba wulaado néwaa tépa kéraaké de yo, kapu yaga pulak?”

5-6 **Dé waga wadéka dé wak, “Néwaa kéraadaka de nyaan bakna du taakwa de yaalo. Kulé mawulé kaapuk kéraadakwa. Gotna Yaamabi dé kapmu wadu de kulé mawulé kérae kulé du taakwa raké de yo. De Gotna yéba gu yaakudo Gotna Yaamabi deku mawuléba wulae tédéran de kulé mawulé kéraaké de yo. Kérae kulé du taakwa rado Got némaan ban rate deké miték védu, de Gotna du taakwa raké de yo. Adél wuné ménat wakweyo.”

7 Naate watakne dé tépa wak, “Ménat wunébu wakwek, guné kulé du taakwa ragunuké. Wani kudi véknwute kwagénmarék yaké méné yo.

8 Wimut kutte déku kapmu dé yeyé yeyo. Yeyé yeyate waadéka méné véknwu. Véknwute méné kaapuk kutdéngrménén. Yaba dé yao? Yaba yéké dé yo? Wimutké kutdéngraré yaménékwa pulak, méné Gotna Yaamabi yakwa jébaaké kutdéngraré yaké méné yo. Gotna Yaamabi deku mawuléba wulaadu de kulé du taakwa radaranké kutdéngraré yaké méné yo.”

9 Naate wadéka dé wak, “Wani mu yaga pulak yaaké dé yo?”

10 Nikodimas waga wadéka dé wak, “Méné Judana némaan du méné ro. Samuké méné wani muké kutdéngraré yo?”

---

* 3:5-6: Ta 3:5   * 3:5-6: Jo 1:13

11 Kéni kudi mé véknwu. Wuné kutdéngrwuren muké wuné ménat wakweyo. Véwuren muké wawo wuné kudi wakweyo. Wakwewuréka guné wuna kudi véknwumuké kélik guné yo.

12 Got kéni képmaaba jébaa yadéka guné végunéka wuné wani jébaaké kudi wakweyo. Wakwewuréka guné wuna kudi kaapuk véknwugunékwa. Got déku gayéba yakwa jébaaké wakwewuréran wani kudi wawo véknwumarék yaké guné yo.

13 Du nak Gotna gayét kaapuk waarédén. Waarémarék ye Got yakwa jébaa kaapuk védén. Wuné déku gayéba rate wuné kapmu wuné vék déku jébaa. Wuné déku gayé kulaknyénytakne wuné kéni képmaat giyaak.

14 **“Déknyényba naana képmawaara du ramarék taaléba yeyé yeyate dé Moses bras ainét yadan kaabe nak miba kusawurék, de véte yéknwun yadoké. Yadén pulak, de wuné Akwi Du Taakwana Nyaan wunat waga yaké de yo. Wunat miba kusawuréké de yo.*

15 Kusawurédo de wunat véte wunéké miték sanévéknwute wuna kudiké ‘Adél’ naadaran de kulé mawulé kérae Got wale apuba apuba miték rasaakuké de yo.” Naate dé Jisas wak.

16 **Got kéni képmaaba rakwa du taakwaké mawulat kapére yate déku nyaanét wadéka dé giyaak. Got wupmalemu baadi kaapuk. Nakurak male. Got waga dé wak, déku nyaanké miték sanévéknwukwa du taakwa kulé mawulé kérae*

---

* **3:14:** Nam 21:9; Jo 12:32   * **3:16:** Ro 5:8; 1 Jo 4:9-10

dé wale apuba apuba miték rasaakudoké. Yalakmarék yaké de yo.

17 *Got déku nyaanét wadéka dé giyaak, du taakwa yadan kapéredi mu kutnébulké. Yadan kapéredi mu derét yakataduké, Got dérét kaapuk wadén.

18 *Déku nyaanké miték sanévéknwukwa du taakwat Got waké dé yo, “Guné yéknwun du taakwa. Miték rasaakuké guné yo.” Watakne dé déku nyaanké miték sanévéknwumarék yakwa du taakwat waké dé yo, “Guné kapéredi mu yakwa du taakwa. Yagunén kapéredi mu wuné yakato, wuna nyaanké miték sanévéknwumarék yagunén bege.” Naate Got waké dé yo.

19 *Jisas yéknwun téwayé yaankwa pulak rate kényi kékmaat débu yaak. Yaadéka de du taakwa kapéredi mu yate de gaankétéké mawulé yak. Wani téwayéké de kélik yak. Got derét waatiké dé yo, wani téwayéké kélik yadan bege.

20 Kapéredi mu yakwa du taakwa wani téwayéké kélik yate téwayé yaankwa taalát yémarék yaké de yo. Yaa yaante gaankétéba kayénarédu de nak du yadakwa kapéredi mat miték vé muké kélik yate, de téwayé yaankwa taalát yémarék yaké de yo.

21 Adél kudi véknwukwa du taakwa wani du taakwa pulak kaapuk yadakwa. Got deké apa kwayédéka de yéknwun jébaa yo. Yate de téwayé yaankwa taalát yédaka de nak du yadakwa yéknwun jébaa miték vu. Véte Got deké apa kwayédékwaké de kutdengék.

---

* **3:17:** Lu 19:10; Jo 12:47   * **3:18:** Jo 3:36   * **3:19:** Jo 1:5

Jisaské dé gu yaakutaknan du Jon kudi wakwek

²² Kukba Jisas déku du wale naané Judiat yék. Ye wani kępmaaba rate naané Gotna yéba derét gu yaakutaknak.

²³ Gu yaakutaknakwa du Jon Inonba dé rak. Wani gayé Selim wale dé tu. Wani taaléba wupmalemu gu tédéka wupmalemu du taakwa yaadaka dé Gotna yéba derét gu yaakutaknak.

²⁴ *Wani tulé Yerot némaan ban Jonét kaapuk raamény gaba kusoladén. Dé wekna kaapaba rate dé jébaa yak.

²⁵ Jonna du de du nak wale waaruk. Juda deku apa kudi véknwute de gu yaakudakwaké de waaruk.

²⁶ *Waarutakne Jonna du déké ye de dérét wak, “Némaan du, du nak méné wale Jodan kaabélé nak saknwuba dé ték. Déknyényba déku jébaaké méné naanat wakwek. Wani du yae téte Gotna yéba du taakwat gu yaakutaknadéka de akwi du taakwa naanat kulaknyénytakne de déké yu. De akwi dékéba male yémuké naané kélik yo.”

²⁷ *Naate wadaka dé Jon derét wak, “Got naanat wadéran naané déku kudi véknwute déku jébaa yaké naané yo. Got naanat wamarék yadéran déku jébaa yamarék yaké naané yo. Wuné kényi jébaa kulaknyénymarék yaké wuné yo.

²⁸ Kényi jébaa yate wuné gunat wakwewuréka gunébu véknwuk. Kéga wuné wak, ‘Wuné Got wadén ban Kraiss kaapuk. Wuné akwi du taakwat kutkalé yakwa ban kaapuk. Got wadéka wuné wani banna yaabu kutké nae wuné taale yaak.

---

* **3:24:** Mt 14:3-4   * **3:26:** Jo 1:26-34   * **3:27:** Jo 19:11

Dé wuna kukba yaaké dé yo.’ Naate wate wuné wuna jébaa yak, akwi du taakwa wani banna kudi véknwudoké.

²⁹ Du nak taakwa kéraaké mawulé yadu déku du téte védu wani du taakwa kéraadu dé wale dusék yaké dé yo. Wuné wan taakwa kéraakwa duna du pulak. Wupmalemu du taakwa Jisaské yéte déku kudi véknwudaka wuné véte yéknwun mawulé yate dusék wuné yo.

³⁰ Dé némaan du raké dé yo. Wuné kaapuk. Wuné bakna du raké wuné yo. Wupmalemu du taakwa déku yéba kevéreké de yo. Wuna yéba kevérekmarék yaké de yo. Waga wuné mawulé yo.” Naate dé Jon wak.

³¹ *Awuréba yae kępmaat giyaan ban dé akwi du taakwana némaan ban. Kéni kępmaaba rakwa du kępmaana muké male de kutdéngek. Awuréba giyaan ban akwi muké kutdénge derét dé talaknak.

³² Gotna jébaaké kutdénge dé derét wakweyo. Wakwedéka de déku kudi véknwumuké kélík de yo.

³³⁻³⁴ *Got déku Yaamabi wani banké débu kwayék. Kwayédék Gotna Yaamabi déku mawuléba wulae tésaakute dé wani ban Jisas wale jébaa yo. Yadéka dé wani ban Gotna kudi male dé wakweyo. Wakwedéka du taakwa déku kudi véknwute de wo, “Gotna kudi dé wakweyo. Gotna kudi wan adél kudi. Wan adél.” Naate de wo.

³⁵ *Déku yaapa Got déké dé mawulat kapére yo. Mawulat kapére yate derét débu wak, dé némaan

---

* **3:31:** Jo 8:23   * **3:33-34:** Jo 1:32-34   * **3:35:** Mt 11:27; Jo 5:20

ban rate akwi du taakwa, gwalmuké wawo miték véduké.

³⁶ *Gotna nyaanké miték sanévéknwukwa du taakwa kulé mawulé kérae apuba apuba miték rasaakuké de yo. Déku kudi véknwumarék yakwa du taakwa kulé mawulé kéraamarék yaké de yo. Got wani du taakwat apuba apuba rékaréka yadu de miték rasaakumarék yaké de yo.

4

Jisas Sameriana taakwa wale dé kudi bulék

¹⁻⁴ Wani tulé du de las wak, “Wupmalemu du de Jisasna kudi miték véknwu. Véknwudaka dé Jisas Gotna yéba derét gu yaakutakno. Waga yadéka déku jébaa gu yaakutaknakwa du Jonna jébaat dé talaknak.” Naate wate kaapuk kutdéndan. Jisasna du male de Gotna yéba duwat gu yaakutaknak. Jisas kaapuk derét gu yaakutaknadén. Jisasna jébaaké waga wadaka de Parisina du wani kudi véknwute buldaka dé Jisas véknwuk. Véknwutakne dé Jisas déku du wale waga naané Judia kulaknyénytakne Galilit tépa yéké nae naané yédakwa yaabuba ye naané Sameriat yék.

⁵ *Yéte naané Sameriana gayé nak saabak. Wani gayéna yé Saika. Apakélé nébu nak dé tu, Saika tékwaba. Déknyényba naana képmawaara Jekop dé déku nyaan Josepké wani képmaa kwayék. Saika wani képmaa tékwaba dé tu.

⁶ Wani taaléba gu tuwe kadakwa waagu dé nak tu. Déknyényba Jekop dé vaak wani waagu.

---

* **3:36:** Jo 3:16-18; 1 Jo 5:12   * **4:5:** Jen 33:19

Jisas séknaaba yae wani waagu tékwa saabadéka yaap yadéka dé wani waagu tékwaba rak. Nyaa nawuréké yadéka dé waba rak.

⁷⁻⁸ Jisas waba radéka déku du gayét naané yék, kadému las kéraaké. Yénaka radéka lé Sameriana taakwa nak gu tuké yaak. Yaaléka dé Jisas lérét wak, “Gu las mé kure yaa. Kaké wunék.”

⁹ *Naate wadéka lé Sameriana taakwa dérét wak, “Méné Judana du. Wuné Sameriana taakwa. Yaga pulak gu kwayéwuru kaké méné yaawiyu?” Naate lé wak, Juda Sameria wale yeyé yeyamarék yadakwa bege.

¹⁰ Waléka dé Jisas wak, “Bulaa nyénat wuné guké yaawik. Nyéné Got kwayédékwa yéknwun gwalmuké kutdénge wunéké wawo kutdénge nyénu mukatik, nyéné wunat nak pulak guké wanyénu. Nyéné wani gu kanyénéran nyéné miték rasaakuké nyéné yo.” Naate wate du taakwa kulé mawulé kérae miték rasaakudaranké dé aja kudi wakwek.

¹¹ *Dé waga wakwedéka lé déku kudiké kutdénge marék yate lé wak, “Némaan du, méné gu tu mu kaapuk. Kéni waagu gu adaba dé tu. Waménén gu yaba tuké méné yo?”

¹² Naana képmawaara Jekop dé kéni gu tékwa waagu tiyaak naanéké. Déku nyaangu, déku sipsip bulmakawu, dé wawo, kéni guba de kak. Ména jébaa déku jébaat talaknaduké méné waga wo, kapu yaga pulak?”

¹³ Naate waléka dé Jisas wak, “Akwi du taakwa wani guba kadaran tépa gutak yaké dé yo derét.

---

* **4:9:** Lu 10:33   * **4:11:** Jo 7:37-39; Re 21:6

14 *De kwayéwuréran gu nyégéldaran dé deku mawuléba yéknwun yadu de kulé mawulé kérae apuba apuba miték rasaakuké de yo.”

15 Naate wadéka lé dérét wak, “Némaan du, bu-laa wunéké wani gu tiyaaké méné yo. Tiyaaménu kukba wunat tépa gutak yamarék yaké dé yo. Tépa yae kényi waaguba tumaréék yaké wuné yo.” Naate wate lé déku aja kudi kaapuk kutdénghén. Lé guké lé wak. Dé kulé mawuléké dé wak.

16 Lé waga waléka dé wak, “Ye nyéné nyéna dut kwole béné yaaké yo.”

17 Naate wadéka lé wak, “Wuné du kaapuk.” Naate waléka dé wak, “Wan adél.

18 Déknyényba du naktaba wale nyéné rak. Bu-laa ranyénékwa du wan nyéna du kaapuk. Nyéna kudi wan adél kudi.”

19 Naate wadéka lé wak, “Némaan du, wunéké méné kutdénghék. Méné Gotna yéba kudi wak-wekwa du méné. Bulaa waga wuné kutdénghék.

20 *Wuna képmawaara kényi nébuba waare de Gotna yéba kevéreknék. Guné Juda guné wo, ‘Gotna yéba kevéreknakwa taalé Jerusalemba dé tu.’ Naate waganékwaké yaga pulak yaké naané yo?”

21 Lé waga waléka dé lérét wak, “Nyéné wuna kudi mé miték véknwu. Nak nyaa yaadu guné akwi taaléba naana yaapa Gotna yéba kevérekgé guné yo. Guné kényi nébuba male Gotna yéba kevérekmarek yaké guné yo. Jerusalemba male Gotna yéba kevérekmarek yaké guné yo.

---

* 4:14: Jo 6:35   * 4:20: Sam 122:1-4

22 Guné Sameria Gotké miték kutdéngrarék yate, guné déku yéba kevéreknu. Naané Juda Gotké kutdéngrte naané déku yéba kevéreknu. Wuné du taakwa kapéredi mawulé kutnébulran ban wan Judana du wuné.

23 *Gotna kudi miték véknwukwa du taakwa de naana yaapa Gorét adél kudi wakwete deku mawuléba déku yéba kevérekngé de yo. Wani du taakwa déku yéba kevérekdoké dé mawulé yo. Déku yéba waga kevérekdarán tulé kényi dé yo.

24 *Got wuraanyan pulak dé ro. Dé sépé kaapuk. Du taakwa dérét kaapuk védakwa. Gotna kudi miték véknwukwa du taakwa adél kudi wakwete deku mawuléba déku yéba kevérekdarán wan yéknwun.” Naate dé wak.

25 Wadéka lé wak, “Got wadén ban Mesaia déku nak yé Kraisa yaaké dé yo, naanat kutkalé yaké. Waga wuné kutdéngrék. Dé yae akwi kudi naanat wakweké dé yo.”

26 Naate waléka dé Jisas lérét wak, “Kényi wuné nyéné wale bulu.”

27 Jisas waga wadéka naané déku du kadému kérae kure tépa gwaamale yaak. Yae taakwa wale buldéka véte naané kwagénék. Yate naané kaapuk wanan, “Samu kéraaké nyéné mawulé yo? Samuké méné lé wale kudi bulu?” Waga kaapuk wanan.

28-29 Yanaka lé wani taakwa gu tulékwa mu kulaknyénytakne lé gayét gwaamale yék. Ye lé du taakwat las wak, “Yae guné dut nak véké yo. Déknyényba wunat kaapuk védén. Yate

---

* 4:23: Jo 15:26   * 4:24: Ro 12:1

déknyényba yawurén akwi muké dé wunat wak-wek. Dé Got wadén ban Kraiss, kapu yaga pulak?”

³⁰ Naate waléka de gayé kulaknyénytakne de Jisaské yaak.

³¹ Yaabuba yaadaka naané Jisasna du dérét wak, “Némaan du, kadému mé ka.”

³² Naate wanaka dé wak, “Wuna kadému dé ro. Kutdénngmarék yagunén kadému.”

³³ Naate wadéka naané déku du naana kapmu bulte naané wak, “Du dé nak déké kadému kwayék, kapu yaga pulak?”

³⁴ *Naané waga wanaka dé naanat wak, “Wuna kadému kéga. Wunat wadéka yaawurén banna kudi véknwuké wuné yo. Véknwute tiyaadén jébaa yate yabutiké wuné yo. Wan wuna kadému pulak.

³⁵ *Guné kadému yaanane kéga guné wo, ‘Kadému kéraanaran baapmu wan véti wan véti dé tu.’ Wagunéka wuné gunat wo: Bulaa kéraamale yaké guné yo. Mé vé. Wupmalemu Sameriana du taakwa dewa yaakwa. Bulaa deku mawulé yéknwun dé tu, kéraagunékwa kadému yéknwun ye tékwa pulak. Bulaa wunéké sanévéknwute wuna kudiké ‘Adél’ naaké de yo.

³⁶⁻³⁸ “Kadému kéraakwa du nak duké jébaa yate de déku kadému kérae jawute de yéwaa nyégélu. Guné Gotké jébaa yate kadému kéraakwa du pulak guné ro. Guné wani jébaa yate wuna kudi wakwegunu, de wupmalemu du taakwa jawe wunéké miték sanévéknwute kulé mawulé kérae, miték rasaakuké de yo apuba apuba. Rado Got guna yéknwun jébaa kaataké dé yo. Déknyényba

---

* **4:34:** Jo 6:38, 17:4   * **4:35:** Lu 10:2

kéni kudi du dé nak wak, ‘Du nak dé kadému yaananu. Yaanandéka nak du dé wani kadému kérao.’ Wadéka bulaa wani kudi adél dé yak. Du las déknyényba du taakwat Gotna kudi wakwete kadému yaananén du pulak de tu. Nak du kukba yae wuna kudi wani du taakwat wakweké de yo, de wunéké miték sanévéknwudoké. Wani kudi wakweran du kadému kéraakwa du pulak de tu. Déknyényba wakwen du kukba wakweran du de akwi yéknwun mawulé yate dusék yaké de yo. Gunat wuné wak, guné wuna kudi wakwegunu wupmalemu du taakwa wunéké miték sanévéknwudoké. Déknyényba nak du de Gotna kudi derét wakwek. Kukba guné yae deku mawulat kutkalé yagunu de wunéké miték sanévéknwuké de yo. Gotna kudi déknyényba wakwen du guné wuna kudi wakwekwa du wale akwi guné Gotna jébaa yo.” Naate dé Jisas naanat kudi wakwek.

³⁹ Taknaba Sameriana taakwa lé wani gayéba rakwa du taakwat wak, “Wani du déknyényba yawurén akwi muké dé wunat wakwek.” Naate waléka de wupmalemu Sameriana du taakwa de Jisaské miték sanévéknwuk.

⁴⁰ Sanévéknwute Jisaské yae de dérét waatak, dé de wale raduké. Waga waatadaka dé de wale nyaa vétik dé rak.

⁴¹ Rate de wale kudi buldéka de wupmalemu du taakwa las wawo déku kudi véknwute de déké miték sanévéknwuk.

⁴² *Sanévéknwute de wani taakwat wak, “Taale naané nyéna kudi véknwuk. Véknwutakne naané

---

* 4:42: 1 Jo 4:14

Jisaské miték sanévéknwuk. Sanévéknwute kukba naané Jisasna kudi véknwuk. Déku kudi véknwutakne bulaa naané kutdégék. Dé keni kępmaaba rakwa du taakwat Setenna taababa kéraaran ban. Wan adél.” Naate de Sameriana du taakwa wak.

Jisas wadéka dé némaan duna nyaan yéknwun yak

⁴³⁻⁴⁴ Nak nyaa Jisas dé wak, “Gotna yéba kudi wakwekwa duké déku gayéna du taakwa de wo, ‘Dé naané pulak du. Dé némaan du kaapuk. Wan bakna du.’ Waga wadaka de nak gena du taakwa déké de wo, ‘Wan némaan du dé.’ Waga de wo.” Naate Jisas dé wak.

Saikaba nyaa vétik re wani gayé kulaknyénytakne naané Jisasna kępmaa Galilit yék.

⁴⁵ Déknyényba yis yamarék yadakwa béret kanakwa tulé de Galilina du taakwa las Jerusalemét yék. Ye de vék Jisas déknyényba vémarék yadan apa jébaa yadéka. Vétakne deku kępmaat gwaamale ye re de vék Jisas deku gayét yaadéka. Véte de déké mawulé yate dusék takwasék yak. Yate de déku kudi véknwuk.

⁴⁶⁻⁴⁷ *Naané Galiliba yeyé yeyate naané Kena saabak. Déknyényba Jisas wani gayéba rate wadéka dé kulé gu wain gu yak.

Jisas Judia kulaknyénytakne Galilit ye Kena saabe radéka dé némaan du nak véknwuk. Wani némaan duna nyaan kiyakiya yate dé Kapanembira kwaak. Kwaadéka dé némaan du

---

* **4:46-47:** Jo 2:1-11

Jisaské yaak. Yae dérét dé wak, “Wuna nyaan kiyaamale yaké dé yo.

48 *Méné wuné wale yae wuna nyaanét kutkalé yaménu, dé yéknwun yaké yo.” Naate wadéka dé Jisas wak, “Wuné déknyényba vémarék yagunén apa jébaa las wawo yawuréran tulé male, guné Got wunéké apa tiyaadénké miték sanévéknwuké guné yo, kapu yaga pulak?”

49 Naate wadéka dé némaan du wak, “Némaan du, bari méné yaaké yo. Yaamarék yaménéran wuna nyaan kiyaaké dé yo.”

50 *Naate wadéka dé Jisas wak, “Méné yéké méné yo. Ména nyaan yéknwun yaké dé yo.” Naate wadéka dé Jisasna kudi miték véknwutakne dé yék.

51 Déku jébaa yakwa du yae dérét yaabuba véte de wak, “Ména nyaan débu yéknwun yak.”

52 Naate wadaka dé derét waatak, “Yani tulé dé yéknwun yak?” Waatadéka de wak, “Nalé nyaa nawurédéka dé kiyakiya kaapuk yak.”

53 *Waga wadaka dé yaapa kutdengék. Nalé Jisas dé wale kudi bulén tulé dé déku nyaan yéknwun dé yak. Waga kutdengte dé déku kém wale akwi de Jisaské miték sanévéknwute déku kudiké de “Adél” naak.

54 *Jisas déknyényba Judia kulaknyénytakne Galilit ye wadéka dé wani nyaan yéknwun yak. Jisas déknyényba vémarék yadan apa jébaa yatakne wani tulé dé apa jébaa nak wawo yak.

---

* 4:48: Jo 2:18   * 4:50: Mt 8:13; Mk 7:29   * 4:53: Ap 16:31

* 4:54: Jo 2:11

5

Kwawu ténba dé Jisas dut nak wadéka dé yéknwun yak

¹ Kukba apakélé yaa sérakdaran nyaa yaaké yadéka dé Jisas Jerusalemét waarék.

² Déknyényba matut raatmu gitaknadaka dé Jerusalem nyédéba ték. Wani raatmuba apakélé gwéspété dé las ték. Nakurak gwéspétéba de sipsip wulaak. Wani gwéspété ténba dé makwal kwawu nak ték. Yibruna kudiba wani kwawuké kéga de wo, Betesda. Wani kwawu maaléba surél pulak ga naktaba dé kwaak.

³ Wupmalemu du taakwa de wani gaba rak. Méni kiyaan du taakwa, maan kapére yan du taakwa, apa yamarék bakna kwaakwa du taakwa, waga de rak. [Wani gu ségéndu véké nae de rak.

⁴ Déknyényba nak apu nak apu Gotna kudi kure giyaakwa du nak giyae dé wani guba dawulidéka dé gu ségénék. Gu ségéndéka véte dé guba taale dawulin ban dé yéknwun yak.]

⁵ Du nak wupmalemu (38) kwaaré déku sépé kapére dé yak.

⁶ Dé wani gaba kwaadéka Jisas dérét véte dé kutdengék, wupmalemu kwaaré waba kwaadénké. Waga kutdengte dé Jisas dérét waatak, “Méné yéknwun yaké méné mawulé yo?”

⁷ Naate waatadéka dé sépékwaapa kapére yan du wak, “Némaan du, yaga pulak yaké wuné yo? Gu ségéndu wunat kérae kwawuba kusadaran du kaapuk radékwa. Wuné kapmu dawuliké

yawuréka nak du male taale dawulite dé wunat talaknak.”

⁸ *Naate wadéka dé Jisas wak, “Méné mé raapme kwaaménén ara kérae kure méné yéké yo.”

⁹ Waga wadéka dé wani du tépa yéknwun yak. Yadéka dé déku ara kérae kure yék.

¹⁰ *Wani nyaa wan naané Judana yaap ra nyaa. Yadéka de némaan du yéknwun yan dut wak, “Naana apa kudi véknwute naanébu wak, ‘Yaap ra nyaa du deku gwalmu kure yémarék yaké de yo.’ Waga naanébu wak. Bulaa ména ara kure yémarék yaké méné yo, yaap ra nyaa bege.”

¹¹ Naate wadaka dé dérét wak, “Du nak wadéka yéknwun yawuréka dé wunat wak, ‘Ména ara kérae kure méné yéké yo.’ Waga wadéka wuné kérae kure yu.”

¹² Naate wadéka de waatak, “Ména ara kérae kure yéménuké kiyadé wak?”

¹³ Naate wadaka kaapuk kutdengdén. Wani taaléba wupmalemu du taakwa tédaka Jisas débu yék.

¹⁴ *Kukba dé Jisas dérét Gotna kudi buldakwa némaa gaba vék. Véte dé wak, “Mé véknwu. Bulaa ménébu yéknwun yak. Kapéredi mu tépa yamarék yaké méné yo. Wuna kudi véknwumarék yaménéran kapéredi mu las wawo ménéké yaaké dé yo.”

¹⁵ Waga wadéka wani du ye dé némaan duwat wakwek, “Wunat wadéka yéknwun yawurén du wan Jisas.”

---

* **5:8:** Mt 9:6   * **5:10:** Lu 13:14   * **5:14:** Jo 8:11

16 Dé waga wadéka véknwute de batnyé Jisas-nyét yaalébaanké sanévéknwuk, wani mu yaap ra nyaaba yadén bege.

17 Waga yadaka dé Jisas derét wak, “Wuna yaapa akwi nyaa dé jébaa yo. Yadéka wuné wawo wuné jébaa yo.”

18 *Waga wate dé déku yaapa Gotké wakwek. Waga wakwete dé Got pulak radékwaké dé wakwek. Wakwedéka véknwutakne de némaan du dérét viyaapérékgé mawulé yak, wani dut yaap ra nyaa kutnébultakne Got pulak radékwaké wadén bege.

Gotna nyaan apa yate kudi wakweké dé yo

19 *De waga yadaka dé Jisas derét wak, “Mé véknwu. Wuna yaapa jébaa yadéka, wuné déku nyaan véte wani jébaa wuné yo. Wuné wuna mawuléba sanévéknwute jébaa nak wuné kapmu yamarék yaké wuné yo. Wuna yaapa yakwa akwi jébaa wuné wawo yaké wuné yo.

20 Wuna yaapa wunéke mawulat kapére yate dé déku jébaa wunat wakwatnyu. Kukba wunat wakwatnyédéran jébaa bulaa yawurékwa jébaat talaknaké dé yo. Wuné wani kulé jébaa yawuru guné véte kwagénte sanévéknwu wanévéknwuké guné yo wani jébaaké.

21 *Wuna yaapa kiyaan du taakwat wadéka de nébéle raapme miték rasaaku. Yadékwa pulak wuné mawulé yawurékwa du taakwat wawuru de miték rasaakuké de yo.

22 *Wuna yaapa apakélé kot véknwukwa

---

* 5:18: Jo 10:30, 33   * 5:19: Jo 8:29   * 5:21: Jo 5:26   * 5:22: Ap 10:42

némaan ban rate, du taakwa yan muké kudi wakwemarék yaké dé yo. Wani jébaa débu tiyaak wunéké. Wuné apakélé kot véknwukwa némaan ban rate yadan muké kudi wakweké wuné yo.

²³ *Akwi du taakwa wuna yaapana yéba kevérekdkwa pulak, wuna yéba kevérekdoké dé wani jébaa wunéké tiyaak. Wuna yéba kevérekmarék yakwa du taakwa de wunat wadéka yaawurén banna yéba wawo kaapuk kevérekdkwa.

²⁴ *“Wuna kudi miték véknwute wunat wadéka yaawurén banké miték sanévéknwukwa du taakwa akwi kulé mawulé debu kéraak. Kérae apuba apuba Got wale miték rasaakuké de yo. Kukba wuné némaan ban rate deku kudi véknwute yadan kapéredi muké kudi wakwemarék yaké wuné yo. Kapéredi taalat yémarék yaké de yo. Adél wuné gunat wakweyo.”

²⁵ Naate watakne dé Jisas tépa wak, “Mé véknwu. Gotna kudi véknwumarék yakwa du taakwa yéknwun mawulé kaapuk yadakwa. Yate kiyaan du taakwa pulak de ro. Rate wuna kudi véknwudaran de kulé mawulé kérae miték rasaakuké de yo. Wuna kudi véknwudaran tulé kényi dé yao.

²⁶ Wuna yaapa du taakwa kulé mawulé kérae miték rasaakudaranké dé apa yo. Dé apa tiyaate débu wunat wak. Wadénké wuné wawuru de du taakwa kulé mawulé kérae miték rasaakuké de yo apuba apuba.

²⁷ Wuné Akwi Du Taakwana Nyaan wuné. Got wunéké apa tiyaadénké kukba wuné kot

---

* 5:23: Pl 2:10-11   * 5:24: Jo 3:16

véknwukwa némaan ban rate, akwi du taakwa yan muké kudi véknwute wakweké wuné yo.

28 Wani muké kwagénmarék yaké guné yo. Nak tulé yaadu kiyaan du taakwa rémdan waaguba kwaate wuna kudi véknwuké de yo.

29 *Véknwute nébéle raapme yaalaké de yo. Yéknwun mu yan du taakwa nébéle raapme apuba apuba miték rasaakuké de yo. Kapéredi mu yan du taakwa nébéle raapdo, wuné némaan ban rate derét waatite yadan kapéredi mu yakataké wuné yo. Adél wuné gunat wakweyo.” Naate dé Jisas wak.

Du las de Jisasna jébaaké kudi wakwek

30 *Jisas waga watakne dé Judana némaan duwat tépa wak, “Wuné wuna mawuléba sanévéknwute wani jébaa yamarék yaké wuné yo. Wunat wadéka yaawurén banna kudi véknwute wuné du taakwa yan muké kudi wakweyo. Wuna mawuléba sanévéknwute wani kudi kaapuk wakwewurékwa. Waga yate miték wuné wakweyo.

31 “Wuné kapmu wuna jébaaké kudi wakwewuréran guné waké guné yo, ‘Déku kudi yénaa kudi.’ Naate wate guné wunéké miték sanévéknwumarék yaké guné yo.

32 *Wuna yaapa wawo wuna jébaaké dé kudi wakweyo. Wakwedéka wuné kutdégék. Wuna jébaaké wakwedékwa kudi wan adél kudi.

---

* 5:29: Ap 24:15   * 5:30: Jo 6:38   * 5:32: 1 Jo 5:9

33 **“Déknyényba guné Jonké kudi wakwesatik. Wakwesatigunéka dé gunat adél kudi wakwek wunéké.*

34 *Wuné duna kudiké kaapuk sanévéknwurékwa. Yate Got gunat kutkalé yaduké mawulé yate wuné Jonna kudiké wakweyo.*

35 *Téwayé yaante kayénarédéka de du miték vu. Jon téwayé pulak téte walkamu kwaaré rate yéknwun jébaa yadéka guné véte guné dusék yak.*

36 **“Jon wunéké kudi wakwedéka guné wunéké kutdéngek. Wuna apa jébaa déku kudit dé talaknak. Wuna yaapa yawuruké tiyaadén jébaa kényi wuné yo. Wani jébaa yawuréka du taakwa las véte de wo, ‘Déku yaapa Got wadéka dé yaak. Waga naané kutdéngek.’ Naate de wo.*

37 **Wuna yaapa wunat wadéka yaawuréka dé wawo dé wunéké wakwek. Guné déku kudi las kaapuk véknwugunén. Déku ménidaama las kaapuk végunén.*

38 *Got wunat wadék wunébu yaak. Déku kudi guna mawuléba kaapuk radékwa, guné wunéké miték sanévéknwumarék yagunékwa bege.*

39 **Guné kulé mawulé kérae miték rasaakugunéranké sanévéknwute, guné Gotna nyégaba kavidan kudiké sékalu. Wani kudi kavin du de wawo de wunéké wakwek.*

40 *Kulé mawulé kérae miték rasaakuké guné mawulé yo. Wunéké yae wuna kudi véknwugunéran, wuné wawuru guné kulé*

---

* 5:33: Jo 1:19-27 * 5:36: Jo 14:11 * 5:37: Lu 3:22 * 5:39: Lu 24:27

mawulé kérae miték rasaakuké guné yo. Wuna kudi véknwumuké guné kélík yo.

⁴¹ “Du taakwa wuna yéba kevérek muké kélík wuné yo.

⁴² Guna mawulé wuné kutdengék. Guné Gotké kaapuk mawulat kapére yagunékwa.

⁴³ Wuna yaapa Got wunat wadéka yae wuné déku jébaa yo. Yawuréka guné wuna kudi kaapuk véknwugunékwa. Nak du dé kapmu mawulé yate yae déku jébaa yadéran guné déku kudi véknwuké guné yo.

⁴⁴ Du taakwa guna yéba kevérek doké guné mawulé yo. Got guna yéba kevérek muké guné kélík yo. Waga yate wunéké miték sanévéknwuké guné yapatiyu.

⁴⁵ “Guna mawuléba wamarék yaké guné yo, ‘Jisas yanan kapéredi muké Gorét kudi wakweké dé yo.’ Waga wamarék yaké guné yo. Guné naana képmawaara Moseské guné wo, ‘Dé naanat kutkalé yaké dé yo.’ Waga wagunékwaké guné keni kudi mé véknwu. Moses yagunén kapéredi muké Gorét wakweké dé yo. Déknyényba Moses dé kavik wunéké.

⁴⁶ *Guné Moses kavin kudi véknwugunu mukatik guné wuna kudi véknwugunu.

⁴⁷ *Guné kavidén kudi véknwumarék yate yaga pulak wuna kudi miték véknwuké guné yo? Wuna kudi miték véknwuké guné yapatiyu.” Naate dé Jisas Judana némaan duwat wak.

---

* 5:46: Ap 3:22   * 5:47: Lu 16:31

6

Jisas dé wupmalemu (5,000) duwat kadému kwayék

¹ Wani kudi wakwetakne dé Jisas kwawu nak saknwat yék. Wani kwawuna yé Galili. Nak yé Taibirias. Naané déku du dé wale naané yék.

² Déknyényba wupmalemu du taakwa de vék Jisas wupmalemu apa jébaa yadéka. Yadéka de sépékwaapa kapére yan du taakwa yéknwun yak. Vétakne de déku kukba yék.

³ Naané Jisas wale nébuba nak waare naané rak.

⁴ Pasova waanakwa apakélé yaa sérakne karanan tulé yaaké yadéka naané waba rak.

⁵ Rate dé Jisas vék wupmalemu du taakwa déké yaadaka. Vétakne dé Pilipmét wak, “Kadému yaba kérae wani du taakwaké kwayéno kaké de yo?”

⁶ Pilipna mawulé yaknwuké nae dé waga wak. Jisas yadéran muké dé kutdengék.

⁷ Jisas waga wadéka dé Pilip dérét wak, “Wupmalemu (200) yéwaat kadému las kéraanaran wani du taakwa walkamu walkamu male kaké de yo.”

⁸ Naate wadéka naana du nak Andru dé waba ték. Wani du wan Saimon Pitana wayékna.

⁹ Tété dé wak, “Nyaan nak kéba dé tu. Wani nyaan makwal béret naktaba guba kutdan gukwami vétik waga dé kure tu. Wani makwal béret makwal gukwami wupmalemu du taakwat yaga pulak kwayéké naané yo?”

¹⁰ Naate wadéka dé Jisas naanat wak, “Wani du taakwat mé wakwe rado.” Naate wadéka wanaka yéknwun waara takuba de rak. Wupmalemu du taakwa de waba rak (Du 5000).

¹¹ Radaka dé Jisas wani béret kérae Gorét wak, “Yéknwun béret ménébu tiyaak. Wan yéknwun.” Naate watakne du taakwaké munikwedéka de kak. Béret yadén pulak male dé gukwami véti wawo waga yak. Mawulé yadan pulak male dé munikwek.

¹² Munikwedéka kabutidaka dé Jisas naanat wak, “Kadaka rakwa kadému mé kéraa. Kéraamarék yagunu las bakna raké dé yo.”

¹³ Naate wadéka naané du taakwa kadaka ran béret kébi taaba vétik sékét maanba kayék vétik waga naané kérae laakwak.

¹⁴ *Yanaka de Jisas yan apa jébaa véte de wak, “Gotna yéba kudi wakwekwa du nak naana kępmaat yaaké dé yo. Déké naané raségu. Raségénakwa du wan Jisas. Wan adél.”

¹⁵ *Waga wadaka dé Jisas kutdéngek. Dérét kure apa yate dé wani gayéba némaan ban raduké de mawulé yak. Waga kutdéngte wani gayéba némaan ban ramuké kélik yate dé kapmu nébat tépa gwaamale yék.

Jisas dé gu takuba yék

¹⁶⁻¹⁷ *Garabu yadéka naané Jisasna du dawulik kwawu maalat. Dawuliye botba waare naané Kapaneamét yéké mawulé yak. Yanaka Jisas naanéké kaapuk yaadén.

---

* **6:14:** Ap 3:22   * **6:15:** Mt 14:23   * **6:16-17:** Mk 6:46

18 Yadéka gaan yadéka naané yék. Yénaka apakélé wimut kutdéka dé gu némaanba raapte waarék.

19 Waarédéka bot yéluké naané kwalutte naané yék. Waga yate séknaaba naané yék (6 kilomita pulak). Ye naané vék Jisas gu takuba yaadéka. Véte naané wup yak.

20 Wup yanaka dé naanat wak, “Kén wuné wuné yao. Guné wup yamarék.”

21 Naate wadéka naané yéknwun mawulé yate dusék yak. Yanaka dé botba yaalak. Yaaladéka rate naané botba ye wani gayé bari saabak.

Wupmalemu du taakwa de Jisaské sékalék

22 Yé tékdéka de wupmalemu du taakwa kwawu nak saknwuba wekna rak. Rate deku mawuléba de wak, “Nalé nakurak bot lé rak. Raléka Jisasna du wani botba waare de yék. Yédaka Jisas kaapuk de wale yédén. Dé kényi taaléba dé ro.”

23 Waga wate de Jisaské sékalpatik. Sékalpatidaka Taibiriasba de bot las wawo yaak. Yae de nalé rate béret kadan taalé tékwaba de rak. Nalé Jisas béret kérae Gorét wakwetakne dé deké kwayék, wani taaléba.

24 Jisas déku du wawo wani taaléba ramarék yadaka de du taakwa vépatitakne, wani botba waare de kwawu nak saknwat yék, Kapaneamét. Jisaské sékale véké nae de yék.

Jisas Gotna gayéba giyaan béret pulak

25 Wani du taakwa ye saabe Jisasnyét véte de dérét waatak, “Némaan du, yani nyaa méné kénét yaak?”

26 Naate waatadaka dé Jisas derét wak, “Mé véknwu. Béret kagunéka guna biyaa dé apa yak. Yadéka guné wunéké sékale vu, béret las wawo kwayéwuruké. Apa jébaa yawuréka végunénké guné kaapuk miték sanévéknwugunékwa. Guné jébaa yate guné biyaapran kadémuké sanévéknwumarék yaké guné yo.

27 *Guné jébaa yate nak pulak kadémuké sanévéknwuké guné yo. Wani kadému rasaakuké dé yo. Guné wani kadému katakne miték rasaakuké guné yo apuba apuba. Wuna yaapa Got wadéka wuné Akwi Du Taakwana Nyaan awuréba wuné giyaak. Wuné wani yéknwun kadému kwayéké wuné yo. Got débu wunéké apa tiyaak, apa jébaa yawuruké. Yawuru guné wani jébaat véte kutdéngké guné yo. Got wadéka dé Jisas giyaak.”

28 Naate wadéka de wak, “Samu ye Gotna jébaa yaké naané yo?”

29 *Naate wadaka dé wak, “Wunéké miték sanévéknwugunuké dé Got mawulé yo. Guna mawuléba waké guné yo, ‘Jisas wan némaan ban. Got wadéka dé giyaak. Wan adél.’ Waga wate guné Gotna jébaa yaké guné yo.”

30 Waga wadéka de wak, “Samu apa jébaa yaménu véte naané ménéké waga sanévéknwuké naané yo? Samu yaké méné yo?”

31 *Déknyényba naana képmawaara du ramarék taaléba yeyé yeyate de nak pulak kadému kak. Wani kadémuké de wak, ‘Mana.’ Déknyényba ran

---

* 6:27: Jo 6:48-51   * 6:29: 1 Jo 3:23   * 6:31: Eks 16:14-15

du de Gotna nyégaba wani kadémuké kéga kavik: Dé du taakwaké Gotna gayéba giyaan kadému kwayédéka de kak. Waga de kavik.”

³² De waga wadaka dé Jisas derét wak, “Déknyényba Moses wani kadému kaapuk kwayédén. Wuna yaapa male dé wani kadému kwayék. Bulaa dé gunéké Gotna gayéba giyaan nak pulak kadému dé kwayu.

³³ Wuné Gotna gayéba giyaan kadémuké wakwete wuné duké wuné wakweyo. Got derét wadéka dé Gotna gayéba yae dé kényi kékmaat giyaak, du taakwat kutkalé yaké. Dé derét kutkalé yadu de miték rasaakuké de yo apuba apuba. Adél wuné gunat wakweyo.”

³⁴ Naate wadéka de Jisasnyét wak, “Némaan Ban, naané wani yéknwun kadému kéraaké naané mawulé yo. Apuba apuba mé tiyaa.”

³⁵ *De waga wadaka dé Jisas derét wak, “Wani kadémuké wakwete wuné wunéké kudi wakwek. Guné wuna kudi miték véknwute guné miték raké guné yo. Guné wunéké miték sanévéknwute kulé mawulé kérae miték rasaakuké guné yo.

³⁶ Guné apa jébaa yawuréka véte guné wunéké kaapuk miték sanévéknwugunékwa. Déknyényba gunat waga wuné wakwek.

³⁷ *Wuna yaapa wupmalemu du taakwa wunéké débu tiyaak. Wani du taakwa akwi wuna kudi véknwute wunéké yaaké de yo. Yaado naknét kélémarék yaké wuné yo. Wawuru de wunéké yae wuna du taakwa raké de yo.

---

* 6:35: Jo 4:14   * 6:37: Jo 17:6-8

38 Wuné Gotna gayéba re wuné kényi kékpaat giyaak. Wuna mawuléba sanévéknwute jébaa yaké kaapuk giyaawurén. Wuna yaapa wadéka wuné giyaak, dé mawulé yadé kwa jébaa yaké.

39 *Wunéké yaaran du taakwaké miték rate véké wuné yo. Véwuru wuna du taakwa rasaakuké de yo. Nak yalakmarék yaké dé yo. Sésékukba yaaran nyaa wuné némaan ban rate, du taakwat kudi wakwewurérán tulé, wuné wawuru de kiyaan wuna du taakwa tépa nébéle raapké de yo. Waga dé Got mawulé yo.

40 *Wunat véte wunéké miték sanévéknwute wuna kudiké ‘Adél’ naakwa akwi du taakwa kulé mawulé kérae apuba apuba miték rasaakuké de yo. Wani nyaa wani du taakwat wawuru de tépa nébéle raapké de yo. Waga dé wuna yaapa mawulé yo.”

41 Jisas waga wadéka de Judana némaan du wani kudi véknwute de wani kudiké kélik yak. Jisas dé wak, “Wuné Gotna gayéba wuné giyaak, du taakwat kutkalé yawuru miték rasaakudoké.”

42 Waga wadéka véknwute de kélik yak. Kélik yate de wak, “Gotna gayéba kaapuk giyaadén. Wan Josepna nyaan dé. Déku yé Jisas. Déku néwepat naané kutdengék. Wan naana gayéba rakwa du. Dé wak, ‘Gotna gayéba wuné giyaak.’ Samuké dé waga wak? Déku kudi wan yénaa kudi.” Naate de wak.

43 Wadaka dé Jisas derét wak, “Guné wuna kudiké kélik yate guné waga guna kapmu bulmarék yaké guné yo.

---

* 6:39: Jo 10:28-29, 17:12   * 6:40: Jo 11:25-26

⁴⁴ Du taakwa deku mawuléba sanévéknwute wunéké yaamarék yaké de yo. Taale Got wadu de wunéké yaaké de yo. Kukba wuné némaan ban rate akwi du taakwat kudi wakwewuréran nyaa, wunéké yae kiyaan du taakwat wawuru de tépa nébéle raapké de yo.

⁴⁵ *Déknyényba Gotna yéba kudi wakwen du Gotna nyégaba kéga de kavik: Got akwi du taakwat déku jébaaké yakwatnyéké dé yo. Waga de kavik. Du taakwa Gotna kudi véknwute déku jébaaké kutdéndaran, wani du taakwa akwi wunéké yaaké de yo.

⁴⁶ *Du taakwa Gorét védanké kaapuk wakwewurékwa. Déku kudi véknwugunuké wuné waga wo. Du nak kaapuk Gorét védén. Wuné kapmu wuné vék. Wuné wuna yaapana gayéba rate wuné dérét vék. Vétakne wuné kényi képmaat giyaak.

⁴⁷ *“Mé véknwu. Wunéké yae miték sanévéknwute wuna kudiké ‘Adél’ naakwa du taakwa de kulé mawulé debu kéraak. Kérae apuba apuba miték rasaakuké de yo. Adél wuné gunat wakweyo.

⁴⁸ *Wuné Gotna gayéba giyaan kadému pulak rate derét kutkalé yawuru de miték rasaakuké de yo apuba apuba.

⁴⁹ Guna képmawaara du ramarék taaléba yeyé yeyate mana waadakwa kadému de kak. Katakne kaapuk rasaakudan. Kukba wani du taakwa de kiyaak.

---

* 6:45: Ais 54:13   * 6:46: Jo 1:18   * 6:47: Jo 3:16   * 6:48: Jo 6:58

50 Wuné Gotna gayéba giyaan kadému pulak. Du taakwa wani kadému kadaran de apuba apuba miték rasaakuké de yo. Yalakmarék yaké de yo.

51 Wuné wani kadému pulak rate wuné akwi du taakwat kutkalé yo. Wuné Gotna gayéba wuné giyaak. Kéni kępmaaba rakwa du taakwat kutkalé yaké wuné giyaak. Derét kutkalé yaké wuna sépé kwayéké wuné yo. Kwayéwuru de wani kadému kadaran de apuba apuba miték rasaakuké de yo.”

52 Judana némaan du wani kudi véknwute rékaréka yate deku kapmu waarute de wak, “Wan samu kudi? Yaga pulak wani du déku sépé tiyaadu naané kaké naané yo?”

53 De waga wadaka dé Jisas derét wak, “Kéni kudi mé véknwu. Wuné Akwi Du Taakwana Nyaan. Wuna sépé wuna wény kamarék ya-gunéran miték rasaakumarék yaké guné yo.

54 *Du taakwa wuna sépé wuna wény kadaran de kulé mawulé kérae miték rasaakuké de yo apuba apuba. Kukba kiyaado sésékukba yaaran nyaa wuné némaan ban rate, akwi du taakwat kudi wakwewuréran tulé, wuné wawuru de tépa nébéle raapké de yo.

55 Wuna sépé wan nak pulak kadému. Wuna wény wan nak pulak gu. Wan adél.

56 Wuna sépé wuna wény karan du taakwa de wunéké miték sanévéknwute yéknwun mawulé kérae, wuna du taakwa raké de yo. Rado wuné deku mawuléba téké wuné yo.

---

* 6:54: Mt 26:26-28

⁵⁷ Wuna yaapa Got dé rasaaku apuba apuba. Rasaakute wunat wadéka wuné giyaak. Giyae déku kudi véknwute wuné rasaakuké wuné yo apuba apuba. Rasaakute wawuru de wuna sépé karan du taakwa rasaakuké de yo.

⁵⁸ Wuné Gotna gayéba giyaan kadému pulak. Wan adél. Wani kadému wan Gotna gayéba giyaadéka guna képmawaara déknyényba kadan kadému pulak kaapuk. De wani kadému katakne kaapuk rasaakudan. Kukba de kiyaak. Du taakwa kudi wakwewurékwa kadému kadaran, kulé mawulé kérae miték rasaakuké de yo apuba apuba. Adél wuné gunat wakweyo.” Naate dé Jisas némaan duwat wak, kiyaadéranké.

⁵⁹ Kapaneamba dé wani kudi wakwek. Kudi buldakwa gaba téte dé wani kudi wakwek, dé kiyaadu de kulé mawulé kéraadaranké.

Jisas kudi dé wakwek apuba apuba rasaakudaranké

⁶⁰ Jisasna du wupmalemu déku kudi véknwute de wak, “Jisas bulkwa kudi wan apa kudi. Yaga pulak wani kudi kutdénké naané yo?”

⁶¹ Waga wadaka dé Jisas deku mawulé kutdénkte dé waatak, “Wuna kudiké guné kélík yo?”

⁶² Wuné awuréba wuné giyaak. Tépa gwaamale waaréwuru guné véte wani muké wawo kélík yaké guné yo.

⁶³ *Gotna Yaamabi kapmu kulé mawulé kwayédu du taakwa kulé mawulé kérae de miték rasaakuké de yo apuba apuba. Bakna du kulé

---

* 6:63: 2 Ko 3:6

mawulé kwayémarék yaké dé yo. Guné kulé mawulé kérae miték rasaakugunuké wuné wani kudi wakwek. Gotna Yaamabi guna mawuléba wulaadu guné wunéké miték sanévéknwute kulé mawulé kérae miték rasaakuké guné yo apuba apuba.

⁶⁴⁻⁶⁵ *Guné las wunéké kaapuk miték sanévéknwugunékwa. Taknaba wuné wani muké kéga wak: Du taakwa deku mawuléba sanévéknwute, de wunéké yae wuna kudi véknwumarék yaké de yo. Wuna yaapa Got derét wadéran de wunéké yae wuna kudi véknwuké de yo.” Naate dé Jisas wak. Déké miték sanévéknwumarék yakwa duwat dé kutdéngek. Dérét maamaké kwayéran banét wawo dé kutdéngek. Kutdénge dé waga wak.

⁶⁶ Wadéka de wupmalemu du dérét kulaknyénytakne de yék. Yédaka naané du taaba vétik sékét maanba kayék vétik waga naané ték.

⁶⁷ Ténaka dé Jisas naanat wak, “Guné yaga pulak? Wunat kulaknyénytakne guné wawo yéké guné yo, kapu kaapuk?”

⁶⁸ Naate waatadéka dé Saimon Pita wak, “Némaan Ban, ménat kulaknyénytakne ye kiyadé wale yeyé yeyaké naané yo? Méné kapmu méné naanat yéknwun kudi wakweyo, naané kulé mawulé kérae miték rasaakunoké. Méné kapmu méné wani kudi kutdéngek.

⁶⁹ *Ménéké naané miték sanévéknwu. Naanébu kutdéngek. Méné Got wale re méné yaak. Dé wadéka ménébu yaak. Déku yéknwun ban méné.”

* **6:64-65:** Jo 6:44   * **6:69:** Mt 14:33, 16:16

⁷⁰ Naate wadéka dé Jisas naanat wak, “Wuné wawurék guné yae guné wuné wale yeyé yeyo. Yeyé yeyate guna du nak wan Setenna jébaa dé yo.”

⁷¹ Naate wate dé Saimon Iskariotna nyaan Judaské wak. Judas wan déku du nak. Kukba dé Jisasnyét déku maamaké kwayéké dé yo. Judas waga yadéranké dé Jisas wak.

7

Jisasna wayéknaje déké kaapuk miték sanévéknwudan

¹ *Kukba Jisas dé Galiliba yeyé yeyate dé déku jébaa yak. Judana némaan du Judiaba rate de Jisasnyét viyaapérekgé de yak. Waga yadaka deku kápmaaba kaapuk yé radén. Galiliba dé rak.

² Naané Juda apakélé yaa séraknaran tulé nak yaaké dé yak. Wani tulé naana ga kulaknyénytakne yéknwun mawulé yate Jerusalemét ye surél pulak gaba naané ro.

³ Wani tulé de Jisasna wayéknaje dérét waatite de wak, “Kéni kápmaa kulaknyénytakne méné Judiat yéké yo. Wani kápmaat yéménu de ména kudi véknwuké mawulé yate waba rakwa du taakwa de yaménékwa jébaa véké de yo.

⁴ Méné némaan du raké mawulé yaménéran, akwi du taakwana méniba tête jébaa yaké méné yo. Némaan du raké mawulé yaménéran méné ye paakwe jébaa yamarék yaké méné yo. Judiat ye wani jébaa yaké méné yo.”

⁵ *Naate Jisasna wayéknaje de wak. De déké

---

* 7:1: Jo 5:18   * 7:5: Ap 1:14

kaapuk miték sanévéknwudan.

⁶ Wadaka dé Jisas derét wak, “Akwi tulé guné Judiat yéké mawulé yate yéké guné yo. Wuné yéran tulé wekna kaapuk yaan.

⁷ *Kéni kępmaaba rakwa kwatkwa du taakwa wunéké de kélík yo. Derét wuné wakweyo, ‘Guné kapéredi mawulé yate guné kapéredi mu yo.’ Waga wakwewuréka de wunéké kélík yo. Wunéké kélík yate de gunéké de mawulé yo.

⁸ Guné Jerusalemét ye guné wani apakélé yaa sérakdakwa véké yo. Bulaa wuné yémarék yaké wuné yo. Wuné yéran tulé wekna kaapuk yaan.”

⁹ Jisas waga wadéka véknwutakne de yék. Yédaka Jisas Galiliba dé rak.

Jisas dé yék Jerusalemét

¹⁰ Jisasna wayéknaje apakélé yaa sérakdakwa véké nae Jerusalemét yédaka dé Jisas deku kukba yék. Jisas yédéka dérét las kaapuk védan, dé paakwe yédén bege.

¹¹ Apakélé yaa sérakte surél pulak gaba ranakwa tulé yaadéka de Judana némaan du Jisaské sékalte de wak, “Wani du yaba dé ro?”

¹² Naate wadaka de du taakwa deku kapmu kéga bulék. Las de wak, “Wan kapéredi mu yakwa du. Du taakwat dé yénaa kudi wakweyo.” Wadaka las de wak, “Kaapuk. Wan yéknwun du.”

¹³ *Waga wate némaan du véknwumuké kélík yate némaanba kaapuk buldan.

---

* **7:7:** Jo 15:18   * **7:13:** Jo 12:42, 19:38

14 Kadému sérakte kadaka dé Jisas Gotna kudi buldakwa némaa gat wulae dé du taakwat kudi wakwek.

15 *Wakwedéka de Judana némaan du sanévéknwu wanévéknwute de wak, “Yaga pulak ye dé Gotna jébaaké kutdéngék? Naana du dérét kaapuk yakwatnyédan.”

16 *Naate wadaka dé Jisas derét wak, “Gunat wakwewurékwa kudi wan wuna kudi kaapuk. Wan wunat wadéka yaawurén ban Gotna kudi.

17 Guné déku kudi véknwuké mawulé yagunéran wakwewurékwa kudi miték véknwuké guné yo. Véknwute kutdéngké guné yo. Gotna kudi wuné wakweyo. Wuna mawuléba sanévéknwute kudi kaapuk wakwewurékwa. Waga kutdéngké guné yo.

18 Nak du deku yéba kevérekdoké mawulé yate de du las deku mawuléba sanévéknwute kudi wakweyo. Wuné waga kaapuk yawurékwa. Wuna yaapa Got wadéka wuné yaak. Nak du Gotna yéba kevérekdoké mawulé yate wuné Got mawulé yadéka pulak yate kudi wakweyo. Guné wuna kudi véknwute kutdéngké guné yo. Wuné yéknwun mawulé yakwa du. Yénaa yamarék yakwa du.

19 “Déknyényba Moses dé gunat apa kudi wakwek. Wakwedék guné déku kudi kaapuk véknwugunékwa. Wunéké guné wo, ‘Dé Mosesna apa kudi kaapuk véknwudékwa.’ Naate wate guné wunat viyaapérékgé mawulé yo. Samuké guné waga yo?”

---

* 7:15: Mt 13:54   * 7:16: Jo 12:49, 14:10

20 *Waga wadéka de wak, “Kutakwa lé ména mawuléba tu. Téléka méné waagété yo. Kiyadé ménat viyaapéreggé mawulé yo?”

21 Naate wadaka dé Jisas wak, “Yaap ra nyaa apa jébaa nak yawurék guné kwagénte sanévéknwu wanévéknwu.

22 *Déknyényba Moses dé du nyaanna sépé sékugunuké yakwatnyék. Néwaa kéraalu nyaa nak taaba sékét nak taababa kayék kupuk yédu du nyaanna sépé sékugunuké dé yakwatnyék.

“Wani mu Moses kaapuk batnyé yadén. Déku képmawaara de wani mu batnyé yak. Wan adél.

“Guné Mosesna kudi véknwute néwaa kéraadaka nyaa nak taaba sékét nak taababa kayék kupuk yédéka guné guna du nyaanna sépé séku. Yate nak apu nak apu yaap ra nyaa guné séku. Sékute nyaa nak taaba sékét nak taababa kayék kupuk yénké guné sanévéknwu. Yaap ra nyaaké kaapuk sanévéknwugunékwa.

23 *Guné Mosesna kudi miték véknwute guné yaap ra nyaa guna du nyaanna sépé séku. Yaap ra nyaa wuné dut nak kutkalé yak. Yawurék samuké guné wunat rékaréka yo?

24 *Guné kutdénngmarék yate wuna jébaa véte guné bari wunat tépa waatimarék yaké guné yo. Miték kutdénngte yéknwun mawulé yate wuna jébaaké kudi wakweké guné yo.” Naate dé Jisas wak.

Las de wak, “Kéni du kén Got wadén ban Kraiss.”

---

* 7:20: Jo 8:48-52   * 7:22: Lev 12:3   * 7:23: Jo 5:8-10, 16

* 7:24: Jo 8:15

²⁵ Jerusalemba rakwa du taakwa de las wak, “Yaga pulak? Kéni du wan viyaapérekbaran ban, kapu kaapuk?”

²⁶ Mé vé. Dé akwi duna méniba téte dé kudi wakweyo. Wakwedéka némaan du dérét kaapuk waatidakwa.

²⁷ *Dé Got wadén ban Krai radékwaké de kutdégék, kapu kaapuk? Naané wani duna néwaage naané kutdégék. Naanat kutkalé yaduké Got wadén ban Krai yaadu naané déku néwaageké kutdégmarék yaké naané yo. Yaga pulak Got wadén ban raké dé yo?” Naate de wak.

²⁸ *Wadaka dé Jisas Gotna kudi buldakwa némaa gaba téte dé du taakwat kudi wakwek. Wakwete dé wak, “Guné wunat kutdégte wuna néwaage guné kutdégék. Guné wuna yaapat las kaapuk kutdéggunén. Dé wadéka wuné yaak. Wuna mawuléba sanévéknwute kaapuk yaawurén. Dé adél kudi male dé wakweyo.

²⁹ Wuné dérét wuné kutdégék. Wuné dé wale rawuréka dé wadéka wuné yaak.”

³⁰ *Waga wadéka de dérét kulékiye kure yéké nae de yak. Yate dérét kaapuk kulékidan. Dé kiyaaaran tulé kaapuk wekna yaan.

³¹ *Yadaka wupmalemu du taakwa déké miték sanévéknwute de wak, “Got wadén ban Krai déknyényba vémarék yanan apa jébaa yadu, kéni du yakwa jébaat talaknamarék yaké dé yo. Kéni du kén Got wadén ban Krai. Waga naané sanévéknwu.” Naate de wak.

---

* **7:27:** Jo 7:41-42   * **7:28:** Mt 11:27   * **7:30:** Jo 8:20, 13:1

* **7:31:** Jo 2:23, 11:45

Kwabugi duwat las wadaka de Jisasnyét kulékiké yék

³² Jisaské wani kudi buldaka de Parisina du véknwuk. Véknwutakne de nyédé duna némaan du wale kwabugi duwat wadaka de yék, Jisasnyét kulékiye raamény gaba taknaké.

³³ Ye saabadaka dé Jisas wak, “Wuné walkamu tulé re wunat wadéka giyaawurén banké tépa gwaamale yéké wuné yo.

³⁴ *Yéwuru guné wunéké sékale sékalpatiké guné yo. Yate wuné rakwa gayét yaamarék yaké guné yo.”

³⁵ Waga wadéka de Judana némaan du deku kapmu bulte de wak, “Dé yaba yédu naané déké sékalpatiké naané yo? Gérikina kępmaaba rakwa Judana du taakwaké yéké dé yo? Ye Gérikina du taakwat déku jébaaké yakwatnyéké dé yo, kapu yaga pulak?

³⁶ Dé kéga dé wak, ‘Guné wunéké sékale sékalpatiké guné yo. Guné wuné rakwa gayét yaamarék yaké guné yo.’ Naate wate samu kudi dé bulu?” Waga de deku kapmu bulék.

Gotna Yaamabi deku mawuléba wulae téké dé yo

³⁷ *Apakélé yaa sérakte kanakwa tulé yéké yadéka wupmalemu du taakwa de rak. Wani nyaa wan némaa nyaa. Re ganba yéké de yo deku gayét. Radaka dé Jisas téte némaanba waate dé wak, “Guné guké kiyaagunéran wunéké yae guné gu kaké yo.

---

* **7:34:** Jo 8:21   * **7:37:** Jo 4:10, 14

38 Guné wunéké miték sanévéknwugunéran wupmale gu guna mawuléba yaaladu guné miték rasaakuké guné yo. Wani muké de déknyényba kavik Gotna nyégaba.” Naate dé Jisas wak.

39 *Gotna Yaamabi déké miték sanévéknwukwa du taakwana mawuléba wulae tédéranké dé Jisas wani kudi wakwek. Gotna Yaamabi tédu de kulé mawulé kérae miték rasaakuké de yo. Rate nak duké yéké de yo, wani muké kudi wakweké. Kukba Jisas kiyae tépa nébéle raapme Gotna gayét waarédu Got wadu déku Yaamabi yaaké dé yo. Jisas waga wadén tulé Gotna Yaamabi kaapuk wekna yaan.

Kés mawulé nak mawulé yate de kémba kémba rak

40 *Du taakwa las wani kudi véknwute de wak, “Adélna. Kén Gotna yéba kudi wakwekwa du. Raségénakwa du dé.”

41 Wadaka las de wak, “Kaapuk. Wan Got wadén ban Kraiss.” Naate wadaka las de wak, “Kaapuk. Wani du Galiliba dé yao. Got wadén ban Kraiss Galiliba yaamarék yaké dé yo.

42 *Déknyényba Gotna nyégaba déké kéga de kavik: Got wadén ban Kraiss Devitna kémba dé ro. Dé déknyényba Devit ran gayé Betleyemba yaalaké dé yo. Waga de kavik.” Naate de wak.

43 *Wani kudi véknwutakne kés mawulé nak mawulé yate de kémba kémba rak.

---

* 7:39: Jo 15:26; Ap 2:4   * 7:40: Ap 3:22   * 7:42: Mai 5:2; Mt 2:4-6   * 7:43: Jo 9:16

44 Rate de las Jisasnyét kulékiye raamény gaba taknaké mawulé yak. Yate de kaapuk dérét kulékiye kure yédan.

Judana némaan du Jisaské kaapuk miték sanévéknwudan

45 *Waga yadaka de kwabugi du de Parisina du, nyédé duna némaan duké tépa gwaamale yék. Yédaka de derét waatak, “Yaga pulak ye guné dérét kulékiye kure yaamarék yak?”

46 *Waadaka de kwabugi du wak, “Déknyényba waga pulak du nak kaapuk téte waga pulak kudi buldén, keni du bulkwa pulak. Wan yéknwun du dé.”

47 Waga wadaka de Parisina du wak, “Yaga pulak? Wan gunat wawo dé yénaa yak.

48 *Naana némaan du naané Parisina du wawo akwi naané déké wo, ‘Wan Got wadén ban Kraiss kaapuk. Yénaa dé yo.’ Waga naané wo.

49 Wani kwatkwa du taakwa de déku kudi véknwu. De naana apa kudiké kaapuk kutdénngan. Kukba Got wadu de yalakte kapéredi taalat yéké de yo. Deku kudi véknwumarék yaké guné yo.” Naate de Parisina du wak.

50 *Nikodimas wawo wan Parisina du. Déknyényba Jisaské dé yaak.

51 Nikodimas deku kudi véknwutakne dé wak, “Naana apa kudi véknwute kéga naané yo. Duna kudi véknwute yadén kapéredi muké wawo véknwutakne némaan ban waké dé yo, ‘Wan kapéredi mu yakwa ban. Yadén kapéredi mu

---

* 7:45: Jo 7:32   * 7:46: Mk 1:22   * 7:48: Jo 12:42   * 7:50: Jo 3:1-2

dérét yakataké naané yo.’ Naate waké dé yo. Taale dé wani duna kudi véknwuké dé yo. Véknwutakne dérét waatiké dé yo. Dérét bakna waatimarék yaké dé yo. Wani du wadén pulak, naané Jisasnyét bakna waatimarék yaké naané yo. Taale déku kudi véknwuké naané yo.”

⁵²⁻⁵³ Naate wadéka de dérét waatite de wak, “Galiliba yaan kwatkwa du pulak méné kwatkwa ro. Gotna nyégaba kwaakwa kudi miték mé vé. Véte kutdéngké méné yo. Gotna yéba kudi wakwekwa du Galiliba yaamarék yaké dé yo.” Naate de wak.

8

Nak taakwana du wale kapéredi mu yan taakwa

¹ [Wani kudi watakne de deku gat yék. Yédaka dé Jisas nébat nak waarék. Wani nébuna yé Oliv.

² Waare re ganbaba dé dawuliye Gotna kudi buldakwa némaa gat tépa gwaamale yék. Yédéka de akwi du taakwa déké yék. Yédaka dé rate dé derét kudi wakwek Gotké.

³ Wakwedéka de apa kudiké kutdéngkwa du Parisina du las waga de taakwat nak kure yék. Wani taakwat de vék nak taakwana du wale kapéredi mu yaléka. Kure ye de wadaka lé nyédéba ték.

⁴⁻⁶ *Téléka de Parisina du kéga wak, “Jisas kapéredi kudi las buldéran naané dérét kotimké naané yo.” Waga wate de Jisasnyét yénaa yaké yak. Yate de dérét wak, “Némaan du, kényi taakwa nak taakwana du wale kapéredi mu yaléka naané

---

* **8:4-6:** Lev 20:10

vék. Déknyényba Moses Gotna nyégaba waga yakwa taakwaké dé kéga kavik: Waga yakwa taakwat matut viyaaké guné yo. Viyaagunu de kiyaaké de yo. Waga dé Moses kavik. Méné yaga méné wo wani taakwaké?” Naate wadaka dé Jisas kwaatabe dé déku taaba séknét kępmaaba kavik.

⁷ Yadéka waba téte tépa waatadaka Jisas raapme dé derét wak, “Kéba tékwa du nak déknyényba kapéredi mu las yamarék yadéran dé lérét matut viyaaké dé yo.”

⁸ Waga watakne tépa kwaatabe dé kępmaaba kavik.

⁹ Waga yadéka déku kudi véknwutakne de nak nak gwaadék. Gwalepa du de taale gwaadék. Bakna du de kukba gwaadék. Gwaade yédaka dé Jisas male dé rak. Wani taakwa waba lé ték.

¹⁰ Jisas raapme téte dé wani taakwat wak, “Nyéna, wani du yaba de yék? Nyénat waatiran du nak dé ro, kapu kaapuk?”

¹¹ *Naate wadéka lé wak, “Némaan ban, wunat waatiran du kaapuk radékwa.” Naate waléka dé wak, “Wuné wawo nyénat waatimarék yaké wuné yo. Nyéné yéké nyéné yo. Kukba wani kapéredi mu tépa yamarék yaké nyéné yo.” Naate wadéka lé yék.]

Jisas wan yaankwa téwayé pulak

¹² *Jisas Gotna kudi buldakwa némaa gaba téte dé du taakwat tépa wak, “Kéni kępmaaba rakwa du taakwat wuné kudi wakweyo, de kulé mawulé kéraadoké. Waga yate wuné

---

* **8:11:** Jo 5:14   * **8:12:** Jo 1:4-9, 12:46

yaankwa téwayé pulak wuné ro. Yaa yaante gaankétéba kayénarédéka de du taakwa miték véte ro. Wunéké miték sanévéknwukwa du taakwa gaankétéba ramarék yaké de yo. De deku kapéredi mawulé kulaknyénytakne kulé mawulé kérae nyaakaba rate miték raké de yo.”

¹³ Waga wadéka de Parisina du wak, “Méné ménéké méné wakweyo. Naané ména kudi miték véknwumarék yaké naané yo, ména kudi male wakweménén bege.”

¹⁴ Naate wadaka dé Jisas wak, “Wan adél. Wan wunéké wuné wakweyo. Guné wuna néwaageké kaapuk kutdénggunén. Guné yéwuréran yaabuké wawo kaapuk kutdénggunén. Wuné raapme yaawurén taalé wuné kutdéngék. Yéwuréran yaabu wawo wuné kutdéngék. Kutdéngte wuné wunéké wakweyo. Wakwewurékwa kudi wan adél kudi.

¹⁵ *Guné wunat véte wunéké kutdéngmarék yate guné wunat waatiyu. Bulaa wuné némaan du rate akwi du taakwat kaapuk las waatiwurékwa.

¹⁶ *Wuné kapmu kaapuk jébaa yawurékwa. Got wunat wadék wuné yae kényi jébaa yawuréka dé wuné wale dé jébaa yo. Yadékwaké wuné némaan du rate gunat waatite kudi wakwewuréran yéknwun kudi wakweké wuné yo.

¹⁷ Guna apa kudiba kéga dé wo: Du vétik nakurak kudi male wakwebéran wani duna kudi wan adél kudi.

¹⁸ *Wadékwá kudiké sanévéknwute guné kényi

---

* **8:15:** Jo 7:24   * **8:16:** Jo 5:30   * **8:18:** 1 Jo 5:9

kudiké sanévéknwuké guné yo. Wuné wuna kudi wuné wakweyo. Wakwewuréka wuna yaapa wawo wuna kudi dé wakweyo. Ané nakurak kudi male ané wakweyo.”

¹⁹ *De waga wadéka de wak, “Ména yaapa yaba dé ro?” Naate wadaka dé wak, “Guné wunéké kaapuk miték kutdénngunén. Yate wuna yaapaké wawo kaapuk miték kutdénngunén. Wunat kutdénngunu mukatik wuna yaapaké wawo miték kutdénngunu.”

²⁰ *Jisas wani kudi dé derét wakwek Gotna kudi buldakwa némaa gaba. Yéwaa taknadakwa taaléba téte dé derét wani kudi wakwek. Wakwedéka de dérét kaapuk kulékiye kure yédan, dé kiyaaran tulé wekna yaamarék yan bege.

De dé yéran gayét yémarék yaké de yo

²¹ *Jisas derét dé tépa wak, “Wuné yéké wunék. Yéwuru guné wunéké sékalpatiké guné yo. Sékalpatiye kiyaagunu yagunén kapéredi mu kaapuk yamarék yaké dé yo. Guné wuné yéran gayét yémarék yaké guné yo.”

²² Waga wadéka de Judana némaan du wak, “Yaga pulak? Kéga dé wak, dé yéran gayét naané yémarék yaké naané yo. Dé déku sépé viyae kiyaaké dé waga wo, kapu yaga pulak?”

²³ De waga wadaka dé wak, “Guné kápmaaba rakwa du guné. Wuné kaapuk. Wuné awuré Gotna gayéba re wuné giyaak.

²⁴ Guné kiyaagunu yagunén kapéredi mu kaapuk yamarék yaké dé yo. Wani muké wuné

---

* **8:19:** Jo 14:7   * **8:20:** Jo 7:30   * **8:21:** Jo 7:34-35

wakwek gunat. Wuné du taakwat kutkalé yawuruké Got wadén ban wuné. Wunéké miték sanévéknwumarék yagunéran kiyaagunu yagunén kapéredi mu kaapuk yamarék yaké dé yo.”

²⁵ Naate wadéka de wak, “Yaga méné wo ména jébaaké?”

De waga waatadaka dé Jisas wak, “Déknyényba gunat wunébu wupmalemu apu wakwek wunéké. Wuné nak kudi wakwemarék yaké wuné yo.

²⁶ Wuné mawulé yawuru mukatik wupmalemu kudi yagunén kapéredi mawulé gunéké wawo wakwewuru. Waga wakwemarék yaké wuné yo. Kéni kudi male wuné wakweyo. Wunat wadéka yaawurén banna kudi wan adél kudi. Wuné déku kudi véknwute wuné kéni kékmaaba rakwa du taakwat wakweyo.”

²⁷ Naate wadéka de déku yaapaké wakwedénké kaapuk kutdéndan.

²⁸ *Yadaka dé Jisas wak, “Kukba Akwi Du Taakwana Nyaan wunat miba kusawuréké guné yo. Kusawurétakne wunéké kutdéngké guné yo. Wuna mawuléba kudi nak kaapuk gunat wakwewurén. Wuna yaapa wakwen pulak véknwute wuné wakwek. Waga wawo kutdéngké guné yo.

²⁹ *Wuna yaapa wunat wadéka yaawuréka dé wawo yae wuné wale dé tu. Dé wunat kaapuk kulaknyénydén. Yadéka wuné kapmu kaapuk rawurékwa, dé mawulé yakwa jébaa male yawurékwa bege.”

---

* **8:28:** Jo 3:14, 5:19   * **8:29:** Jo 16:32

30 Waga wadéka de wupmalemu du taakwa déké miték sanévéknwute déku kudiké “Adél” de naak.

Adél kudi véknwute miték raké de yo

31 Jisas dé wani Judana duwat wak, “Guné wuna kudi véknwute wuna jébaa yate guné wuna du guné ro. Wan adél.

32 Wuna du rate guné adél kudi véknwuké guné yo. Véknwute guné baagwit gidan du pulak yamarék yaké guné yo. Guné miték raké guné yo.”

33 Naate wadéka de dérét wak, “Naané Ebrayamna képmawaara naané ro. Déknyényba du las naanat baagwit kaapuk gidan. Naané miték naané ro. Méné wo, ‘Guné baagwit gidan du pulak ramarék yaké guné yo. Guné miték raké guné yo.’ Samuké méné waga wo?”

34 *De waga wadaka dé Jisas wak, “Kéni kudi mé véknwu. Du taakwa de kapéredi mu yo. Wani kapéredi mu dé dérét gik. Gidéka wani du taakwa akwi kaapuk miték radakwa.

35 Du las apa yate nak duwat baagwit gidaka de dérét gin duna jébaa yo. Yate dérét gin duna kém wale kaapuk rasaakudakwa. Derét gin duna nyaan male wani kém wale rasaakuké dé yo.

36 *Wuné Gotna nyaan wuné ro. Wuné miték ragunuké wawuréran kapéredi mu gunat tépa gimarék yaké dé yo. Guné miték raké guné yo.

37 Guné Ebrayamna képmawaara. Waga wuné kutdengék. Ebrayamna képmawaara rate guné

---

* **8:34:** Ro 6:16; 2 Pi 2:19   * **8:36:** Ga 5:1

déku kudi kaapuk véknwugunékwa. Yate wuna kudiké kélik yate guné wunat viyaapérekgé guné wo.

³⁸ *Wuna yaapa wunat wakwatnyédén jébaaké wuné gunat wakweyo. Wakwewuréka guné guna yaapa wakwen kudi male guné véknwu.” Naate dé Jisas wak.

Deku yaapa wan Seten

³⁹ Jisas waga wadéka de wak, “Naana yaapa wan Ebrayam.” Naate wadaka dé Jisas wak, “Guné Ebrayamna képmawaara. Wan adél. Samuké nae guné yadén jébaa yamarék yo?”

⁴⁰ Got wakwedéka véknwurén adél kudi akwi wunébu wakwek. Wakwewurénké bulaa wunat viyaapérekgé guné wo.

⁴¹ Ebrayam kaapuk waga yadén. Guné guna yaapa yan pulak male guné yo.”

Dé waga wadéka de wak, “Naané yaabuba tékwa taakwana baadi kaapuk. Naana yaapa wan nakurak male. Wan Got.”

⁴² *Naate wadaka dé Jisas wak, “Wuné Got wale re wuné giyaak. Wuna mawuléba sanévéknwute kaapuk giyaawurén. Got wadéka wuné giyaak. Giyaawurénké Got guna yaapa radu mukatik wunéké mawulat kapére yagunu.

⁴³ Samuké guné wuna kudiké miték sanévéknwumarék yo? Wuna kudiké kélik yate guné kaapuk miték sanévéknwugunékwa.

⁴⁴ *Guné Setenna nyaangu guné. Waga rate guné guna yaapana mawuléba jébaa yo. Déknyényba dé du taakwat viyaapéreknék. Dé du

---

* **8:38:** Jo 8:44   * **8:42:** Jo 16:28   * **8:44:** 1 Jo 3:8; Jen 3:4

taakwat viyaapérékgwa ban dé rasaaku. Waga yate adél kudi kaapuk véknwudékwa. Dé yénaa kudi male dé wakweyo. Yénaa kudi wan déku kudi. Dé yénaa kudi wakwete dé akwi du taakwat yénaa yo.

⁴⁵ Wuné adél kudi male wuné wakweyo. Wakwewuréka guné wuna kudiké kélik yate guné yénaa kudiké mawulé yo. Yate guné wuna kudi véknwumarék yo.

⁴⁶ *Wuné kapéredi mu kaapuk yawurékwa. Kapéredi muké guna du nak wunat waatiké dé yapatiyu. Wuné adél kudi wuné wakweyo. Wakwewuréka samuké guné wuna kudi véknwumarék yo?

⁴⁷ Gotna nyaangu akwi de déku kudi véknwu. Guné Gotna nyaangu kaapuk. Yate déku kudi kaapuk miték véknwugunékwa.” Naate dé Jisas wak.

Déknyényba Ebrayam ramarék yadéka Jisas dé rak

⁴⁸ *Wadéka de Judana némaan du Jisasnyét waatite de wak, “Taknaba naané wak, ‘Méné Sameriana du. Kutakwa ména mawuléba lé tu. Téléka méné waagété yo.’ Naate wate naané adél kudi naané wak. Bulaa waga naané kutdengék.”

⁴⁹ aate wadaka dé Jisas wak, “Wuné kutakwa nak kaapuk wuna mawuléba télékwa. Wuné wuna yaapana yéba kevérekwuréka guné wuna yéba kaapuk kevérekgunékwa. Guné wunéké guné wo, ‘Wan kapéredi mu yakwa ban.’ Naate guné wo.

---

* 8:46: 1 Pi 2:22   * 8:48: Jo 7:20

50 Wuné wuna yéba kevérek muké kélík wuné yo. Du nak némaan ban rate dé wuna yéba kevérekgé dé yo. Kevérékte dé wunat waké dé yo. ‘Yéknwun mu yakwa ban méné.’ Naate waké dé yo.

51 *Wuna kudi miték véknwukwa du taakwa Got wale apuba apuba rasaakuké de yo. Adél wuné gunat wakweyo.”

52 Dé waga wadéka de némaan du wak, “Ména mawuléba kutakwa lé tu. Bulaa waga naanébu kutdengék. Ebrayam débu kiyaak. Kiyaadéka Gotna yéba kudi wakwen du wawo debu kiyaak. Kiyaadaka méné wak, ‘Wuna kudi miték véknwukwa du taakwa kiyaamarék yaké de yo.’ Samuké méné waga wo?

53 Naana képmawaara Ebrayam débu kiyaak. Méné dérét méné talaknak, kapu yaga pulak? Gotna yéba kudi wakwen du wawo debu kiyaak. Méné kiyadé? Yaga méné wo ménéké?”

54 Dé waga wadaka dé Jisas wak, “Wuné wuna yéba kevérekwuru mukatik wuné némaan du ramarék yawuru. Wuna yaapa kapmu dé wuna yéba kevéreknu. Déké guné wo, ‘Got wan naana némaan ban.’

55 *Naate wate guné déké kaapuk kutdenggunén. Wuné dérét wuné kutdengék. Wuné kéga wawuru mukatik, ‘Wuné dérét kaapuk kutdengwurén.’ Waga wawuru mukatik wuné wawo guné yénaa yakwa pulak yénaa yawuru. Wuné dérét wuné kutdengék. Kutdengte wuné déku kudi miték véknwu.

---

* 8:51: Jo 5:24   * 8:55: Jo 7:28-29

⁵⁶ Guna képmawaara Ebrayam jébaa yawuréran tuléké kutdénge de dusék yak. Yate védéka déku mawulé yéknwun dé yak.”

⁵⁷ Naate wadéka de némaan du wak, “Wup-malemu kwaaré déknyényba Ebrayam dé rak. Méné wupmalemu kwaaré kaapuk raménén. Yaga pulak méné Ebrayamét vék?”

⁵⁸ *Naate wadaka dé Jisas wak, “Déknyényba Ebrayam ramarék yadéka wuné wuné rak. Adél wuné gunat wakweyo.”

⁵⁹ *Waga wadéka de rékaréka yate de matu kéraak, dérét viyaaké. Yadaka dé Jisas paakwe ye Gotna kudi buldakwa némaa ga kulaknyénytakne dé kaapat gwaadék.

9

Méni kiyaan du

¹ Naané Jisas wale yaabuba yéte naané vék méni kiyaan dut. Wani du néwaa dérét kéraaléka dé waga yak.

² Yadéka naané Jisasna du dérét wak, “Némaan du, wani duna néwaa kéraaléka déku méni dé kiyaak. Kiyadé kapéredi mu yak dé déku méni kiyaak? Wani du dé kapéredi mu yak, kapu déku néwepa bét kapéredi mu yak?”

³ *Naate wanaka dé Jisas wak, “Wani du kaapuk kapéredi mu yadén. Déku néwepa wawo kaapuk kapéredi mu yabérén. Déku méni dé kiyaak, guné dérét Got yaran apa jébaa végunuké.

---

* 8:58: Jo 1:1   * 8:59: Jo 10:31   * 9:3: Jo 11:4

⁴ Got wunat wadéka wuné yaak. Yae tiyaadén jébaa bulaa yaké wuné yo. Kukba wani jébaa yaké yapatiké wuné yo.

⁵ *Wuné kényi kápmaaba rate téwayé yaankwa pulak wuné ro. Rate du taakwaké kulé mawulé kwayéwuru de miték kutdénké de yo.” Naate dé wak.

⁶ Watakne dé kápmaaba sépmeny sévaak. Sévaatakne dé kápmaa wale las kérae dé wani duna méniba kurék.

⁷ Kutte dé dérét wak, “Ye méné Siloamba tékwa kwawuba méni yakutnyéké yo.” Naate wadéka ye dé wani kwawuba méni yakutnyék. Yakutnyédéka déku méni yéknwun yadéka miték véte dé tépa gwaamale yaak.

Wani kwawuké de yé waak, Siloam. Wan deku kudi. Naana kudi kéga: Wadaka dé yék.

⁸ Wani du gwaamale yaadéka déku gayéba rakwa du déknyényba dérét vén du taakwa wawo dérét véte de wak, “Déknyényba wani du yaabuba rate dé du taakwat yéwaaké yaawik, kapu kaapuk? Wan nak du, kapu yaga pulak?”

⁹ Naate wadaka de las wak, “Adél, wan wani du dé.” Las de wak, “Kaapuk. Dé wani du pulak. Wan nak du dé.” Waga wadaka dé wani du wak, “Kén wuné wuné. Wuné yéwaaké yaawite yaabuba ran du wuné.”

¹⁰ Naate wadéka de dérét wak, “Yaga pulak yaménék dé ména méni yéknwun yak?”

¹¹ Naate waatadaka dé wak, “Wani du déku yé Jisas dé kápmaa kérae sépmeny sévaatakne dé wuna méniba kurék. Kutte dé wunat wak, ‘Ye

---

* 9:5: Jo 8:23

méné Siloamba tékwa kwawuba méni yakutnyéké yo.’ Naate wadéka ye wuné kwawuba méni yakutnyéwuréka dé wuna méni yéknwun yadéka wuné miték vu.”

¹² Naate wadéka de dérét wak, “Wani du yaba dé ro?” Waga waatadaka dé wak, “Wuné kaapuk kutdénwuréén.” Naate dé wak.

Parisina du de wani dut waatak Jisas yan jébaaké

¹³ De méni kiyae yéknwun yan dut Parisina duké kure yék.

¹⁴ Yaap ra nyaa dé Jisas kékmaa kérae sépmeny sévaatakne dé wani duna méniba kutdéka dé yéknwun yak.

¹⁵ Kure yédaka Parisina du de dérét tépa waatak, “Ména méni yaga pulak ye dé yéknwun yak?” Naate waatadaka dé wak, “Kékmaa kérae sépmeny sévaatakne wadéka méni yakutnyéwurék dé wuna méni yéknwun yak.”

¹⁶ *Waga wadéka de Parisina du las wak, “Wani du yaap ra nyaaké naana apa kudi kaapuk véknwudékwa. Yadéka naané kutdéngek. Got kaapuk dérét wadéka yaadén.” Naate wadaka de las wak, “Yéknwun mu yakwa du male dé wani apa jébaa yaké dé yo.” Waga watakne de mawulé vétik yate de kémba kémba rak.

¹⁷ Yate de méni kiyaan dut tépa wak, “Ména ménit kutkalé yan duké yaga méné wo?” Naate waatadaka dé wak, “Wan Gotna yéba kudi wakwekwa du nak.” Naate dé wak.

---

* **9:16:** Jo 3:2, 9:31-33

18 Déknyényba wani duna méni dé kiyaak. Bulaa déku méni yéknwun débu yak. Yadéka de Judana némaan du wani muké “Adél” naamuké kélík de yak. Kélík yate de méni kiyaan duna néwepat waak.

19 Waadaka yaabétka de bérét waatak, “Wan béna nyaan dé, kapu kaapuk? Néwaa kéraaléka dé méni kiyaak. Béné waga béné wo, kapu kaapuk? Yaga pulak ye dé méni vu?”

20-22 *Waga wadaka dé déku yaapa wak, “Guné dérét guné waataké yo. Némaan débu yak. Dé kapmu kudi bulké dé yo. Ané ané kutdengék. Wan ana nyaan dé. Néwaa kéraaléka méni kiyae radénké ané kutdengék. Bulaa méni védékwaké ané las kaapuk kutdengtén. Kiyadé wak dé déku méni yéknwun yak? Kaapuk las kutdengtén.” Waga wate dé yénaa yak. Judana némaan du bérét waatimuké dé yénaa yak. Déknyényba de némaan du kéga wak, “Du nak ‘Jisas wan Got wadén ban Kraiss’ naadéran wano wani du kudi bulnakwa ga kulaknyénytakne ye tépa yaalamarék yaké dé yo.” Naate de wak.

23 De bérét waga wamuké bét wani duna néwepa wup yak. Wup yate dé wak, “Némaan débu yak. Guné dérét guné waataké yo.”

24 Dé waga wadéka de némaan du wani dut tépa waak. Waadaka yaadéka de dérét wak, “Méné adél kudi wakwete Gotna yéba kevérékgé méné yo. Naané naané kutdengék. Jisas wan kapéredi mawulé yakwa du.”

25 Naate wadaka dé derét wak, “Wuné kaa-

---

* 9:20-22: Jo 7:13

puk kutdéngwurén. Dé kapéredi mawulé yakwa du, kapu kaapuk? Kéga male wuné kutdéngék. Déknyényba wuna méni dé kiyaak. Bulaa wuna méni yéknwun yadéka wuné miték vu.”

²⁶ Naate wadéka de wak, “Samu dé ménat yak? Yaga pulak yadék dé ména méni yéknwun yak?”

²⁷ Naate waatadaka dé wak, “Wuné wak-wewuréka guné kaapuk véknwugunén. Samuké guné tépa véknwuké mawulé yo? Guné wawo déku jébaaba wulaaké guné mawulé yo, kapu yaga pulak?”

²⁸ Naate wadéka de dérét waatite de wak, “Méné déku jébaaba wulaan du. Naané Mosesna jébaaba naanébu wulaak.

²⁹ *Naané Got Moses wale kudi buldénké naané kutdéngék. Moseské naané kutdéngék. Wani gweba duké kaapuk kutdénngan. Yaadén taaléké wawo kaapuk kutdénngan.”

³⁰ Naate wadaka dé wak, “Yaga pulak? Dé wadéka dé wuna méni yéknwun yak. Yadéka guné dé yaadén taaléké kaapuk kutdénngunén.

³¹ *Naané kutdéngék. Got kapéredi mawulé yakwa duna kudi kaapuk véknwudékwa. Déké miték sanévéknwute déku jébaa yakwa duna kudi dé véknwu.

³² Déknyényba néwaa kéraadaka méni kiyaan du kaapuk védan. Déknyényba deku méni kutkalé yan banké kudi kaapuk véknwunan. Bulaa male naané déké véknwu.

³³ *Dé wunat yéknwun jébaa yadéka wuné kutdéngék. Got wadéka dé yaak.”

---

* 9:29: Jo 8:14   * 9:31: Sam 34:15   * 9:33: Jo 9:16

³⁴ Waga wadéka de rékaréka yate de wak, “Ména néwaa kapéredi mu ye lé ménat kéraak. Kéraalék méné kapéredi mawulé yakwa du méné ro. Waga rate méné naanat yakwatnyémarék yaké méné yo.” Waga watakne de wak, “Gotna kudi bulnakwa ga mé kulaknyénytakne ye tépa yaalamarék yaké méné yo.” Naate wadaka dé yék.

Méni kiyaan du pulak de rak

³⁵ Wani du yédéka Jisas véknwutakne déké sékale véte dé dérét wak, “Méné Akwi Du Taakwana Nyaanké miték méné sanévéknwu, kapu kaapuk?”

³⁶ Naate wadéka dé wak, “Némaan ban, wani ban wan kiyadé? Méné wunat wakweménu wuné déké miték sanévéknwuké wuné yo.”

³⁷ Naate wadéka dé Jisas wak, “Méné dérét ménébu vék. Wani du bulaa méné wale kényi dé bulu.”

³⁸ Naate wadéka dé wak, “Némaan Ban, méné Akwi Du Taakwana Nyaan méné. Wan adél. Bulaa waga wuné kutdéngek.” Naate watakne dé kékmaaba kwati yaane dé waadé daak, Jisasnyét.

³⁹ *Waga yadéka dé Jisas wak, “Du taakwa mawulé vétik yate kémba kémba radoké wuné kényi kékmaat giyaak. Du taakwa de las wo, ‘Naané Gotké kaapuk kutdénngan.’ Naate wate méni kiyaan du pulak de ro. Rado wuné yae wawuru de Gotna jébaa véké de yo. Du taakwa las kéga de wo, ‘Naané Gotké naané kutdéngek.’ Waga wate déké kaapuk kutdénngan. Yado wuné

---

* **9:39:** Jo 8:15-16

yae wawuru de méni kiyaan du pulak rate Gotna jébaa vémarék yaké de yo.”

⁴⁰ *Naate wadéka de Parisina du las waba rate wani kudi véknwute de dérét wak, “Yaga méné wo? Naané Gotké kaapuk kutdénngan. Yate méni kiyaan du pulak naané ro. Méné waga méné wo, kapu yaga pulak?”

⁴¹ Naate waatadaka dé wak, “Guné Gotké kutdénngmarék yate méni kiyaan du pulak ragunu mukatik kapéredi mawulé yamarék yagunu. Guné guné wo, ‘Naana méni kaapuk kiyaan. Naané Gotké naané kutdénngék.’ Waga wate Gotké kutdénngmarék yagunéka guna kapéredi mawulé wekna dé ro.” Naate dé Jisas Parisina duwat wak.

10

Jisas sipsip tékwa taaléké dé aja kudi wakwek

¹ Jisas dé wak, “Kéni kudi mé véknwu. Sipsip tékwa taalát wulaaké mawulé yate, gwéspétéké kélik yate, gidan raatmuba waaréte dawulikwa du, wan gwalmu sél yate bakna kéraakwa du.

² Gwéspétéba wulaakwa du wan sipsipké téségékwa du.

³ Wani du wulaaké yadéka dé gwéspétéba tékwa du gwés naapiyu. Naapidéka wulaadéka de sipsip déku kudi véknwu. Déku sipsipna yéba male dé wao. Waate yédéka véknwute de kaapat gwaadu. Gwaadédaka dé sipsipké téségékwa du taale yu.

⁴ *Yédéka déku sipsip déku kudi véknwute de déku kukba yu.

---

* 9:40: Mt 15:14   * 10:4: Jo 10:27

⁵ De nak duna kukba kaapuk yédakwa. De wani duké wup yate de yaage yu, déku kudi véknwumarék yadakwa bege.”

⁶ Naate dé Jisas aja kudi wakwek. Némaan ban rate déké miték sanévéknwukwa du taakwaké miték véké sanévéknwute dé wani aja kudi wakwek. Wakwedéka de wani kudiké kaapuk miték kutdéngdan.

Jisas dé sipsipké miték téségékwa duké aja kudi wakwek

⁷ Yadaka dé Jisas tépa wak, “Mé véknwu. Wuné sipsip wulaakwa gwéspété pulak wuné tu. Wuna du taakwa wani sipsip pulak de tu.

⁸ Taale yaan du wan gwalmu sél yakwa du pulak yate de yénaa yak. Yadaka sipsip deku kudi kaapuk véknwudan. Wuné sél yakwa duna kukba wunébu yaak.

⁹*Wuné gwéspété pulak. Du taakwa yae wani gwéspétéba wulaadaran de apuba apuba miték rasaakuké de yo. De wani gwéspétéba wulaa yaalate kadému kérae kaké de yo.

¹⁰ Yénaa yakwa du yénaa kudi wakwete deku mawulé yaalébaanké de yaak. Wuné derét kutkalé yate kulé mawulé kwayéwuru yéknwun mawulé yate apuba apuba miték rasaakudoké, wunébu yaak.

¹¹*“Wuné sipsipké miték téségékwa du wuné. Wuna sipsipmét kutkalé yaké wuné kusékétwuru wuna maama wunat viyaapérékgé de yo.

---

* **10:9:** Jo 14:16   * **10:11:** Sam 23:1; Jo 15:13

12-13 Wani yénaa yakwa du, yéwaa kéraaké jébaa yakwa du pulak yate, de sipsipké kaapuk miték téségédakwa. Kwatbosa yaadaka véte de sipsipmét kulaknyénytakne yaage yu. Sipsipké mawulé lékmarék yate yéwaaké male sanévéknwute de yaage yu. Yaage yédaka de kwatbosa sipsipmét tiké kélédaka de sipsip yaage yu.

14-15 **“Wuné sipsipké miték wuné téségu. Wuna yaapa dé wunat kutdénék. Kutdénék déka wuné dérét wuné kutdénék. Waga pulak wuné wuna sipsipmét kutdénkwuréka wuna sipsip wunat de kutdénék. Wuna sipsipmét kutkalé yaké wuné kusékétwuru de wuna maama wunat viyaapérékge de yo.

16 *Wuna sipsip las wawo de tu. Wuna kudi kaapuk wekna miték véknwudakwa. Kéni sipsip wale kaapuk tédakwa. Wuné derét wawo kure yaaké wuné yo. Kure yaawuru de wuna kudi véknwuké de yo. Wuna sipsip akwi wuné wale nakurak mawulé yado wuné kapmu déké téségéké wuné yo.

17 **“Wuné kusékétwuru de wunat viyaado kiyae tépa nébéle raapké wuné yo. Waga yawuréranké wuna yaapa dé wunéké mawulat kapére yo.

18 *Wuné kélik yawuru mukatik de wunat viyaapérékmarék yado. Wuné mawulé yate kusékétwuru de wunat viyaapérékge de yo. Wan wuna jébaa. Wuné apa yate kusékétwuru wunat

---

* 10:14-15: Jo 10:27   * 10:14-15: 1 Jo 3:16   * 10:16: Jo 11:52
 * 10:17: Pl 2:8-9   * 10:18: Jo 19:11

viyaado kiyae apa yate tépa nébéle raapké wuné yo. Wani jébaa yawuruké wuna yaapa débu wunat wakwek.” Naate dé wak.

¹⁹ Wadéka de Judana némaan du wani kudi véknwutakne mawulé vétik yate de kémba kémba rak.

²⁰ Rate de wupmalemu du wak, “Kutakwa déku mawuléba téléka dé waagété yo. Guné déku kudi véknwumarék yaké guné yo.”

²¹ De waga wadaka de las wak, “Kaapuk. Kutakwa déku mawuléba télu mukatik wani kudi bulmarék yakatik dé yak. Déknyényba dé wadéka dé méni kiyaan du miték vék. Kutakwa walu méni kiyaan du tépa vémarék yaké de yo.” Naate de wak.

Judana némaan du Jisaské de kélik yak

²² Jerusalemba de apakélé yaa sérakgé de yak. Wani yaa sérakdakwa tulé naané naana képmawaara déknyényba Gotna kudi buldakwa némaa ga tépa kaadanké naané sanévéknwu. Wani tulé wan yépmaa yakwa tulé.

²³ Wani tulé Gotna kudi buldakwa némaa gaba dé Jisas yeyé yeyak. Malégaba dé yeyé yeyak. Wani maaléké naané wak, Solomonna maalé.

²⁴ Wani maaléba yeyé yeyadéka de Judana némaan du yae jawe tête de dérét wak, “Yani nyaa méné naanat wakweménu naané ménéké miték kutdengké naané yo? Méné Got wadén ban Krai raménéran naanat miték mé wakwe.” Naate de wak.

²⁵ *Wadaka dé Jisas wak, “Wuné gunat wunébu wakwek. Wakwewuréka guné kaapuk miték

---

* **10:25:** Jo 5:36, 10:38

véknwugunékwa. Wuna yaapa apa tiyaadéka wuné déku jébaa yo. Yawuru guné wani jébaa miték végunu mukatik wunéké kutdénngunu.

²⁶ Guné wuna sipsip kaapuk. Guné wuna kudi véknwumarék yo.

²⁷ *Wuna sipsip wuna kudi de véknwu. Véknwudaka wuné derét kutdénngte taale yéwuréka de wuna kukba yao.

²⁸ *Yaadaka wuné déké kulé mawulé kwayu, apuba apuba miték rasaakudoké. Nak yalakmarék yaké dé yo. Nak du de kwayéwurén kulé mawulé kulaknyénydoké derét kudi wakwedaran de wuna sipsip deku kudi véknwumarék yaké de yo.

²⁹ Wuna yaapa dé derét wunéké tiyaak. Dé némaan ban rate akwi duké apa dé yo. Déku apa akwi duna apat dé talaknak. Dé apa yate tédu nak du wuna sipsipmét kulékiye kure yémarék yaké de yo.

³⁰ Ané wuna yaapa wale nakurak ané ro.”

³¹ Dé waga wadéka de Judana némaan du matu tépa kérae de dérét viyaaké yak.

³² Yadaka dé Jisas derét wak, “Wuné wuna yaapana wupmalemu yéknwun jébaa yawuréka gunébu vék. Guné samu jébaaké sanévéknwute guné wunat matut viyaaké yo?”

³³ Dé waga wadéka de némaan du wak, “Naané yéknwun jébaaké sanévéknwumarék yate naané ménat matut viyaaké yo. Méné Gorét wasélékte méné kapéred kudi bulu. Méné némaan du kaapuk. Méné bakna du méné ro. Rate méné wo,

---

* **10:27:** Jo 10:3   * **10:28:** Jo 3:16, 6:39

‘Ané Got wale nakurak ané ro.’ Waga waménénké naané ménat matut viyaaké yo.” Naate de wak.

³⁴ *Wadaka dé wak, “Yaga pulak? Guna apa kudiba kényi kudi dé kwao nyégaba: Guné Got pulak ragunékwaké wunébu wakwek.

³⁵ Déknyényba rate déku kudi véknwun duwat Got dé wani kudi wakwek. Wakwedén kudi wan adél kudi. Got derét waga wakwedék wuné wani kudi pulak wakwewuréka samuké guné wunat waatiyu?

³⁶ *Wuna yaapa dé wunat wak, du taakwat kutkalé yawuruké. Wunat wadéka wuné kényi kékmaat giyaak. Giyae wuné wak, ‘Wuné Gotna nyaan.’ Waga wawuréka guné wo, ‘Méné wani kudi wakwete méné Gorét waséléknu.’ Samuké guné waga wo?

³⁷ Wuné wuna yaapana jébaa yamarék yawuréran guné wuna kudi véknwumarék yaké guné yo.

³⁸ *Wuné déku jébaa wuné yo. Yawuru guné wuna kudi véknwumuké kélík yagunéran yawurékwa jébaaké miték sanévéknwuké guné yo. Waga wuné mawulé yo. Guné waga yate kutdéngeké guné yo. Wuné wuna yaapa wale nakurak mawulé ané yo.”

³⁹ Naate wadéka de dérét tépa kulékiye raamény gaba taknaké mawulé yak. Mawulé yadaka dé yédéka de dérét kaapuk kulékiye kure yédan.

⁴⁰ Jisas tépa gwaamale ye dé Jodan kaabélé nak saknwat yék. Ye dé Jon derét gu yaakutkanan taalé saabak. Saabe dé wani taaléba rak.

---

* **10:34:** Sam 82:6   * **10:36:** Jo 5:17-20   * **10:38:** Jo 14:10-11

⁴¹ Radéka de wupmalemu du taakwa déké yaak. Yae vétakne deku kapmu bulte de wak, “Jon déknyényba vémarék yanan apa jébaa kaapuk yadén. Yate wani duké wakwete adél kudi male dé wakwek.”

⁴² Naate watakne wani gayéba rakwa du taakwa wupmalemu de déké miték sanévékwnute de wak, “Jisas wan Gotna nyaan. Wan adél.”

11

Lasaras débu kiyaak

¹ *Betaniba ran du nak dé kiyakiya yak. Déku yé Lasaras. Betani wan Maria bét léku némaadu Matana néwaage.

² *Nak nyaa wani taakwa Maria lé yéknwun yaama yakwa gu Némaan Ban Jisasna maanba sévik. Sévitakne lé léku nébat yatnyék. Wan léku kayé Lasaras dé kiyakiya yak.

³ *Yadéka Jisas séknaaba radéka bét Lasarasna nyange vétik kényi kudi Jisasnyét wakwesatik: “Némaan Ban, mawulat kapére yaménékwa du kiyakiya dé yo.”

⁴ *Jisas wani kudi véknwute dé wak, “Wani kiyakiya yadu dé kiyaamarék yaké dé yo. Wuné Gotna nyaan. Wuné dérét kutnébulwuru guné dérét véte Gotna yéba kevékéké guné yo. Yate guné wuna yéba wawo kevékéké guné yo.” Naate dé wak.

⁵⁻⁶ Jisas dé Maria, Mata, Lasaraské mawulat kapére yak. Lasaras kiyakiya yadékwaké

---

* 11:1: Lu 10:38-39   * 11:2: Jo 12:3   * 11:3: Jo 11:36   * 11:4: Jo 9:3

véknwutakne dé radén gayéba nyaa vétik wawo rak.

⁷ Re kukba dé naanat wak, “Judiat tépa gwaamale yéké naané yo.”

⁸*Naate wadéka naané déku du wak, “Némaan du, bulaa male de ménat matut viyaaké yak. Yadaka samuké méné wani kékmaat tépa gwaamale yéké méné wo?”

⁹⁻¹⁰ Naate wanaka dé Jisas wak, “Du nyaaba yédaran akéremarék yaké de yo, nyaa védéka véte miték yédakwa bege. Gaan yéran du wani akéréké de yo, gaan yadéka miték vémarék yadakwa bege. Du nyaaba jébaa yate yéknwun jébaa yaké de yo. Jébaa yawurékwa tulé wekna dé ro. Wunat viyaapérékdarán tulé kaapuk wekna yaan. Bulaa wuna jébaa yaké wuné yo.”

¹¹*Waga watakne dé tépa naanat wak, “Naana du Lasaras widé dé kwao. Wuné ye wawuru tépa raapké dé yo.”

¹²⁻¹³ Naate wate dé Lasaras kiyaanké dé wakwek. Wakwedéka naana mawuléba naané wak, “Wan bakna widé kwaadékwaké dé wakweyo.” Waga wate naané wak, “Némaan Ban, dé bakna widé kwaadéran dé yéknwun yaké dé yo.”

¹⁴ Waga wanaka dé naanat wak, “Lasaras débu kiyaak.

¹⁵ Kiyaadéka wuné dé wale kaapuk rawurén. Guné wuna apaké kutdénngunuké nae wuné déké yémarék yawurék dé wuna mawulé yéknwun yo. Bulaa déké yéké naané yo.”

¹⁶ Naate wadéka déku du nak Tomas, déku nak

---

* **11:8:** Jo 10:31   * **11:11:** Mt 9:24

yé Didimas dé naanat wak, “Naané dé wale ye naané dé wale kiyaaké yo.” Naate dé wak.

Jisas wadu de tépa nébéle raapme rasaakuké de yo

¹⁷ Jisas wale waga naané yék. Ye saabe dé Jisas kudi véknwuk Lasaraské. Lasaras nyaa wan véti wan véti dé rémdan waaguba kwaak.

¹⁸ Betani Jerusalem tékwaba dé tu (3 kilomita pulak). Séknaaba kaapuk tékwa.

¹⁹ Mata bét Mariana kayé kiyaadéka de wup-malemu du taakwa Jerusalem kulaknyénytakne de Betanit yék, bét wale raké.

²⁰ Naané Jisas wale yaabuba yénaka lé Mata kudi véknwuk. Véknwutakne Jisasnyét yaabuba véké nae lé yék. Yéléka Maria gaba lé rak.

²¹ *Raléka yae Jisasnyét véte lé Mata wak, “Némaan Ban, méné kéba raménu mukatik wuna kayé kiyaamarék yakatik dé yak.

²² Méné bulaa Gorét waataménéran mawulé yaménékwa jébaa akwi yakweké dé yo. Waga wuné kutdégék.”

²³ Naate waléka dé Jisas wak, “Nyéna kayé tépa nébéle raapké dé yo.”

²⁴ *Naate wadéka lé Mata wak, “Wuné kutdégék. Kiyaan akwi du taakwa nébéle raapran tulé nébéle raapké dé yo.”

²⁵⁻²⁶ Naate waléka dé Jisas wak, “Wuné kapmu waké wuné yo. Wunéke miték sanévéknwute kiyaan du taakwat wuné wawuru de tépa nébéle raapké de yo. Raapme kulé mawulé yate apuba apuba miték rasaakuké de yo. Wunéke miték

---

* **11:21:** Jo 11:32   * **11:24:** Jo 6:40

sanévéknwukwa du taakwa kulé mawulé kérae apuba apuba miték rasaakuké de yo. Yalakmarék yaké de yo. Kén wakwewurékwa kudiké ‘Adél’ nyéné nao, kapu kaapuk?”

²⁷ *Naate wadéka lé wak, “Némaan Ban, wan adél. Méné Got wadén ban Kraiss. Méné Gotna nyaan. Méné raségénakwa ban. Wan adél.” Naate lé wak.

Jisas dé géraak

²⁸ Mata waga watakne ye lé léku wayékna Mariat waak. Waaléka yaaléka kure ye maaléba tête lé akélak wak, “Naanat Gotna kudiké yakwatnyékwa ban yae dé nyénat wao.”

²⁹ Naate waléka lé bari raapme lé Jisasnyét véké yék.

³⁰⁻³² Mariana mawulé yéknwun yaduké de du taakwa las Jerusalemba taknaba yaak. Yae de lé wale rak gaba. Rate de vék lé raapme kaapat bari gwaadéléka. Gwaadéléka véte de wak, “Lasarasnyét rémdanba géraaké lé gwaadu.” Waga wate de léku kukba raapme yék.

Naané Jisas wale gayét kaapuk wekna yaanan. Taale Mata naanat vélén taaléba naané ték. Ténaka Maria ye saabe lé Jisasnyét vék. Vétakne kwati yaane lé dérét wak, “Némaan Ban, kéba raménu mukatik wuna kayé kiyaamarék yakatik dé yak.”

³³ Waga wate géraaléka dé Jisas vék. Jerusalemba yaan du taakwa wawo lé wale yaate géraadaka dé vék. Vétakne mawulé lékdéka dé déku wuraanyan génék.

---

* **11:27:** Jo 6:68-69

34 Géndéka dé wak, “Dérét yaba guné rémék?” Naate waatadéka de wak, “Némaan Ban, méné yae méné véké yo.”

35 *Naate wadaka Jisas dé géraak.

36 Géraadéka véte de wak, “Mé vé. Wani duké dé mawulat kapére yak.”

37 *Waga wadaka de las wak, “Déknyényba wadéka dé méni kiyaan du tépa vék. Dé Jisas wadu mukatik Lasaras kiyaamarék yakatik dé yak, kapu kaapuk? Samuké dé kaapuk wadén?” Naate de las wak.

Jisas wadéka dé Lasaras tépa nébéle raapmék

38 Jisas némaa mawulé lékdéka naané dé wale ye Lasarasnyét taknadan taalé saabak.

Déknyényba wani taalé apakélé matuba de waagu vaakére wulaak. Lasaras kiyaadéka de déku gaaba ségwi wani waaguba takne matu nak kérae de yaabuba taknatépétaknak.

39 Jisas saabe dé wak, “Wani matu mé yatbalaaku.” Naate wadéka lé kiyaan duna nyange Mata kélik yate lé dérét wak, “Némaan Ban, kiyaadén nyaa wan véti wan véti débu yék, kapéredi yaama yaalakwa bege.”

40 *Naate waléka dé Jisas wak, “Taknaba wuné nyénat wak, ‘Wunéké miték sanévéknwunyénéran Gotna apa jébaa véké nyéné yo.’ Wani kudiké mé sanévéknwu.”

41 Naate wadéka de matu yatbalaakuk.

---

* 11:35: Lu 19:41   * 11:37: Jo 9:6-7   * 11:40: Jo 11:4

Yadaka Jisas nyérét kwaasawuré véte dé wak, “Wuna yaapa, wuna kudi ménébu véknwuk. Véknwuménéka wuna mawulé yéknwun dé yo.

⁴² *Wuné kutdengék. Apuba apuba wuna kudi méné véknwu. Kéba tékwa du taakwaké sanévéknwute wuné ménat wakweyo. De ménat wakwewurén kudi véknwute waké de yo, ‘Got wadéka dé Jisas giyaak. Wan adél.’ Waga wadoké wuné mawulé yo.”

⁴³ Waga watakne dé némaanba waak, “Lasaras, méné mé raapme yaala.”

⁴⁴ Waga waadéka dé kiyaan ban tépa nébéle raapme yaalak. Déknyényba baapmu wurét de déku maan taaba mayék. Déku ménidaama wawo baapmu wurét maye taknadaka dé waga kwaak. Kwae nébéle raapme yaaladéka dé Jisas wak, “Baapmu wut mé lépat dé yédu.” Naate wadéka waga yadaka dé yék.

Némaan du de kudi gik Jisasnyét viyaapérekgé

⁴⁵ *Mariaké yae lé wale ran wupmalemu du taakwa de vék Jisas waga yadéka. Véte kéga de wak, “Got wadéka dé Jisas giyaak. Wan adél.”

⁴⁶ Wadaka las Parisina duké ye de Jisas yan muké wakwek.

⁴⁷ Wakwedaka de nyédé duna némaan du Parisina du wawo waadaka akwi kubu du yaadaka de Jisaské kéga wakwek, “Wani du déknyényba vémarék yanan wupmalemu apa jébaa dé yo. Samu yaké naané yo?”

⁴⁸ Naané déku jébaaké dérét waatimarék yanaran dé téte waga male yadu akwi du taakwa

* 11:42: Jo 12:30   * 11:45: Jo 4:48

déké ‘Naana némaan ban’ naaké de yo. Yado némaan ban rate Romna némaan banna waagu tawudu Romna du kélík yate yae Gotna kudi bulnakwa némaa ga yaalébaante naana du taakwat wawo viyaaké de yo.” Naate de némaan du wak.

⁴⁹ Wani kwaaré Kaiapas akwi nyédé duna némaan ban dé rak. Rate wani némaan duna kudi véknwutakne dé derét wak, “Guné las kaapuk kutdénngunén.

⁵⁰ Mé véknwu. Naané wani ban Jisasnyét viyaapéréknaran de Romna du naané Judana du taakwat viyaapérékmarék yaké de yo. Dé kapmu kiyaadéran naané akwi kiyaamarék yaké naané yo. Wan yéknwun.”

⁵¹ Wani kudi wate, déku mawuléba kaapuk sanévéknwudén. Dé wani kwaaré nyédé duna némaan ban radéka Got déré wadéka dé kudi wakwek, Jisas kiyae Judana du taakwat kutkalé yadéranké.

⁵² *Jisas kiyae Judana du taakwat male kutkalé yamarék yaké dé yo. Gege gayéba rakwa Gotna baadit wawo kutkalé yaké dé yo. Yate kiyae nébéle raapme wadu de akwi nakurak kémba raké de yo.

⁵³ Kaiapas waga wadéka de Judana némaan du kudi gik, Jisasnyét viyaapérékgé.

⁵⁴ *Gidaka Jisas Jerusalem rakwa duna méniba kaapuk tépa yeyé yeyadén. Yate déku du wale waga naané Jerusalem kulaknyénytakne naané Ipremét yék. Wani gayéba naané rak. Wani gayé du ramarék taalé tékwaba dé tu.

---

* **11:52:** Jo 10:16, 17:21; 1 Jo 2:2   * **11:54:** Jo 7:1

⁵⁵ Pasova waanakwa yaa sérakne kanaran tulé yaaké yadéka de Judana du taakwa wupmalemu Jerusalemét yék. Deku apa kudi véknwute yadan kapéredi mu kutnébulké de Jerusalemét yék.

⁵⁶ Ye saabe de Jisaské sékalék. Sékalpatiye Gotna kudi buldakwa némaa gaba tété de deku kapmu bulte de wak, “Yaga pulak guné sanévéknwu? Pasova kadému kaké yaaké dé yo, kapu kaapuk?” Naate de wak.

⁵⁷ Déknyényba nyédé duna némaan du Parisina du wawo kéga de wak, “Jisasnyét kure ye raamény gaba taknaké naané yo.” Waga watakne de wak, “Jisas rakwa taalé du nak kutdéndéran dé yae naanat wakweké dé yo.” Naate de wak.

12

Maria lé yéknwun yaama yakwa gu Jisasna maanba sévik

¹ *Nyaa nak taaba sékét nak taababa kayék nakurak yédu Pasova waanakwa yaa sérakne kanaran tulé yaaké dé yo. Wani tulé naané Jisas wale Betanit yék. Wani gayé wan Lasarasna gayé. Déknyényba wani du kiyaadéka Jisas wadéka dé tépa nébéle raapme rak.

² Lasarasna gaba de naana kadému sérakdaka naané Jisas wale wulae rak. Ranaka lé Lasarasna nyange Mata kadému sérakne lé naanéké tiyaak. Tiyaaléka kanaka dé Lasaras naané wale rate kak.

³ Déku nyange nak léku yé Maria lé yéknwun yaama yakwa gu lé las kure rak. Kure re lé Jisasna maanba sévitakne lé léku maaknaba tén sémény

---

* **12:1:** Jo 11:1, 43

nébat yatnyék. Waga yaléka naané gaba ran akwi du taakwa naané yéknwun yaama véknwuk.

⁴ *Jisasna du nak déku yé Judas Iskariot dé naané wale wani gaba rak. Kukba wani du Jisasnyét déku maamaké kwayéké dé yo.

⁵ Maria waga yaléka véte dé wak, “Samuké lé waga yo? Waga yate sépélak lé yo. Wan yéknwun gu. Lé wani gu kwayétakne wupmalemu (300) yéwaa kérae gwalmu yamarék du taakwaké kwayélu mukatik wan yéknwun paaté.”

⁶ Naate dé wak, sél yakwa du bege. Dé naané Jisasna duna yéwaa kure rate dé las sél yak. Wani yéknwun guké nyégéldéran yéwaa las sél yaké nae dé waga wak. Dé gwalmu yamarék du taakwaké kaapuk sanévéknwudén.

⁷ *Dé waga wadéka dé Jisas wak, “Lérét waatikaapuk. Kukba kiyaawuru waaguba rémdaranké sanévéknwute lé waga yak.” Naate wate dé Juda gaaba ségwi rémké yate yanakwaké dé wakwek.

⁸ Wakwetakne dé wak, “Gwalmu yamarék du taakwa guné wale de rasaaku. Apuba apuba guné derét kutkalé yaké guné yo. Wuné guné wale rasaakumarék yaké wuné yo.” Naate dé wak.

Némaan du de kudi gik Lasarasnyét viyaapéreké

⁹ *Jerusalem rakwa wupmalemu du taakwa de véknwuk Jisas déku du wale Betaniba ranaka. Véknwutakne de dérét véké yaak. Jisasnyét male véké kaapuk yaadan. Lasarasnyét wawo véké de

---

* 12:4: Jo 18:2-3   * 12:7: Jo 19:40   * 12:9: Jo 11:43-44

yaak. Lasaras kiyaadéka Jisas wadéka dé tépa nébéle raapdénké de kutdénké. Waga kutdénkte de dérét véké yaak.

10-11 Wani taaléba rakwa du taakwa de kudi véknwuk Lasaraské. Véknwute wupmalemu du de Jisaské miték sanévéknwuk. Sanévéknwute de deku némaan duna kudiké kélik yak. Yadaka de nyédé duna némaan du Lasarasnyét wawo viyaapérékgé de kudi gik.

Jisas némaan ban rate dé Jerusalemét wulaak

12 Wupmalemu du taakwa de Jerusalemét yék, Pasova waanakwa yaa sérakne kaké. Ye de rak. Re kwae ganba de véknwuk Jisas Jerusalemét yaaké yadéka.

13-15 *Jisas donki nyaanna butgulba rate dé yék. Jisas waga yate du nak Gotna nyégaba déknyényba kavidén pulak dé yak. Kéga dé kavik:

Guné Saionba rakwa du taakwa wup yamarék yaké guné yo.

Mé vé. Guna némaan ban keni dé yao.

Donki nyaanna butgulba rate dé yao.

Waga dé kavik. Jisas yaaké yadéka véknwute de wupmalemu du taakwa déku yéba kevékékgé nae de yaabuba yéte de tépmaa tu pulak mu tépaknék. Tépakne kure ye yaabuba naanat véte déké dusék takwasék yate de kéga waak,

Némaan Ban Got wadék dé yao. Wan yéknwun.

Dé wan naané Isrelna némaan ban.

Got dérét kutkalé yaké dé yo.

Gotna yéba kevékékgé naané yo.

* 12:13-15: Sam 118:25-26; Sek 9:9

¹⁶ Waga waadaka naané Jisasna du wani muké kaapuk miték kutdénngan. Kukba Jisas Gotna gayét waarédéka naané yadan muké, déknyényba kavidén kudiké wawo naané sanévéknwuk. Sanévéknwute naané kutdénngék.

¹⁷ Déknyényba wupmalemu du taakwa de vék Jisas wadéka Lasaras tépa nébéle raapdéka. Vétakne de kudi wakwek.

¹⁸ Wakwedaka wupmalemu du taakwa las wawo de wani apa jébaa yadénké de véknwuk. Véknwute de Jisasnyét véké yaak.

¹⁹ Yae déku yéba kevérékdaka de Parisina du kélik yak. Kélik yate deku kapmu bulte de wak, “Mé vé. Akwi du béré taakwa béré Jisaské de mawulat kapére yo. Naana kudi kaapuk véknwudakwa.” Naate de wak.

Gérikna du las de Jisasnyét véké mawulé yak

²⁰ Judana du taakwa wupmalemu de Pasova waanakwa yaa sérakne kate Gorét waataké de Jerusalemét yék. Nak geba yaan du wawo waga yaké de Jerusalemét yék. De Gérikna du de.

²¹ Wani du las yae de Jisasna du wale nak bulék. Wani duna yé Pilip. Pilipna néwaage wan Betsaida. Galiliba dé tu. Wani du de Pilipmét wak, “Némaan du, naané ye Jisasnyét véké naané mawulé yo.”

²² Waga wadaka dé Pilip ye dé Andrut wakwedéka bét yék, wani muké Jisasnyét wakweké.

²³ *Ye wakwebétká dé Jisas béré wak, “Wuné Awi Du Taakwana Nyaan. Got wuna yéba kevérékdéran tulé kényi dé yao.

---

* 12:23: Jo 17:1

24 “Kéni adél kudi mé véknwu. Buraamaaku sék kępmaaba pukaanaran kukba wani sék wup-malemu buraamaaku sék buréle yaale téké dé yo. Buraamaaku sék kępmaaba pukaamarék yanaran dé kapmu téké dé yo. Wunat viyaapérekdarán wunéké miték sanévéknwukwa du taakwa wup-malemu téké de yo. Wunat viyaapérekmarék yadaran, pukaamarék yanán buraamaaku sék pulak wuné kapmu téké wuné yo.

25 *Deku sépéké male sanévéknwukwa du taakwa yalakgé de yo. Kulé mawulé kérae apuba apuba miték rasaakumarék yaké de yo. Deku sépéké sanévéknwumarék yate wuna jébaaké male sanévéknwukwa du taakwa de kulé mawulé kérae apuba apuba miték rasaakuké de yo.

26 *Du taakwa wuna jébaa yaké mawulé yadaran de wuna kudi véknwuké de yo. Véknwute de wuné raran taaléba raké de yo. Wuna yaapa wuna jébaa yakwa du taakwana yéba kevérékgé dé yo.” Naate dé Jisas wak.

Jisasnyét miba kusawuréké de yo

27 *Wani kudi watakne dé tépa wak, “Bulaa wuna wuraanyan dé génu. Kiyaawuréran tulé kéni dé yao. Wuné kiyaamarék yawuréranké wuna yaapa Gorét waatamarék yaké wuné yo. Du taakwat kutkalé yate kiyaaké nae wuné kéni kępmaat giyaak.”

28 Naate watakne dé Gorét wak, “Wuna yaapa, méné waménu du taakwa de ména yéba kevérékgé de yo.” Naate wadéka dé Gotna gayéba

---

* 12:25: Lu 9:24   * 12:26: Mt 28:20; Jo 14:3   * 12:27: Mt 26:38

kéni kudi giyaak: “Wuné wawuréka wuna yéba debu kevéreknék. Tépa wawuru kevérekgé de yo.”

²⁹ Naate wadéka de waba ran, du taakwa véknwute las de wak, “Nyét dé bulu.” Las de wak, “Gotna kudi kure giyaakwa du nak dé Jisas wale kudi bulu.”

³⁰ Naate wadaka dé Jisas dérét wak, “Gotna gayéba giyaakwa kudi wuné véknwuruké kaapuk wakwedéka. Guné véknwugunuké dé wakweyo.

³¹ *Bulaa Got némaan ban rate kéni kápmaaba rakwa du taakwa yadan muké wakweké dé yo. Bulaa wadu kéni kápmaana némaan ban Seten yaage yéke dé yo.

³² *Wunat miba kusawurédo kukba kéni kápmaaba rakwa du taakwat wawuru wunéke yaaké guné yo.”

³³ Waga wate dé dérét viyaapérekdaranké kudi wakwek. De wani kudi véknwute kutdéngké de yo, dé kiyaadu yadaran muké.

³⁴ *Jisas waga wadéka de dérét wak, “Naané déknyényba Gotna nyégaba kavidan kudi naanébu vék. Got wadén ban Kraiské kéni kudi de kavik: Dé kiyaamaaré yate apuba apuba rasaakuké dé yo. Kavidan kudi vénaka méné wo, ‘Akwi Du Taakwana Nyaanét miba kusawuréké de yo.’ Samuké méné waga wo? Waga wate kiyadéke méné wo?”

³⁵ *De waga wadaka dé Jisas wak, “Nyaa vétik kupuk re yéknwun téwayé tépa yaanmarék yaké

---

* **12:31:** Jo 16:8-11   * **12:32:** Jo 3:14-15   * **12:34:** Dan 7:14

* **12:35:** Jo 8:12

dé yo. Bulaa téwayé yaante gaankétéba dé kayénaru. Kayénarédu guné miték véte miték raké guné yo. Miték rate yégunéran yaabu kutdénké guné yo. Kutdénge gaankétéba ramarék yaké guné yo. Gaankétéba rakwa du yédarán yaabu kaapuk kutdéndan.

³⁶ *Bulaa wani yéknwun téwayé guné wale dé rate yaanu. Bulaa guné wani téwayéké miték sanévéknwuké guné yo. Sanévéknwute guné nyaakaba miték raké guné yo.” Naate dé Jisas aja kudi wakwek. Dé yaankwa yéknwun téwayé pulak yate naanat kutkalé yadékwaké dé wani aja kudi wakwek. Naané wadén tulé déku kudi véknwute déku du taakwa ranoké dé wani aja kudi wakwek.

Wupmalemu Juda Jisaské kaapuk miték sanévéknwudan

Jisas waga wakwetakne ye dé paakwe rak. Wani du taakwana méniba kaapuk radén.

³⁷ Dé déknyényba vémarék yadan wupmalemu apa jébaa yadéka de vék. Véte déké kaapuk miték sanévéknwudan. Yate Got wadéka Jisas giyaadénké kaapuk kutdéndan. Deku mawulé yékéyaak dé yak.

³⁸ *Déknyényba Gotna yéba kudi wakwen du Aisaia dé déké kéga kavik Gotna nyégaba:

Némaan Ban, kiyadé wakwenan kudi véknwuk?

Méné apa yaménéka kiyadé vék?

Waga pulak du nak kaapuk radékwa.

---

* **12:36:** Ep 5:8   * **12:38:** Ais 53:1

Déknyényba Aisaia waga kavidéka wani du taakwa Jisaské miték sanévéknwumarék yadaka déku kudi adél dé yak.

³⁹⁻⁴⁰ *Déknyényba Aisaia kényi kudi wawo dé kavik Gotna nyégaba:

Got deku méni kuttépéte wadéka deku mawulé débu kapéredi yak.

Deku méni kuttépémarék yadu mukatik miték védo.

Waga wamarék yadu mukatik déku kudiké kutdéngdo.

Waga yado mukatik wuna kudi miték véknwudo wuné derét kutnébulwuru.

Waga dé Aisaia Gotna kudi kavik. Du taakwa wana mawuléké sanévéknwute dé waga kavik. Déknyényba kavidéka kukba de wani du taakwa Jisaské kaapuk miték sanévéknwudan.

⁴¹ Aisaia Jisasna apa vétakne déké wakwete dé wani kudi kavik.

⁴² *Judana némaan du las waga kaapuk yadan. De Jisaské miték sanévéknwuk. Sanévéknwute Parisina duké wup yate, Jisaské miték sanévéknwudakwaké kaapuk kudi wakwedan. Wani kudi wakwedo mukatik Parisina du waatido de Gotna kudi buldakwa gat wulaamarék yado. Parisina du waga waatimuké wup yate de wani kudi kaapuk wakwedan.

⁴³ *Yate nak du deku yéba kevérekdaranké de sanévéknwuk. Got deku yéba kevérekderanké kaapuk sanévéknwudan.

---

* **12:39-40:** Ais 6:10; Ap 28:25-28   * **12:42:** Jo 9:20-22   * **12:43:** Jo 5:44

Got derét waatiké dé yo, Jisasna kudi véknwumarék yadan bege

⁴⁴ Jisas némaanba waate dé wak, “Mé véknwu. Guné wuna kudi miték véknwute wuna kudi male kaapuk miték véknwugunékwa. Wunat wadéka giyaawurén ban Gotna kudi wawo guné miték véknwu.

⁴⁵ *Wunat véte wuna yaapa Gotké guné kutdénék.

⁴⁶ *Wuné guna kapéredi mawulé kutnébulké nae wuné keni kékmaat giyaak. Giyae gunéké yéknwun mawulé kwayéte yéknwun téwayé yaankwa pulak wuné ro. Téwayé yaante gaankétéba kayénaréké dé yo. Kayénarédu de gaankétéba ramarék yaké de yo. Guné wuna kudi miték véknwugunéran wuné yéknwun mawulé kwayéwuru miték rasaakuké guné yo. Kapéredi mawulé tépa yamarék yaké guné yo. Waga yate gaankétéba ramarék yaké guné yo.

⁴⁷ *“Wuné némaan ban rate wuna kudi véknwumarék yakwa du taakwaké kéga wakwemarék yaké wuné yo, ‘Wan kapéredi mu yakwa du taakwa.’ Waga wakwemarék yaké wuné yo. Wuné wani jébaa yaké kaapuk keni kékmaat giyaawurén. Wuné kapéredi mawulé kutnébulké nae wuné giyaak.

⁴⁸ “Sésékukba yaaran nyaa Got némaan ban rate du taakwa yadan muké kudi wakweké dé yo. Wani nyaa wunéké kuk tiyaan du taakwat waatiké dé yo, wuna kudi véknwumarék yadan bege.

---

* 12:45: Jo 14:9   * 12:46: Jo 1:9, 8:12   * 12:47: Jo 3:17

49 Wan yéknwun. Wuna mawuléba sanévéknwute kudi kaapuk wakwewurén. Wuna yaapa wunat wadéka yaawuréka dé wakwewuréran kudi wunat débu wakwek. Wakwedéka wuné gunat wani kudi male wuné wakweyo.

50 *Wakwete wuné kutdéngek. Guné wani kudi miték véknwugunéran kulé mawulé kérae miték rasaakuké guné yo apuba apuba. Waga kutdénge Got wunat wakwen pulak wuné gunat wakweyo.” Naate dé Jisas wak.

13

Jisas déku duna maan dé yakutnyék

1 *Pasova waanakwa yaa sérakne kanaran nyaa yaaké yadéka dé Jisas kutdéngek. Kiyae kéné kípmaa kulaknyénytakne déku yaapaké yédéran tulé kéné dé yao. Kutdénge dé naané déku du wale rate naanéke sanévéknwu wanévéknwute dé naanéke mawulat kapére yak.

2 *Garabu Jisas naané déku du wale rate kadému kanaka dé Seten yae dé Judas Iskariotna mawuléba wulaak. Wulae dé dérét wak, Jisasnyét déku maamaké kwayéduké. Judas wan Saimon Iskariotna nyaan.

3 *Jisas dé kutdéngek. Déku yaapa akwi du taakwa gwalmu wawo déké kwayétakne wadéka dé giyaak. Giyae déku jébaa yabutitakne déku yaapaké tépa gwaamale yéké dé yo.

---

* 12:50: Jo 8:28   * 13:1: Jo 12:23, 15:13   * 13:2: Jo 13:27

* 13:3: Jo 16:28

⁴ Waga kutdénge naané rate kadému kanaka dé raapme téte déku yéba kevérekmarék yate jébaa yakwa du pulak yaké nae dé yak. Yate yépmaa yadéka saapme radén baapmu wut putitakne dé gu yatnyédakwa baapmu wut kérae dé nyaaméba gik.

⁵ Gitakne agérappa gu las wuknae dé naana maan yakutnyék. Yakutnyétakne dé gidén baapmu wurét yatnyék.

⁶ Waga yakéreye dé Saimon Pita ran saabak. Saabadéka dé Pita dérét wak, “Némaan Ban, samuké méné wuna maan yakutnyu? Méné waga yamuké kélik wuné yo.”

⁷ Naate wadéka dé Jisas wak, “Bulaa yawurékwa muké kaapuk kutdénge ménén. Kukba wani kutdénké méné yo.”

⁸ Naate wadéka dé Pita wak, “Kaapukna. Wuna maan yakutnyémarék yaké méné yo.” Waga wadéka dé Jisas wak, “Wuné ména maan yakutnyémarék yawuréran méné wuna jébaa tépa yamarék yaké méné yo.”

⁹ Naate wadéka dé Pita Jisasna jébaa yaké mawulat kapére yate dé wak, “Némaan Ban, méné wuna maan, taaba, maakna, akwi yakutnyéké méné yo.”

¹⁰ Naate wadéka dé Jisas wak, “Ménébu gu yaakuk. Ména maan male dé képmaa kwao. Wuné ména maan yakutnyéwuru méné miték rate yéknwun yaké méné yo. Bulaa guné akwi yéknwun yo. Guna du nakurak male kapéredi mawulé dé yo. Yate dé yéknwun kaapuk yadékwa.”

¹¹ Naate wate Jisas dé kutdéngek. Déku du nak,

Judas, déku maamaké dérét kwayéké dé yo. Waga kutdénge dé naanat wak, “Guna du nak yéknwun kaapuk yadékwá.”

¹² Jisas naana maan yakutnyétakne dé déku baapmu wut tépa kusadatakne dé tépa rate dé naanat wak, “Mé véknwu. Bulaa kudi las wak-weké wunék yawurén muké.

¹³ Guné wunat guné wo, ‘Némaan Ban.’ Waga wagunékwa wan yéknwun. Wuné guna némaan ban. Wan adél.

¹⁴ *Wuné guna némaan ban rate guna maan wunébu yakutnyék. Waga yate bakna duna jébaa wuné yak. Yate wuna yéba kaapuk kevérekwurén.

¹⁵ *Guné wawo waga yate nak duna maan yakutnyéké guné yo. Guné végunéka wuné guna némaan ban wani yéknwun jébaa wuné yak gunéké. Guné wuna jébaa yakwa du véte wuné yan pulak yagunuké wuné waga yak.

¹⁶ Jébaa yakwa du némaan ban kaapuk radékwa. Dé némaan ban kélik yadékwá jébaa dé yo. Déké jébaa kwayékwa du dé némaan ban ro. Kudi véknwutakne yén du némaan ban kaapuk radékwa. Dérét kudi wakwen du dé némaan ban ro. Wan adél kudi.

¹⁷ *Guné wani kudiké kutdénge wuné guna némaan ban yawurén pulak yagunéran wan yéknwun. Guna yéba kevérekmarék yate bakna duna jébaa yate nak duwat kutkalé yagunéran guné yéknwun mawulé yate miték raké guné yo.

---

* **13:14:** Lu 22:27   * **13:15:** Pl 2:5-7; 1 Pi 2:21   * **13:17:** Je 1:25

18 “Guné akwi waga ramarék yaké guné yo. Wuné wawurén wuna duwat akwi wuné kutdéngek. Guna du nak wunat kapéredi mu yaké dé yo. Waga wuné kutdéngek. Déknyényba du nak Gotna nyégaba wani duké kéga dé kavik:

Du nak wuné wale rate kadému katakne wunat yaalébaanké dé yo.

Kavidén kudi bari adél yaké dé yo.

19 *Taale gunat wuné wakweyo. Wakwewurékwa mu kukba yaadu guné véte waké guné yo, ‘Jisas wan némaan ban. Got wadéka dé giyaak. Wan adél.’ Waga wate wunéké miték sanévéknwuké guné yo.

20 Wawurén du ye wuna kudi wakwedo guné wani kudi miték véknwute derét kutkalé yagunéran guné waga yate wunat wawo guné kutkalé yo. Wuna kudi véknwute wunat kutkalé yagunéran guné wunat wadéka yaawurén banna kudi véknwute dérét wawo guné kutkalé yo. Adél wuné gunat wakweyo.” Naate dé Jisas wak.

Judas Jisasnyét déku maamaké kwayéké dé yo

21 Jisas waga wadéka déku wuraanyan géndéka dé wak, “Miték mé véknwu. Guna du nak wuna maamaké wunat kwayéké dé yo.”

22 Naate wadéka naané déku du kaapuk kutdénngnan. Kiyadéké dé Jisas wak? Kutdénngmarék yate naana kapmu bulte naané nak nak naana ménidaamat vék.

23 *Jisas wunéké mawulat kapére yadéka wuné dé wale rak.

---

* 13:19: Jo 14:29   * 13:23: Jo 21:7, 20

24 Rawuréka dé Saimon Pita maaknat yate dé wunat wak, “Méné Jisasnyét mé waata. Kiyadéké dé wo?”

25 Naate wadéka wuné Jisas wale kusati rate wuné dérét waatak, “Némaan Ban, kiyadéké méné wo?”

26 Naate waatawuréka dé Jisas wak, “Kadému kubi guba kusade tawe wani duké kwayéké wuné yo.” Naate watakne walkamu kadému kérae dé kubi guba kusade tawe dé Saimon Iskariotna nyaan Judaské kwayék.

27 Yadéka Judas nyégéldéka dé Seten déku mawuléba wulaak. Wulaadéka dé Jisas Judasnyét wak, “Yaké sanévéknwuménékwa mu bari yaké méné yo.”

28 Naate wadéka naané rate kadému kan du wani muké las kaapuk kutdénngan.

29*Yate las naané naana mawuléba wak, “Judas dé naana yéwaa kure radéka dé Jisas dérét wo, kadému las kéraaduké.” Las naané wak, “Judas naana yéwaa kure radéka dé Jisas dérét wo, yéwaamarék duké las kwayéduké.” Naate wate naané kaapuk miték kutdénngan, Jisas Judasnyét wakwen kudiké.

30 Judas Jisas kwayén kadému nyégéle katakne dé naanat kulaknyénytakne dé bari gwaadék. Gaan yadéka dé gwaadék.

Kulé kudi

31 Judas raapme gwaadédéka dé Jisas naanat wak, “Wuné Akwi Du Taakwana Nyaan. Bulaa

---

* 13:29: Jo 12:6

wuna apa véké guné yo. Véte wuna yaapa Got némaan ban radékwaké kutdénké guné yo.

32 *Wuna apa véte Gotké kutdénngunu Got bari wadu wuné dé wale rate némaan ban raké wuné yo.

33 *Guné wuna baadi pulak. Gunéké wuné mawulat kapére yo. Wuné guné wale rasaakumarék yaké wuné yo. Wuné bari gunat kulaknyénytakne yéwuru guné wunéké sékalké guné yo. Déknyényba Judana némaan duwat wuné kéga wak, ‘Wuné yéwuréran yaabuba guné yaamarék yaké guné yo.’ Waga wawurén kudi male wuné gunat wakweyo.

34 *Bulaa gunat kulé kudi wakweké wuné yo. Guné kényi kudi miték véknwuké guné yo. Wuné gunéké mawulat kapére yate wuné gunat kutkalé yo. Gunat yawurén pulak, wuna duké akwi mawulat kapére yate waga yaké guné yo.

35 *Waga yagunu nak du véte waké de yo, ‘Wani du nak duké mawulat kapére yate de derét kutkalé yo. Waga yate de Jisaské miték sanévéknwute de déku du ro. Wan adél.’ Waga waké de yo gunéké.” Naate dé wak.

Jisas dé Pitat wak dé déké kuk kwayédéranké

36 Jisas waga wadéka dé Saimon Pita wak, “Némaan Ban, nak taalát yéké méné wo. Yaba yéké méné wo?” Naate waatadéka dé Jisas wak, “Wuné yéran taalát méné yaamarék yaké méné yo. Kukba wani méné yaaké méné yo.”

---

* 13:32: Jo 17:5   * 13:33: Jo 7:33-34   * 13:34: Jo 15:12; Ep 5:2

* 13:35: 1 Jo 3:14; Jo 17:23

³⁷ Naate wadéka dé Pita wak, “Némaan Ban, wuné méné wale yéké wuné yo. Wuné méné wale raké wuné mawulé yo. Waga yawuru wunat viyaapérékdarán wan yéknwun.”

³⁸ Naate wadéka dé Jisas wak, “Méné wunat kutkalé yaké nae kiyaaké méné yo, kapu kaapuk? Wan kaapuk. Wuné kutdéngek. Bulaa gaan méné apu kupuk kéga waké méné yo, ‘Wuné Jisasnyét las kaapuk kutdénkwurén.’ Waga waménu kukba séraa waaké dé yo. Adél wuné ménat wakweyo.” Naate dé Jisas wak.

14

Jisas wan Gotké yédaran yaabu pulak

¹ *Jisas naané déku duwat dé wak, “Guné wuné yéranké sanévéknwute, mawulé lékmarék yaké guné yo. Guné wuna yaapa Gotké mé miték sanévéknwu. Wunéké wawo mé miték sanévéknwu.

² Déknyényba gunat wuné wakwek, ‘Wuné ye ragunéran ga miték yaké wuné yo.’ Waga wakwete gunat adél kudi wuné wak. Wuna yaapa rakwa gayé wan némaa gayé. Wupmalemu ga dé waba kwao.

³ *Guné ragunéran ga waba dé kwao. Wuné ye guna ga miték yaké wuné yo. Miték yatakne wuné tépa gwaamale yae gunat kwolawuru wuné wale ye wuné wale raké guné yo.

⁴ Wuné yéran yaabu gunébu kutdéngek.”

---

* **14:1:** Jo 14:27   * **14:3:** Jo 17:24

5 Naate wadéka dé Tomas Jisasnyét wak, “Némaan Ban, méné yéménéran gayéké las kaapuk kutdénngnan. Wani gayét yéménéran yaabuké wawo kaapuk kutdénngnan.”

6 *Naate wadéka dé Jisas wak, “Wuné wani gayét yégunéran yaabu pulak wuné ro. Wuné adél kudi wuné wakweyo. Guné miték rasaakugunuké wuné kulé mawulé kwayu. Guné wuna kudi miték véknwute kwayéwuréran mawulé kéraagunéran wuna yaapana gayét yéké guné yo. Guné wuna kudi miték véknwumarék yagunéran wun yaapana gayét yémarék yaké guné yo.

7 Wunéké kutdénngunu mukatik wuna yaapaké wawo kutdénngunu. Bulaa wunat véte guné déké kutdénngék. Kukba wawo wuna yaapaké kutdénngéké guné yo.”

8 Jisas waga wadéka dé Pilip wak, “Némaan Ban, naané naana yaapa Gorét véké naané mawulé yo. Méné naanat dérét wakwatnyéménu naané ménat tépa waatamarék yaké naané yo déké.”

9 *Naate wadéka dé Jisas Pilipmét wak, “Méné mé véknwu. Wupmalemu baapmu wuné guné wale wuné rak. Samuké méné wunat kutdénngmarék yo? Wunat vén du wan Gorét wawo debu vék. Samuké méné kéga wo? ‘Naana yaapa Gorét naanat mé wakwatnyé.’ Waga wamarék yaké méné yo. Méné dérét méné vu.

10 *Wuna yaapa Got wale ané nakurak mawulé ané yo. Wani kudi méné miték véknwu, kapu kaapuk? Gunat wakwewurén akwi kudi wuna

* 14:6: Ep 2:18; Jo 11:25-26
12:49

* 14:9: Kl 1:15-16

* 14:10: Jo

mawuléba sanévéknwute kaapuk wakwewurén. Got wuna mawuléba téte déku jébaa yadéka wuné wani kudi wakwek.

11 *Guné guna mawuléba waké guné yo, ‘Jisas déku yaapa Got wale bét nakurak mawulé yo. Wan adél.’ Naate waké guné yo. Waga wamarék yagunéran guné yawurén apa jébaat véte, wunéké miték sanévéknwuké guné yo.

12 *“Kéni kudi mé véknwu. Guné wuna kudi miték véknwukwa du guné wawo wuné yakwa apa jébaa yaké guné yo. Guné yawuréka végunén apa jébaa yagunu guna jébaa wuna jébaat talaknaké dé yo, wuné bari kiyae wuna yaapa Gotké yéwuréran bege.

13 *Wuné gunat kutkalé yawuruké mawulé yate wuna yéba wakwete Gorét waatagunéran wuné mawulé yagunékwa jébaa yaké wuné yo. Waga yawuru akwi du taakwa véte Gotna yéba kevérékgé de yo.

14 Guné wuna yéba wakwete wunat waatagunéran wuné mawulé yagunékwa pulak yaké wuné yo.” Naate dé wak.

Got wadu déku Yaamabi yaaké dé yo

15 *Jisas dé naanat tépa wak, “Guné wunéké mawulat kapére yagunéran guné wuna kudi miték véknwute wawurékwa pulak yaké guné yo.

16 *Yagunu wuné wuna yaapat waatawuru nak ban yae wuna waagu tawuké dé yo. Tawe gunat

---

* **14:11:** Jo 10:38   * **14:12:** Mk 16:19-20   * **14:13:** Mt 7:7; Jo 15:7, 16:23-24   * **14:15:** 1 Jo 5:3   * **14:16:** Jo 14:26, 15:26

kutkalé yate guné wale apuba apuba rasaakuké dé yo.

17 *Wan wawurékwa kudi Gotna Yaamabiké wuné wo. Adél kudi male dé wakweyo. Wuna jébaaba yaalan du taakwa male dérét kutdénké de yo. Bakna du taakwa dérét véte kutdénmarék yaké de yo. Yate de déku kudi véknwumarék yaké de yo. Dé guna mawuléba tésaakudu guné dérét kutdénké guné yo.

18 “Wuné gunat kulaknyénywuru guné népewa kiyae kulaknyényén baadi pulak ramarék yaké guné yo. Wuné gunéké gwaamale yaaké wuné yo.

19 Taale walkamu re keni kápmaa kulaknyénytakne ye gwaamale yaawuru wuna jébaaba yaalamarék yan du taakwa wunéké sékalpatiké de yo. Yado guné wuna jébaaba yaalan du wunat tépa véké guné yo. Guné kulé mawulé kérae apuba apuba miték rasaakuké guné yo, wuné apuba apuba miték rasaakuwuréran bege.

20 *Gwaamale yaawuréran tulé guné wunéké miték kutdénké guné yo. Wuné wuna yaapana kudi miték véknwute wuné dé wale ané nakurak mawulé yo. Wuné gunéké yae guna mawuléba téwuru guné wuna kudi véknwute wuné wale nakurak mawulé yaké guné yo. Wuna kudi véknwute wawurékwa pulak yakwa du taakwa wan wunéké de mawulat kapére yo.

21 *Wuna yaapa Got wunéké mawulat kapére yaran du taakwaké dé mawulat kapére yaké dé yo. Wuné wawo wani du taakwaké mawulat

---

* 14:17: Jo 16:13   * 14:20: Jo 17:21   * 14:21: Jo 15:10

kapére yaké wuné yo. Yate téwuru de wunat véte kutdénké de yo.”

²² Jisas waga wadéka dé Judas dérét wak. Wani du wan Judas Iskariot kaapuk. Wan nak Judas. Kéga dé wak, “Némaan Ban, wuné wani kudiké las kaapuk kutdénkwurén. Naané ménat véte kutdénké naané yo. Waga méné wak. Yaga pulak yaménu de ména jébaaba yaalamarék yan du taakwa ménat vémarék yado naané ménat véké naané yo?”

²³ *Naate wadéka dé Jisas dérét wak, “Wunéké mawulat kapére yakwa du taakwa de wuna kudi miték véknwu. Waga yaran du taakwaké wuna yaapa mawulat kapére yaké dé yo. Yadu ané wuna yaapa wale ye wani du taakwana mawuléba wulae téké ané yo.

²⁴ Deku mawuléba wulae tétu bakna du taakwa anat vémarék yaké de yo. De wunat kélík yate wuna kudi kaapuk véknwudakwa. Wani kudi wuna mawuléba kaapuk sanévéknwute wakwewurékwa. Wuna yaapa wakwedéka véknwute wuné gunat wakweyo.

²⁵ “Bulaa guné wale wekna rate wuné wani kudi wakweyo.

²⁶ *Kukba kulé ban nak gunéké yaaké dé yo. Wani ban wan Gotna Yaamabi. Wuna yaapa Got wadu dé yae wuna waagu tawe guna mawulat kutkalé yaké dé yo. Dé yae wupmalemu kudi gunat wakweké dé yo. Yae wakwedu guna mawulé yéknwun yadu guné wakwewurén akwi kudiké sanévéknwuké guné yo.

---

* **14:23:** Re 3:20   * **14:26:** Jo 15:26, 16:7

27 **“Wuné gunat kulaknyénytakne yéké yate yéknwun mawulé gunéké kwayéké wuné yo. Kwayéwuru guna mawulé miték téké dé yo. Wuna mawulé miték tékwa pulak, guna mawulé miték téké dé yo. Kéni kápmaaba rakwa kwatkwa du taakwa deku mawulé waga pulak kaapuk tékwa. De kéni kápmaana gwal-muké male de sanévéknwu. De kwayéwuréran mawuléké kaapuk kutdéndan. Guné wuné yéranké sanévéknwute guné mawulé lékte wup yamarék yaké guné yo.*

28 Gunat kéga wuné wakwek, ‘Wuné gunat kulaknyénytakne ye tépa gwaamale yaaké wuné yo.’ Wuné waga wawuréka wani kudi guné véknwuk. Véknwute wunéké mawulat kapére yagunu mukatik guné yéknwun mawulé yakatik guné yak, wuna yaapaké yéwuréran bege. Wuna yaapa némaan ban dé ro. Dé némaan ban rate dé wunat talaknak. Talaknadéka wuné yu, dérét véké. Wan yéknwun.

29 Bulaa wuné yéranké gunat wunébu wakwek. Kukba wuné yéwuru guné kéga waké guné yo. ‘Jisas yédéranké débu naanat wakwek. Got wadéka dé naanéké giyaak. Wan adél.’ Waga wagunuké wuné wani kudi wakwek.

30 **“Gunat wupmalemu kudi las wawo wakwe-marék yaké wuné yo. Kéni kápmaana némaan ban Seten kéni dé yao. Yae wunéké némaan ban ramarék yaké dé yo.*

31 Yadu kéni kápmaaba rakwa du taakwa kutdéngké de yo, wuna yaapaké mawulat kapére

---

* 14:27: Jo 16:33; Pl 4:7   * 14:30: Jo 12:31

yawurékwaké. De waga kutdéndoké wuné mawulé yo. Mawulé yate wuna yaapa wunat wakwen jébaa wuné yo. Yaak. Mé raapme yéno.” Naate dé Jisas wak.

15

Jisas wan wain mi pulak dé tu

¹ Jisas dé naané déku duwat kéga wakwek, “Wuné kubusaaku wain mi pulak wuné tu. Wuna yaapa Got wani miké téségékwa du pulak dé tu.

² Wupmalemu migalé wani miba dé tu. Wuna jébaaba yaalan du taakwa wani migalé pulak de tu. Téte yéknwun jébaa yamarék yakwa du taakwa sék akumarék yakwa migalé pulak tédaka yéknwun jébaa yakwa du taakwa sék akukwa migalé pulak de tu. Miké téségékwa du sék akumarék yakwa migalé véte dé tépaknu. Sék akukwa migalé véte dé saal sénao, dé yéknwun yate wupmalemu sék akuduké. Wani du yadéka pulak wuna yaapa dé yo. Yéknwun jébaa yamarék yakwa du taakwat dé wo, yédoké. Yéknwun jébaa yakwa du taakwana mawulé dé kutnébulu, deku mawulé yéknwun yadu de wupmalemu yéknwun jébaa yadoké.

³ Dé guna mawulé kutnébuldéka guna mawulé yéknwun débu yak, guné wuna du wakwewurén kudi miték véknwugunén bege.

⁴ Guné wuné wale nakurak mawulé yate raké guné yo. Waga wuné mawulé yo. Migalé tépakdu wani migalé kapmu rate sék las akumarék yaké

dé yo. Guné wuné wale nakurak mawulé yamarék yate wani migalé raran pulak kapmu ragunéran yéknwun jébaa yamarék yaké guné yo.

⁵ * “Wuné wani mi apa pulak wuné tu. Téwuréka guné migalé pulak guné tu. Guné wuné wale nakurak mawulé yagunéran guné wupmalemu yéknwun jébaa yaké guné yo. Guné wunat kulaknyénytakne yégunéran guné yéknwun jébaa yamarék yaké guné yo.

⁶ Migalé tépakdo rékaa yaké dé yo. Wuné wale nakurak mawulé yamarék yakwa du rékaa yaran migalé pulak kapéredi ye raké de yo. Kukba wani migalé taatme yaaba tuké de yo.”

⁷ * Naate watakne dé Jisas naanat tépa wak, “Guné wuné wale nakurak mawulé yate ragunu wuna kudi guna mawuléba tédéran Gorét waatagunu dé mawulé yagunékwa jébaa akwi yakweké dé yo.

⁸ * Guné wupmalemu yéknwun jébaa yagunu wupmalemu du taakwa véte waké de yo, ‘Jisasna jébaa de yo. Déku du de. Wan adél.’ Waga wate wuna yaapana yéba kevéké de yo.

⁹ “Wuna yaapa wunéké mawulat kapére yadékwá pulak waga wuné gunéké mawulat kapére yo. Wuné gunéké mawulat kapére yawurékwaké apuba apuba sanévéknwuké guné yo. Guné yékéyaak yamarék yaké guné yo.

¹⁰ * Apuba apuba wuné wuna yaapana kudi véknwuréka dé wunéké mawulat kapére yo. Wunéké mawulat kapére yadékwaké yékéyaak

---

* 15:5: Jo 15:16   * 15:7: Jo 14:13   * 15:8: Mt 5:16   * 15:10: 1 Jo 2:5

kaapuk yawurékwa. Yawurékwa pulak guné wuna kudi véknwugunéran, wuné gunéké mawulat kapére yawurékwaké yékéyaak yamarék yate guné miték rasaakuké guné yo.

11 *Guné yéknwun mawulé yate dusék yagunuké wuné gunat wani kudi wakweyo. Wuna yéknwun mawulé kérae wuna du rasaakugunuké wuné mawulé yo.

12 *“Kéni kudi wakwewuru guné miték véknwuké guné yo. Wuné gunéké mawulat kapére yawurékwa pulak, guné guna du taakwaké waga mawulat kapére yaké guné yo.

13 *Guné guna du taakwaké mawulat kapére yate derét kutkalé ye kiyaagunéran wan yéknwun paaté. Deké kiyaagunéran mawulé akwi yéknwun mawulat dé talaknak.

14 Guné wuna kudi véknwugunéran guné mawulat kapére yawurékwa du rasaakuké guné yo.

15 Bulaa wuné gunat wo: Guné mawulat kapére yawurékwa du guné. Waga wate gunat tépa wamarék yaké wuné yo: Guné wuna jébaa yakwa du. Waga wamarék yaké wuné yo. Jébaa yakwa du deku némaan banna mawulé kaapuk kutdéndan. Wuna yaapa wakwen akwi kudi véknwutakne wuné guna némaan ban wuné gunat wakwek. Wakwewuréka guné wuna mawulé kutdéngék. Kutdénggunéka bulaa wuné wo: Guné mawulat kapére yawurékwa du guné. Naate wuné gunat wo.

---

* 15:11: Jo 17:13   * 15:12: Jo 13:34   * 15:13: 1 Jo 3:16

16 **“Kéni kudi mé véknwu. Guna mawuléba sanévéknwute kaapuk yaagunén, wuné wale jébaa yaké. Wuné wawuréka guné yaak. Yae yéknwun jébaa yagunu wani jébaa kaapuk yamarék yaké dé yo. Guné wani jébaa yate wuna yéba wakwete wuna yaapat waatagunéran waga yaké dé yo.*

17 *Bulaa gunat wuné kéga tépa wakweyo. Guné guna duké mawulat kapére yaké guné yo. Wakwewurékwa kudi miték véknwuké guné yo.”*

De Jisasna duké kélik yaké de yo

18 *Jisas wani kudi watakne dé naané déku duwat wak, “Kéni kępmaaba rakwa kwatkwa du taakwa gunéké kélik yadaran wan bakna mu. Taale wunéké kélik de yak. Waga guné kutdengék. Wunéké kélik yate kukba gunéké wawo kélik yaké de yo.*

19 *Guné de wale nakurak jébaaba wulaagunu mukatik de gunéké kélik yamarék yado. Guné nak jébaaba gunébu yaalak. Wuné gunat wakwewuréka guné deku jébaa kulaknyénytakne guné wuna jébaaba yaalak. Yaalagunéka de gunéké kélik yo.*

20 *Déknyényba gunat wuné kéga wak, ‘Jébaa yakwa du némaan ban kaapuk radékwa. Déké jébaa kwayékwa du dé némaan ban ro.’ Waga wawurén kudiké mitékne sanévéknwuké guné yo. Guna némaan ban wunat yaalébaandan pulak, gunat yaalébaanké de yo. Wuna kudi véknwudo mukatik guna kudi wawo véknwudo.*

---

* **15:16:** Jo 15:5, 16:23

21 De Gotké kaapuk miték kutdéngdan. Got wunat wadéka giyaawurénké kutdéngmarék yate de gunat yaalébaanké de yo, wuna du ragunékwa bege.

22 “Wuné yae derét kudi wakwemarék yawuru mukatik, de deku kapéredi mawuléké kutdéngmarék yakatik de yak. Wuné yae derét kudi wakwewuréka yadan kapéredi mawuléké de kutdéngék. Kutdéngte wamarék yaké de yo, ‘Kutdéngmarék yate naané kapéredi mawuléké yak.’ Waga wamarék yaké de yo.

23 Wunéké kélík yakwa du taakwa wan wuna yaapa Gotké wawo de kélík yo.

24 Déknyényba du las yae yawurén apa jébaa pulak kaapuk yadan. Wuné yae kapmu wuné wani jébaa yak. Wuné wani jébaa yamarék yawuru mukatik, de keni kékmaaba rakwa kwatkwa du taakwa deku kapéredi mawuléké kutdéngmarék yakatik de yak. Wuné wani jébaa yawuréka de vék. Vétakne deku kapéredi mawuléké kutdéngte de wuna yaapa wale anéké de kélík yo.

25 Wuné kapéredi mu las yamarék yawuréka de wunéké bakna kélík yadaka Gotna nyégaba kwaakwa keni kudi nak bulaa adél dé yo. Déknyényba du nak kéga dé kavik: Wunéké bakna de kélík yak.

26 “Kukba kulé banét nak wawuru gunéké yae guna mawulat kutkalé yaké dé yo. Bulaa wuna yaapa Got wale dé ro. Wuné Gorét waatawuru dé wadu yaaké dé yo. Wani ban wan Gotna Yaamabi. Adél kudi male wakwete dé wunéké du taakwat wakweké dé yo.

²⁷ Guné wawo wunéké derét wakweké guné yo. Wuné kényi kápmaaba rate batnyé jébaa yawuréka guné wuné wale rate vék. Véte guné wuné wale wekna rate wuna jébaa guné vu. Vétakne guné wunéké derét wakweké guné yo.” Naate dé wak.

16

¹ Jisas wani kudi watakne dé naané déku duwat tépa wak, “Bulaa guné wunéké miték sanévéknwu. Guné wuna kudi kulaknyénymarék yagunuké wuné mawulé yo. Yate wuné gunat wani kudi wakwek.

² *Kukba némaan du las wado guné kudi buldakwa ga kulaknyénytakne wani gat tépa wulaamarék yaké guné yo. Yagunu du las waké de yo, ‘Wan kapéredi mu yakwa du. Naané derét viyaapéreknaran naané Gotna jébaa miték yaké naané yo.’ Waga wate de gunat viyaapérékgé de yo.

³ *Wani du wuna yaapa wale anat kaapuk kutdéngdan. Kutdéngmarék yate de gunat yaalébaanké de yo.

⁴ Bulaa gunat wunébu wakwek wani muké. Kukba de gunat yaalébaando guné waké guné yo, ‘Déknyényba Jisas dé naanat kudi wakwek, de naanat yaalébaandaranké. Wakwedén pulak bulaa waga de yo.’ Naate wate wuna kudiké sanévéknwuké guné yo.” Naate dé Jisas wak.

Gotna Yaamabi kényi jébaa yaké dé yo

---

* **16:2:** Mt 24:9; Lu 6:22   * **16:3:** Jo 15:21

Wani kudi watakne dé naanat tépa wak, “Déknyényba guné wale téte wuné gunat wani kudi kaapuk wakwewurén.

⁵ Bulaa gunat kulaknyényké yate wuné gunat wani kudi wakweyo. Walkamu re wunat wadéka giyaawurén banké tépa gwaamale yéké wuné yo. Yéwuréranké guna du nak wunat kaapuk kéga waatadékwá, ‘Yaba méné yu?’ Waga kaapuk waatadékwá.

⁶ Wakwewurén kudi véknwugunéka bulaa guna mawulé kapéredi dé yo.

⁷ *“Bulaa kéní kudi mé véknwu. Wuné yéwuréran wan yéknwun. Wuné yémarék yawuréran guna mawulat Kutkalé Yaran Ban gunéke yaamarék yaké dé yo. Wuné ye wawuru wani ban yaaké dé yo. Yaadéranké sanévéknwugunu guna mawulé kapéredi yamarék yaké dé yo.

⁸⁻¹¹ *Wani ban yae dé kéní kápmaaba rakwa kwatkwa du taakwat waké dé yo, ‘Guné kapéredi mawulé yate guné kapéredi mu yo. Guné Jisaské miték sanévéknwumarék yate guné kapéredi mawulé yakwa du taakwa guné. Jisas yéknwun jébaa male dé yak. Ye déku yaapaké débu yék. Dérét tépa vémarék yaké guné yo. Déku yaapaké yédéka bulaa guné kutdéngek. Wan yéknwun jébaa yan ban. Waga guné kutdéngek. Got némaan ban rate Setenna jébaaké kudi débu wakwek. Wakwetakne yadén kapéredi mu yakataké dé yo. Yakatadu guné véte kutdéngeké guné yo. Got némaan ban rate yanan kapéredi

---

* **16:7:** Jo 14:16   * **16:8-11:** Jo 12:31

muké wawo kudi wakweké dé yo. Waga kutdénké guné yo.’ Naate dé guna mawulat Kutkalé Yaran Ban waké dé yo, kényi kékmaaba rakwa kwatkwa du taakwat.”

¹² Dé waga watakne dé naanat wak, “Wuné wupmalemu kudi las wawo gunat wakweké wuné mawulé yo. Mawulé yate bulaa wakwemarék yaké wuné yo, guna mawulé yékéyaak yadéran bege.

¹³ *Kukba Gotna Yaamabi gunéké yaaké dé yo. Dé adél kudi male dé wakweyo. Yae adél kudi wakwete guna mawulat kutkalé yadu guné akwi adél kudiké kutdénké guné yo. Déku mawuléba sanévéknwute wakwemarék yaké dé yo. Wuné ye wakwewuru dé yae wakwewurén kudi gunat wakweké dé yo.

¹⁴ Wuna kudi véknwe wakwewurén kudi gunat wakwete dé waga yate wuna yéba kevérékgé dé yo.

¹⁵ Wuna yaapa Gotna mawulé akwi wunébu kutdénké. Kutdénkte Gotna Yaamabiké wuné wani kudi wakwek. Gotna Yaamabi yae wakwewurén kudi gunat wakwedu guné miték véknwuké guné yo.” Naate dé Jisas wak.

Mawulé lékne de tépa yéknwun mawulé yaké de yo

¹⁶ Wani kudi watakne dé Jisas naanat kéga wak, “Walkamu re guné wunat vémarék yaké guné yo. Kukba walkamu re wunat tépa véké guné yo.”

¹⁷⁻¹⁸ *Naate wadéka naané déku du las naana kapmu kéga bulék, “Wan Jisas bulkwa kudi wan

---

* **16:13:** Jo 14:26; 1 Jo 2:27   * **16:17-18:** 1 Jo 3:13

yaga pulak kudi? Naané wani kudiké las kaapuk kutdénngan. Kéga dé wak, ‘Walkamu re guné wunat vémarék yaké guné yo. Kukba walkamu re wunat tépa véké guné yo.’ Naate watakne nak kudi wawo dé wak, ‘Wuné wuna yaapaké yéwuréran bege.’ Jisas samuké sanévéknwute dé waga wak? Wani kudiké naané kaapuk las kutdénngan.”

19 *Jisasnyét wani kudiké las waataké mawulé yanaka dé Jisas naana mawulé kutdénngte dé naanat wak, “Gunat wuné wak, ‘Walkamu re guné wunat vémarék yaké guné yo. Kukba walkamu re wunat tépa véké guné yo.’ Waga wawuréka guné wuna kudiké kutdénngmarék yate, wani kudiké guné guna kapmu kudi bulu, kapu yaga pulak?”

20 *Kéni kudi mé miték véknwu. Wuné gunat kulaknyénytakne yéwuru guna mawulé kapéredi yadu géraaké guné yo. Géraagunu de kéni kékmaaba rakwa kwatkwa du taakwa dusék takwasék yaké de yo. Taale guné mawulé lékgé guné yo. Kukba guné yéknwun mawulé yate dusék yaké guné yo.

21 *Taakwa nyaan kéraaké yate taale kaagél lé kuru. Kutte takwasék kaapuk yalékwa. Ye wani nyaan kéraatakne wani kaagélké tépa sanévéknwumarék yaké lé yo. Kéraalén léku nyaanét véte takwasék lé yo.

22 *Guna mawulé wan wani taakwana mawulé pulak. Bulaa guna mawulé kapéredi yadéka

---

* 16:19: Jo 17:14

* 16:20: Jo 13:16

* 16:21: Jo 16:2-3

* 16:22: Jo 20:20

guné dusék kaapuk yagunékwa. Kukba wuné gunéké tépa gwaamale yaawuru guné yéknwun mawulé yate dusék yaké guné yo. Yagunu de guna yéknwun mawulé yaalébaanmarék yaké de yo.

23 ***“Guné yéknwun mawulé yate wani nyaa wunat las waatamarék yaké guné yo. Guné wuna yaapat wuna yéba waatagunu dé véknwutakne mawulé yagunéran jébaa yakweké dé yo.

24 *Déknyényba Gorét wuna yéba las kaapuk waatagunén. Bulaa waga waatasaakuké guné yo. Waatagunu mawulé yagunéran jébaa yakwedu guné yéknwun mawulé yate duséknét kapére yaké guné yo. Adél wuné gunat wakweyo.”

Jisasna apa deku apat débu talaknak

25 *Jisas waga watakne dé naanat wak, “Gunat wakwewurén kudi wan aja kudi wuné wakwek. Kukba aja kudi tépa wakwemarék yaké wuné yo. Yate wuna yaapaké wakwewuru déké bari kutdéngké guné yo.

26-27 ***Waga wakwewuru guné wuna yéba wuna yaapat waataké guné yo. Dé gunéké dé mawulat kapére yo. Yadu guné dérét kapmu waataké guné yo, gunat kutkalé yaduké. Wuné dérét waatamarék yaké wuné yo, dé gunat kutkalé yaduké. Guné wunat véte guné wo, ‘Jisas Gorét kulaknyénytakne dé naanéké giyaak. Wan adél.’ Waga wate guné mawulat kapére yo

* 16:23: Lu 10:16 * 16:23: Jo 15:7; Mt 7:7 * 16:24: Jo 15:11

* 16:25: Sam 69:4 * 16:26-27: Jo 14:26 * 16:26-27: Jo 14:21,

23 * 16:26-27: Ap 5:30-32

wunéké. Waga yagunéka wuna yaapa gunéké dé mawulat kapére yo.

28 Déknyényba wuna yaapat kulaknyénytakne wuné kényi kékmaat giyaak. Giyae re kényi kékmaa kulaknyénytakne wuna yaapaké gwaamale yéké wuné yo.”

29 Dé waga wadéka naané wak, “Méné aja kudi wakwemarék yaménéka bulaa naané ména kudi véknwute naané kutdénék.

30 Méné akwi mu, akwi jébaa, akwi du taak-waké wawo méné kutdénék. Deku mawuléké wawo méné kutdénék. De kulé kudi nak ménat waatamarék yaké de yo, deku kudi akwi kutdénngménén bege. Waga kutdénngte naané ménéké miték sanévéknwu. Méné Got wale re méné giyaak. Wan adél.” Naate naané wak.

31 Wanaka dé wak, “Bulaa wunéké guné miték sanévéknwu, kapu kaapuk?

32 *Wuné kutdénék. Naanat yaalébaanké yadاران tulé kényi dé yao. Yaadu guné nak nak yaage yéké guné yo guna gayét. Guné wunat kulaknyénytakne yaage yégunu wuné téké wuné yo. Téwuru wuna yaapa wuné wale téké dé yo. Tédu wuné kapmu témarek yaké wuné yo.

33 *Guné wuné wale nakurak mawulé yate yéknwun mawulé yate miték ragunuké wuné wani kudi wakwek. Kényi kékmaaba rakwa kwatkwa du taakwa gunat yaalébaanké de yo. Yaalébaandaranké sanévéknwute guné wup yamarék yaké guné yo. Wuné némaan ban rawuréka wuna apa deku apat débu talaknak.

* 16:32: Mt 26:31, 56; Jo 8:29

* 16:33: Jo 14:27; 1 Jo 5:4

Talaknadéngké guné yéknwun mawulé yaké guné yo.” Naate dé Jisas wak.

17

Jisas Gorét dé waatak déku duwat kutkalé yaduké

¹ Jisas waga watakne Gotna gayét kwaasawuré véte dé kéga wak, “Wuna yaapa, wuné kiyaawuréran tulé kényi dé yao. Bulaa derét wakweménu de kutdéngré de yo. Wuné ména nyaan némaan ban wuné ro. Waga kutdéngré de yo. Wuné kiyaawuru de méné némaan ban raménékwaké kutdéngré de yo.

²*Wunat waménék wuné kényi kékmaaba rakwa du taakwaké némaan ban ro. Rate wunéké tiyaaménén akwi du taakwaké kulé mawulé kwayéwuru de miték rasaakuké de yo apuba apuba. Kwayéwuru méné wunéké wakweménu de kutdéngré ména yéba kevéérénggé de yo.

³*De kulé mawulé kérae kéga kutdéngré de yo. Méné kapmu méné némaan ban Got méné ro. Méné waménéka wuné Jisas Kraisa wuné yaak. Waga kutdéngré de yo. Kutdéngré miték rasaakuké de yo apuba apuba.

⁴*Kényi kékmaaba rate yawuruké waménén jébaa wunébu yabutik. Yate wuné ména yéba kevééréknék.

⁵*Déknyényba kényi kékmaa bakna tédéka wuné méné wale rate nyaa vékwa pulak wuné rak.

---

* 17:2: Jo 6:39-40 * 17:3: 1 Jo 5:20 * 17:4: Jo 4:34 * 17:5: Jo 17:24

Ménéké tépa gwaamale yéwuru waménu wuné nyaa vékwa pulak tépa raké wuné yo.”

⁶ Jisas waga watakne dé wak, “Tiyaaménén duwat kudi wunébu wakwek, ména jébaaké. Déknyényba kényi kékmaaba bakna du re de ména jébaaba yaalak. Yaale de ména du radaka derét wunéké tiyaaménéka de ména kudi miték véknwu.

⁷⁻⁸ *Véknwute de tiyaaménén mawuléké wawo kutdénge wuna jébaa véte de wo, ‘Got wadéka dé Jisas giyaak. Got wadéka Jisas apa yate dé wani jébaa yo. Wan adél.’ Naate de wo, tiyaaménéka wakwewurén kudi véknwudakwa bege.

⁹ * “Bulaa ménat wuné waato wani duké. Kényi kékmaaba rakwa kwatkwa duké kaapuk waatawurékwa. Tiyaaménén duwat kutkalé yaménuké wuné ménat waato.

¹⁰ Ména du wan wuna du. Wuna du wan ména du. De wuna kudi véknwute wuna jébaa yadaka nak du taakwa véte de wuna yéba kevéreknu.

¹¹ *Wuna yaapa, méné yéknwun. Ménat wuné waato wani duké. Bulaa kényi kékmaaba ramarék yaké wuné yo. Wuné ménéké yaaké wuné yo. De kényi kékmaaba raké de yo. Ména apa méné tiyaak wunéké. Bulaa méné apa yate derét kutkalé yaké méné yo. Yaménu de ané nakurak mawulé yatékwa pulak nakurak mawulé yate miték raké de yo. Waga wuné mawulé yo.

¹² *Ména apa tiyaaménéka wuné de wale rate wuné derét kutkalé yak. Kutkalé yawuréka nak

---

* 17:7-8: Jo 16:30 * 17:9: Jo 6:37 * 17:11: Jo 17:21 * 17:12: Ap 1:18

du derét kaapuk yaalébaandan. De miték de rak. Nakurak du male yalagké dé yo. Yalakdu Gotna nyégaba wani duké kavidan kudi adél yaké dé yo.

13 * “Bulaa ménéké yaaké wuné yo. Wuné kényi kápmaaba wekna rate wani kudi wuné wakwek, wuna du wup yamarék yate wuna mawulé kérae yéknwun mawulé yadoké.

14 * Ména kudi derét wakwewuréka de véknwuk. De kényi kápmaaba rakwa kwatkwa du pulak kaapuk radakwa. Wuné wawo kwatkwa du pulak kaapuk rawurékwa. Naané de rakwa pulak ramaré yanaka de naané kélik yo.

15 * Tiyaaménén duwat kényi kápmaaba rado Seten derét yaalénbaanmarék yadu, méné derét kutkalé yaménuké, wuné ménat waato. De kényi kápmaa kulaknyénydo méné ména gayét kure yéménuké, kaapuk ménat waatawurékwa.

16 De wuné wale kényi kápmaaba rakwa kwatkwa du pulak kaapuk ranakwa.

17 Ména kudi adél kudi. Méné waménu wuna du adél kudi miték véknwute ména du raké de yo.

18 * Déknyényba méné waménéka wuné kényi kápmaaba rakwa du taakwaké giyaak. Giyae wuné wak, de kényi kápmaaba rakwa kwatkwa du taakwaké ye wuna kudi derét wakwedoké.

19 Wuné ména kudi véknwute ména jébaa male wuné yo. Wuna du véte ména kudi véknwute ména jébaa male yadoké wuné waga yo.

20 “Wuna yaapa, wani duké male ménat kaapuk waatawurékwa. Wani du yéte wuna kudi

---

* 17:13: Jo 15:11   * 17:14: Jo 15:19   * 17:15: 2 Te 3:3

* 17:18: Jo 20:21

wakweké de yo, nak du taakwat. Wakwedo kudi véknwutakne wuné ké miték sanévéknwuran du taakwaké wawo ménat wuné waato.

21 *De akwi nakurak mawulé yaké de yo. Waga wuné mawulé yo. Méné wuna mawuléba téménéka wuné méné wale nakurak mawulé yo. Yawurékwa pulak, de ané wale nakurak mawulé yaké de yo. Waga yano kényi kékmaaba rakwa kwatkwa du taakwa véte waké de yo, ‘Got wadéka dé Jisas giyaak. Wan adél.’ Naate waké de yo.

22 *Wuné jébaa yawuruké apa tiyaaménéka, wuné de jébaa yadoké wani apa kwayék. Ané nakurak mawulé yatékwa pulak, de nakurak mawulé yadoké, wuné deké apa kwayék.

23 Méné wuna mawuléba téménéka wuné deku mawuléba wuné tu. Yatékwa pulak de nakurak mawulé yaké de yo. Yado kényi kékmaaba rakwa kwatkwa du taakwa derét véte kutdénge waké de yo, ‘Got wadéka dé Jisas kényi kékmaat giyaak. Got Jisaské mawulat kapére yadéka pulak, Jisasna du taakwaké wawo dé mawulat kapére yo.’ Naate waké de yo.

24 *“Wuna yaapa, yéknwun jébaa male méné yo. Tiyaaménén duké wuné ménat waato. De wuné wale ména gayéba radoké wuné mawulé yo. Déknyényba kényi kékmaa bakna tédéka méné wuné ké mawulat kapére yate waménéka wuné nyaa vékwa pulak rate wuné ména gayéba rak. Nyaa vékwa pulak tépa rawuru de ména gayét yae védoké wuné mawulé yo.

---

* 17:21: Ga 3:28   * 17:22: Ap 4:32   * 17:24: Jo 14:3

²⁵ Kéni kékpaaba rakwa kwatkwa du taakwa ménéké kaapuk kutdéndan. Wuné ménat kutdéngwuréka de wuna du wawo ménéké de kutdéngék. Méné waménéka wuné giyaak. Waga wawo de kutdéngék.

²⁶ *Wuné ménéké derét wunébu kudi wakwek. Wakwewuréka de ménéké kutdéngék. Tépa wawo wakwewuru las wawo kutdéngké de yo. Wakwewuru méné wunéké mawulat kapére yaménékwa pulak, de deku duké nak nak mawulat kapére yaké de yo. Yado wuné deku mawuléba téké wuné yo.” Naate dé Jisas Gorét waatak.

18

Judas dé Jisasnyét kwayék déku maamaké

¹ *Jisas wani kudi watakne naané déku du wale naané Kidron waadakwa kuté atiye naané nak saknwat yék. Yéknwun mi tawudan yaawi dé nak waba tédéka naané Jisas wale wani yaawit wulaak.

² Wani apu Jisasnyét maamaké kwayéran du Judas naané wale kaapuk yaadén. Wupmalemu apu déknyényba Jisas naané déku du wale naané wulae rak wani yaawiba. Déknyényba Judas Jisas wale yeyé yeyate dé wani yaawiké dé kutdéngék.

³ Waga kutdéngtakne dé Romna waariyakwa duwat las, kwabugi duwat las waga kwole de yaak wani taalat. Nyédé duna némaan du las, Parisina du las wawo wani kwabugi duwat wadaka de yaak. Kulaa, tépménéng, téwayé pulak mu wawo de kure yaak.

---

* **17:26:** Jo 17:6   * **18:1:** Mt 26:36

4 Kure yaadaka dé Jisas kutdéngek dérét yadaran akwi muké. Kutdéngtakne ye dé derét wak, “Kiyadéke guné sékalu?”

5-6 Naate waatadéka de wak, “Nasaret ban Jisaské naané sékalu.” Naate wadaka dé Jisasnyét maamaké kwayékwa ban Judas dé de wale ték. Tédéka wadaka dé Jisas wak, “Kéni wuné.” Naate wadéka wup yate kuk kuk ye de kępmaaba akérék.

7 Akérédaka dé derét tépa waatak, “Kiyadéke guné sékalu?” Naate waatadéka de wak, “Nasaret ban Jisaské naané sékalu.”

8 Naate wadaka dé Jisas derét wak, “Kéni wuné. Waga gunat wunébu wakwek. Wunéke sékalgunéran wuna duwat wagunu de bakna yéke de yo.”

9 *Waga wadéka wakwedén kudi dé adél yak: “Wunéke tiyaaménén duwat nak kaapuk yaalébaandan.”

10 Du nak déku yé Malkas dé kwabugi du wale ték. Dé wan nyédé duna némaan duké jébaa yakwa du nak. Tédéka dé Saimon Pita waariyadakwa kulaa nak kure te dé wani dut viyaate déku yéknwun tuwa saknwuba tén waan takutépakdéka dé akérék.

11 *Akérédéka dé Jisas Pitat wak, “Waga yamarék yaké méné yo. Ména kulaa mé laakwa wutba. Wuné kaagél kutte wuna yaapa tiyaadén jébaa yaké wunébu kusékérék.”

Anaské de Jisasnyét kure yék

---

* 18:9: Jo 17:12   * 18:11: Mt 26:39

¹² Jisas waga wadéka de Romna waariyakwa du las, deku némaan ban, Judana kwabugi du las waga de dérét kulékiye de baagwit gik.

¹³ Gitakne de Anaské kure yék. Anas wan Kaiapasna naakuma. Wani kwaaré Kaiapas nyédé duna némaan ban dé rak.

¹⁴ *Déknyényba Kaiapas dé Judana némaan duwat kéga wak, “Romna du de dut nak viyaado kiyaadéran naané Judana du taakwat kutkalé yaké dé yo. Dé kiyaadéran de Romna du naanat viyaapérékmarék yaké de yo. Wan yéknwun.” Naate dé wak.

Pita dé wak, “Wuné Jisasnyét las kaapuk kutdéngwurén.”

¹⁵⁻¹⁶ De Jisasnyét kure yédaka ané Saimon Pita wale déku kukba yék. Ye ané nyédé duna némaan banna ga saabak. Wani némaan ban dé wunat kutdéngék. Kutdéngdéka wuné Jisasna kukba ye wuné némaan banna gat wulaak. Wulaawuréka Pita kaapaba dé ték. Tédéka wuné gwaade gwéspétéba tékwa taakwat wak, Pitat wakwelu yaaladuké.

¹⁷ *Wawuréka yaaladéka lé wani taakwa Pitat waatak, “Méné wawo Jisasna du méné?”

¹⁸ Naate waataléka dé Pita wak, “Wuné kaapuk.” Naate watakne dé jébaa yakwa du kwabugi du wale waga de ték. Taknaba de jébaa yakwa du kwabugi du wale de yaa séraknék. Yépmaa yadéka de yaa séraknék, deku sépé yaa yaduké. Pita wawo de wale dé ték, déku sépé yaa yaduké.

---

* **18:14:** Jo 11:49-51   * **18:17:** Jo 13:38

Nyéde duna némaan ban dé Jisasnyét waatak déku jébaaké

¹⁹ Nyéde duna némaan ban dé Jisasnyét déku duké waatak. Nak duwat wakwedén kudiké wawo dé waatak.

²⁰ *Waadéka dé Jisas wak, “Wuné akwi du taakwa mémba téte wuné derét kudi wakwek. Got wale kudi bulnakwa gaba, kudi bulnakwa némaa gaba wawo téte wuné du taakwat kudi wakwek. Wuné paakwe téte kudi las kaapuk wakwewurén.

²¹ Samuké méné wunat waato? Wuna kudi véknwun du taakwat waataké méné yo. Wakwewurén kudi de véknwuk. Véknwudanké ménat wakweké de yo.” Naate dé wak.

²² Wadéka dé kwabugi du nak waba téte Jisasnyét ménidaamaba viyaate dé wak, “Nyéde duna némaan banét waga wamarék yaké méné yo.”

²³ Naate wadéka dé Jisas wak, “Wuné kapéredi kudi wakwewuru mukatik méné wunat wani kudiké wakweménu. Wuné yéknwun kudi wakwewuréka samuké méné wunat viyaak?”

²⁴ Naate wadéka Anas wadéka de Jisasnyét kure yék, nyéde duna némaan ban Kaiapaské. Dérét gidan baagwi wekna tédéka de kure yék.

Pita dé tépa wak, “Wuné Jisasnyét las kaapuk kutdéngrurén.”

²⁵ Saimon Pita déku sépé yaa yaduké dé yaa rate yaanénba ték. Tédéka véte de wak, “Méné wawo Jisasna du méné. Waga naané sanévénwu. Méné déku du kapu kaapuk?” Naate waatadaka dé wak, “Wuné kaapuk.”

---

* **18:20:** Mt 26:55; Jo 7:26

26 *Waga wadéka dé Pita waan tépaknén duna wayékna véknwuk. Dé wawo jébaa dé yak nyédé duna némaan banké. Véknwutakne dé wak, “Adélna. Taknaba Jisas wale mi tawudan yaaw-iba tégunéka wuné ménat vék.”

27 *Naate wadéka dé Pita tépa wak, “Kaaupuk.” Naate wadéka dé bari séraa waak.

Pailatké de Jisasnyét kure yék

28 Ganbaba Jisasnyét kure Kaiapasnyét kulaknyényentakne de Romna némaan duna gat yék. Yédaka de Judana du wak, “Naana apa kudi kéga dé wo, ‘Naané nak gena duna gat wulaanarn Got naanat waké dé yo, Wan kapéredi mu guné yak. Ye apakélé yaa sérakne wuna kadému kamarék yaké guné yo. Naate waké dé yo.’ Wani kudi véknwute naané wulaamarék yanaran garabu yaa sérakne kadému kaké naané yo.” Waga wate Pasova waanakwa yaa sérakne kadému kaké mawulé yate de Romna némaan duna gat kaaupuk wulaadan.

29 Yate kaapaba tédaka dé Romna némaan du Pailat deké ye dé derét wak, “Wani duké samu kudi wakweké guné yo?”

30 Naate wadéka de wak, “Kéni du kapéredi mu débu yak. Dé kapéredi mu las yamarék yadu mukatik ménéké kure yaamarék yakatik naané yak.”

31 *Naate wadaka dé Pailat wak, “Guné dérét kure ye guna kapmu bulké guné yo. Bultakne guna apa kudi véknwe guné dérét kotimké guné

---

* 18:26: Jo 18:1, 10   * 18:27: Jo 13:38   * 18:31: Jo 19:6-7

yo.” Naate wadéka de wani Judana du wak, “Déknyényba guné Rom guné naanat waatik, naané wano de kapéredi mu yan dut kotimtakne dérét viyaapérek muké. Naané Jisasnyét viyaapéreknaranké waké naané yapatiyu.” Naate de wak.

³²* Déknyényba Jisas miba kiyaadéranké de kudi wakwek. Wakwete dé Rom viyaapérekgwa muké wakwek. Romna némaan du las wadaka de kapéredi mu yan duwat miba viyaapata taknadaka de kiyaak. Judana du waga kaapuk viyaapérékdan. Wani du Pailarét waga wadaka wani tulé Jisas wakwen kudi dé adél yak.

³³ Wani du waga wadaka dé Pailat tépa gwaa-male wulaak gat. Wulae gaba rate dé Jisasnyét waadéka wulaadéka dé dérét waatak, “Méné Judana némaan ban, kapu kaapuk?”

³⁴ Naate waatadéka dé wak, “Méné kapmu sanévéknwute méné waga wo, kapu nak du dé ménat wakwek?”

³⁵ Waga waatadéka dé wak, “Wuné Judana du kaapuk. Wuné ménéké kaapuk kutdénngwurén. Ména gayéna du nyédé duna némaan du wawo de ménat wunéké kure yaak. Samu méné yak?”

³⁶ Naate waatadéka dé wak, “Wuné kéné gayéba némaan ban rawuru mukatik wuna du waariyado nak du wunat kure ye Judana duké kwayémarék yado. Bulaa wuné kéné gayéké némaan ban kaapuk rawurékwa.”

³⁷* Naate wadéka dé waatak, “Méné némaan ban méné ro? Wan adél kapu kaapuk?” Naate

---

* **18:32:** Jo 12:32-33   * **18:37:** 1 Ti 6:13

waatadéka dé wak, “Wan méné kapmu méné wo. Wuné kéga wuné wo. Adél kudi wakweké wuné kényi kékpaat giyaak. Adél kudi wakwewuruké lé wuna néwaa wunat kéraak. Adél kudi véknwukwa du taakwa de wuna kudi véknwu.”

³⁸ Naate wadéka dé waatak, “Adél kudi wan samu kudi?”

Jisasnyét miba viyaapata taknadoké dé Pailat wak

Pailat waga watakne dé Judana duké tépa gwaadék. Gwaade dé derét wak, “Wani du kapéredi mu las kaapuk yadén.

³⁹ Akwi kwaaré Pasova waagunékwa yaa sérakne kagunékwa tulé guné wunat wo, raamény gaba rakwa dut nak wawuru dé yaaladuké. Bulaa Judana némaan banét wawuru dé yaaladuké guné mawulé yo, kapu kaapuk?”

⁴⁰ Naate waatadéka némaanba waate de wak, “Kaapuk. Déké kélik naané yo. Barabasnyét waménu yaaladuké naané mawulé yo.” Naate de wak. Barabas wan dut viyaate gwalmu sél yan du.

19

¹ Judana du waga wadaka dé Pailat wadéka Romna waariyakwa du de Jisasnyét viyaak némaa raamény baagwit.

² Viyaatakne kéga de wak, “Némaan du de gwaavé baapmu wut kusade yéknwun maakna saap de saaptakno.” Waga wate raamény baagwi kérae de maakna saap pulak séwayékwe de déku maaknaba kusadak. Kusadatakne de gwaavé baapmu wut dérét kusadak.

³ Yatakne dérét wasélékte de waagik. Waagite de waatak, “Judana némaan ban, miték méné ro?” Waga wate de dérét taabat viyaak.

⁴ Yadaka Pailat gwaade dé Judat wak, “Mé vé. Dérét wuné gunéké kure yaalo. Guné véte kutdénké guné yo. Dé kapéredi mu las kaapuk yadén.”

⁵ Waga wadéka dé Jisas yaalak. Séwayékudan raamény baagwi dé déku maaknaba kwaak. Kusadadan gwaavé baapmu wut wawo déku sépéba dé ték. Yadéka dé Pailat derét wak, “Kéni dut mé vé.”

⁶ Naate wadéka dérét véte de nyédé duna némaan du kwabugi du las waga de némaanba waate de wak, “Dérét miba mé viyaapata takna. Dérét miba mé viyaapata takna.” Naate wadaka dé Pailat derét wak, “Kaapuk. Wuné yadén kapéredi muké las kaapuk véknwuré. Guné kapmu dérét kure ye miba viyaapata taknaké guné yo.”

⁷ *Naate wadéka de Juda dérét wak, “Wani du dé mé kiyao. Dé kéga dé wak, ‘Wuné Gotna nyaan.’ Naate watakne dé naana apa kudi kaapuk véknwudén. Wani kudi kéga dé wo, ‘Du nak waga Gotké kapéredi kudi wakwedéran guné dérét viyaapéregé guné yo.’ Waga wani apa kudi dé wo.”

⁸ Pailat wani kudi véknwute dé déku mawuléba wak, “Wani du wan Gotna nyaan kapu kaapuk?” Naate sanévéknwute dé wupmét kapére yak.

⁹ *Wup yate dé gat tépa wulaak. Wulae wadéka

---

* 19:7: Lev 24:16; Jo 5:18

* 19:9: Mt 27:12; Lu 23:9

Jisas tépa wulaadéka dé dérét waatak, “Méné yaba méné yaak?” Waga waatadéka Jisas las kaapuk buldén.

¹⁰ Bulmarék yadéka dé Pailat wak, “Yaga pulak ye méné wuné wale bulmarék yo? Wuné mawulé yate wawuréran miték yéké méné yo. Wuné mawulé yate wawuréran de ménat miba viyaa-pata taknaké de yo. Wuné kéba wuné némaan ban ro. Wani muké las méné kutdengék, kapu kaapuk?”

¹¹ *Naate wadéka dé Jisas wak, “Got ménéké apa kwayémarék yadu mukatik méné kéba némaan ban ramarék yaménu. Wunat ménéké kwayén ban némaa kapéredi mu dé yak. Dé yadén kapéredi mu méné yaran kapéredi mat dé talaknak.”

¹² *Pailat wani kudi véknwutakne dé Jisas miték yéduké mawulé yak. Mawulé yate dé Judat wakwek, Jisasnyét wadu dé miték yédéranké. Wakwedéka de waate de wak, “Wani du dé wak, ‘Wuné némaan ban wuné ro.’ Naate wate dé Romna némaan banét talaknaké dé sanévéknwu. Waga sanévéknwute dé Romna némaan banna maama dé ro. Méné dé miték yéduké waménéran méné wawo Romna némaan banna maama raké méné yo.”

¹³ Pailat wani kudi véknwutakne Romna némaan banna maama ramuké kélik yate wadéka de Jisasnyét kure yaalak. Yaaladaka dé Pailat kot véknwukwa némaan banna jaabéba rak. Wani

---

* **19:11:** Jo 10:18; Ap 2:23; Ro 13:1   * **19:12:** Lu 23:2; Ap 17:7

jaabéké de wak, Matut yadan jaabé. Yibruna kudiba kéga de wak, Gabata.

¹⁴ Wani nyaa Judana du taakwa Pasova waadakwa yaa sérakne kadému kaké de kawu saakérak. Nyaa nawuréké yadéka dé Pailat némaan banna jaabéba rate Judat wak, “Guna némaan banét mé vé.”

¹⁵ Naate wadéka némaanba waate de wak, “Déké kélik naané yo. Dérét viyaapérékgé guné yo. Dérét miba viyaapata taknaké guné yo.” Waga wadaka dé Pailat waatak, “Guna némaan banét miba viyaapata taknawuruké guné mawulé yo?” Naate wadéka de nyédé duna némaan du wak, “Dé naana némaan ban kaapuk. Romna némaan ban dé male wan naana némaan ban.”

¹⁶ Waga wadaka dé Pailat Judana némaan duna kudi véknwutakne wadéka de Romna waariyakwa du Jisasnyét kure yék, miba viyaapata taknaké.

Jisasnyét de miba viyaapata taknak

¹⁷ Jisasnyét kure yédaka dé dérét viyaapata taknadarán mi yaatak. Yaatadéka Judana némaa gayé Jerusalem kulaknyényentakne de Maakna Apa waadakwa taalát yék. Yibruna kudiba kéga de wo, Golgota.

¹⁸ Wani taaléba de Romna waariyakwa du Jisasnyét miba viyaapata taknak. Du vétiknét wawo de mi vétikba viyaapata taknak. Naknét de aki tuwa saknwuba viyaapata taknak. Naknét de yéknwun tuwa saknwuba viyaapata taknak. Viyaapata taknadaka dé Jisas nyédéba tén miba ték.

19 Pailat kavin kudi de viyaapata taknak, Jisasnyét viyaapata taknadan miba. Kéga dé kavik: Nasaret ban Jisas. Judana némaan ban.

20 Pailat wani kudi Yibruna kudiba, Romna kudiba, Gérična kudiba wawo waga dé kavik.

Jisasnyét miba viyaapata taknadan taalé Judana némaa gayé tékwaba dé tu. Tédéka de wupmalemu Juda wani kudi de vék.

21 Vétakne de Judana nyédé duna némaan du de Pailarét wak, “Judana némaan ban. Waga kavimarék yaké méné yo. Kéga méné kaviké yo, ‘Kéni du kéga dé wak, Wuné Judana némaan ban.’ Waga kaviké méné yo.”

22 Naate wadaka dé Pailat wak, “Wuné kavin kudi wan wunébu kavik. Nak kudi tépa kavimarék yaké wuné yo.” Naate dé wak.

23 Romna waariyakwa du wan véti wan véti de Jisasnyét miba viyaapata taknak. Yatakne déku baapmu wut kérae de deku kapmu munik. Waga yate de nak nak kéraak. Kéraate déku yéknwun baapmu wut kaapuk munidan. Wani baapmu wut déknyényba yaatédeka dé sékétnyé ték. Déknyényba de kaapuk kétaapadan.

24 *Wani yéknwun baapmu wurét véte de waariyakwa du wak, “Naané kéni baapmu wut gétbiyaamarék yaké naané yo. Makwal matu yatjawuréno waare giyaa akére talaknaran ban wani baapmu wut kéraaké dé yo.” Naate watakne waga yatakne dé nak ban talaknak. Wani ban baapmu wut dé kéraak. Kéraadéka Gotna

---

* 19:24: Sam 22:18

nyégaba kwaakwa kudi nak adél dé yak. Wani kudi kéga:

De makwal matu yatjawurédaka waare giyaa akére derét talaknan ban wuna baapmu wut nak dé kéraak.

De wuna baapmu wut las munite nak nak de kéraak.

²⁵ Jisas ténba de Jisasna néwaa Maria, léku wayékna, Klopasna taakwa Maria, Makdalaba yaan taakwa Maria waga de ték. Wani taakwa Jisasnyét miba viyaapata taknadan wale de ték.

²⁶ Tédaka wuné Jisasna du nak kéné nyéga kavin du wuné wawo waba téwuréka dé Jisas déku néwaa wale anat vék. Véte dé déku néwaat wak, “Maria, dé nyéna nyaan pulak raké dé yo.”

²⁷ Watakne dé wunat wak, “Lé wan ména néwaa pulak.” Waga wadéka wuné lérét kwole kure yék wuna gat. Kure ye wuna néwaat kutkalé yawurén pulak wuné lérét wawo kutkalé yak.

Jisas débu kiyaak

²⁸ *Jisas waga watakne dé kutdéngek. Déku jébaa débu yabutik. Kutdénge de wak, “Wunat gutak yadéka wuné.” Naate de wak.

Déknyényba Gotna nyégaba du nak de kavik, Jisasnyét gutak yaranké. Kavidéka Jisas waga wadéka wani kudi adél de yak.

²⁹ *Jisasnyét miba viyaapata taknadanba agéráp de nak rak. Wani agérápba nyégi yakwa wain gu de las ték. Kusba kwaan nyabiyas pulak mu kérae de wani guba tawuk. Tawe baagéba takne de kusawurék, Jisas jélipme kaduké.

* **19:28:** Sam 22:15   * **19:29:** Sam 69:21

30 *Kusawurédaka dé wani gu jélipme katakne dé wak, “Wan yaak.” Waga watakne dé waadé daadéka dé déku yaamabi yaale yék.

Romna waariyakwa du dé Jisasna malapaba viyaak

31 *Judana némaan du Pasova waanakwa yaa sérakne kadému kaké mawulé yate de kéga wak, “Séré yaap ra nyaa yaa sérakne kadému kaké naané yo. Wani nyaa wan némaa nyaa. Séré deku gaaba ségwi miba témarek yaké dé yo.” Waga wate de Pailarét wak, “Méné waménu guna du miba viyaapata taknadan duna maan mukgé de yo. Mukdo de bari kiyaado de deku gaaba ségwi kure ye rémké de yo.”

32 Naate wadaka Pailat wadéka de waariyakwa du ye Jisas wale miba viyaapata taknadan du vétik bétku maan de muknék.

33 Muktakne Jisaské ye de vék kiyaasaakwe tédéka. Vétakne déku maan kaapuk mukdan.

34 Yadaka dé Romna waariyakwa du nak Jisasna malapaba vit viyaak. Viyaadéka dé wény gu wale bari dé sapurak.

35 *Sapuradéka wuné kény nyéga kavin du wuné vék. Véwuréen muké wuné gunat kudi wakweyo, guné wawo Jisaské miték sanévéknwugunuké. Wakwewuréen kudi wan adél kudi. Waga wuné kutdengék.

36 *Waariyakwa du waga yadaka Gotna nyégaba kwaakwa kudi vétik adél dé yak. Wani kudi nak kéga:

---

* 19:30: Jo 4:34   * 19:31: Diu 21:22-23   * 19:35: Jo 21:24

* 19:36: Eks 12:46; Sam 34:20

Déku apa nak mukmarék yaké de yo.

³⁷ *Nak kudi kéga:

Vit viyaadan dut téte véké de yo.

Wani tulé wani kudi adél dé yak.

Jisasna gaaba ségwi matuba vaadan waaguba de taknak

³⁸ *Romna waariyakwa du waga yadaka dé Arimatia ban Josep ye Pailarét waatak, Jisasna gaaba ségwi lépmwényké. Josep wan Jisasna du nak. Dé Judana nak némaan duké wup yate paakute dé wak, “Jisas wan Gotna nyaan. Wan adél.” Naate wate dé Jisaské miték sanévéknwuk. Josep waatadéka Pailat kusékétdéka dé Josep yék, Jisasna gaaba ségwi lépmwényké. Yédéka dé Nikodimas Josep wale dé yék.

³⁹ *Déknyényba gaan nak wani du dé Jisaské yék, dé wale kudi bulké. Dé yéknwun yaama yakwa mu vétik kérae nakurakba takne dé kure yék. Wani mu aknét dé kapére yak (30 kilo pulak).

⁴⁰ Wani du vétik ye Jisasna gaaba ségwi bét lépmwénye kure giyaak. Kure giyae bét Judana du rémké yanakwa pulak, bét yéknwun yaama yakwa mu gaaba ségwiba takne bét baapmu wurét kusépmék.

⁴¹ Jisasnyét miba viyaapata taknadan taalé wale dé mi tawudan yaawi nak ték. Wani taalé du kiyaadu taknadaran kulé waagu dé nak ték. Déknyényba apakélé matuba de wani waagu vaak. Wani waaguba kiyaan dut nak kaapuk déknyényba taknadan.

---

* 19:37: Re 1:7   * 19:38: Jo 7:13   * 19:39: Jo 3:1-2

⁴² Wani waagu séknaaba kaapuk tén. Yadéka bét Jisasna gaaba ségwi kure ye bét wulae wani waaguba taknak, Juda Pasova waanakwa yaa sérakne kanaran nyaa yaaké yan bege. Wani nyaa naané Juda kiyaan duwat waaguba taknamarék yaké naané yo.

20

Jisas dé tépa nébéle raapmék

¹ Sande yé tékgé yadéka lé Makdalaba yaan taakwa Maria raapme lé yék. Jisasna gaaba ségwi taknadan taalát lé yék, gaan wekna tédéka. Ye lé vék wani waaguba taknatépédan matu wani waaguba témarek yadéka.

² *Vétakne lé Saimon Pita wale tétéka anéké pétépété yaak. Yae lé anat wak, “Naana Némaan Banét debu kure yék. Kérae kure ye taknadan taalé kaapuk kutdénngan.” Naate lé wak.

³ Ané Pita wale véknwutakne gayé kulaknyényetakne ané Jisasna gaaba ségwi taknadan waagwat pétépété yék.

⁴ Ye wuné Pitat talaknatakne wuné taale yék. Taale ye wuné Jisasna gaaba ségwi taknadan waagu saabak.

⁵ Saabe kwaatabe kwaasawule wuné vék gaaba ségwi kusépdan baapmu wut male radéka. Vétakne kaapuk wulaawurén.

⁶ Saimon Pita kukba yae dé Jisasnyét taknadan waagwat wulaak. Wulae dé vék gaaba ségwi kusépdan baapmu wut radéka.

---

* **20:2:** Jo 13:32; Ap 2:24-32

⁷ Jisasna maaknaba gidan baapmu wut wawo radéka dé vék. Wani baapmu wut nak baapmu wut wale kaapuk radén. Dé kapmu dé rak.

⁸ Radéka védéka wuné taknaba taale yaan du wuné wawo wulaak. Wulae wuné wak, “Jisas débu nébéle raapmék.”

⁹⁻¹⁰ Waga wate Pita wale ané gayét tépa gwaamale yék.

Déknyényba de Jisas kiyae tépa nébéle raapdéranké kudi kavik Gotna nyégaba. Wani tulé ané wani kudi kaapuk miték kutdénngtén.

Makdalaba yaan taakwa Maria lé Jisasnyét vék

¹¹ Maria kaapaba téte lé géraak.

¹² Géraate kwaatabe lé waagwat kwaasawule lé vék Gotna kudi kure giyaakwa du vétik waama baapmu wut kusade rabétka. Jisasna gaaba ségwi taknadan taaléba bét rak. Nak dé maakna ran taaléba rak. Nak dé maan ran taaléba rak.

¹³ Rate bét Mariat wak, “Nyéno, samuké nyéné gérao?” Naate waatabétka lé bérét wak, “Wuna Némaan Banét debu kérae kure yék. Kérae kure ye taknadan taalé kaapuk kutdénngwurén.”

¹⁴*Waga watakne walaakwe lé vék Jisas tédéka. Véte dérét kaapuk kutdénnglén.

¹⁵ Yaléka dé Jisas lérét wak, “Nyéno, samuké nyéné gérao? Kiyadéke nyéné sékalu?” Waga waatadéka lé Maria léku mawuléba wak, “Wan keni taaléna bapadu dé, kapu kaapuk?” Naate sanévéknwute lé wak, “Méno, dérét méné kérae kure yék, kapu kaapuk? Waga ye taknaménén

---

* **20:14:** Lu 24:16; Jo 21:4

taalé wakweménu wuné ye dérét kérae kure yé ké wuné yo.”

16 Naate waléka dé Jisas wak, “Maria.” Naate wadéka lé walaakwe dérét kutdénge lé Yibruna kudiba kéga wak, “Rabonai.” Wani kudi naana kudiba kéga dé wo, “Méné Gotna kudiké yakwatnyékwa ban.”

17 *Maria waga waléka dé Jisas wak, “Wuna yaapaké kaapuk wekna waaréwuren. Nyéné wunat kutmarék yaké nyéné yo. Nyéné wuna duké ye kéga wakweké nyéné yo, ‘Dé déku yaapa guna yaapa Gotké waaréké dé yo.’ Waga wakweké nyéné yo derét.”

18 Waga wadéka véknwutakne lé Makdalaba yaan taakwa Maria yae lé naané déku duwat wak, “Wuné naana Némaan Banét wunébu vék.” Waga watakne lé Jisas wakwen kudi naanat wakwek.

Jisasna du de dérét vék

19 Naané Jisasna du Judana némaan duké wup yate naané ranan gana gwéspété miték tépék. Sande nyaa dawulidéka kukba Jisas yae dé naana nyédéba ték. Tété dé naanat wak, “Guna mawulé miték téké dé yo. Guné wup yamarék.”

20 *Waga wate dé taaba, malapaba vit viyaadan wawo naanat wakwatnyék. Wakwatnyédéka naana Némaan Banét véte yéknwun mawulé yate naané duséknét kapére yak.

21 *Yanaka dé Jisas naanat tépa wak, “Guna mawulé miték téké dé yo. Wuna yaapa wadéka

---

* 20:17: Yi 2:11-12 * 20:20: Jo 16:22, 19:34; 1 Jo 1:1-3 * 20:21: Jo 17:18

déku jébaa yaké wuné yaak. Wadén pulak wuné wawuru wuna jébaa yaké guné yéké guné yo.”

²²⁻²³ Waga watakne dé déku yaamabi naanat yapévute dé naanat wak, “Guné Gotna Yaamabi nyégélké guné yo. Kapéredi mu yakwa du taakwa yadan kapéredi mu kulaknyénydo guné derét wagunéran, ‘Got yagunén kapéredi mu yatnyéputiké dé yo. Yatnyéputite wani muké tépa sanévéknwumarék yaké dé yo.’ Waga wagunéran Got waga yaké dé yo. Kapéredi mu yakwa du taakwa yadan kapéredi mu kulaknyénymarék yado guné derét wagunéran, ‘Got yagunén kapéredi mu yatnyéputimarék yaké dé yo.’ Waga wagunéran Got yadan kapéredi mu yatnyéputimarék yaké dé yo.” Naate watakne dé Jisas yék.

Tomas dé Jisasnyét vék

²⁴ *Jisas naanéké yaadén tulé déku du nak kaapuk radén. Déku yé Tomas. Déku nak yé Didimas.

²⁵ Naané dérét wekna véte naané wak, “Naana Némaan Ban Jisas kiyae tépa nébéle raapdéka naanébu vék.” Naate wanaka dé Tomas wak, “Wuné déku taababa raaményét viyaadanba véte, wuna tabasék waba kusolate, déku malapaba viyaadanba wawo wuna tabasék kusolawuru mukatik, guna kudi miték véknwuru. Bulaa guna kudi véknwumarék yaké wuné yo.” Naate dé wak.

²⁶ Nyaa nak taaba sékét nak taababa kayék kupuk re naané Jisasna du tépa gaba rak. Tomas

---

* **20:24:** Jo 11:16, 14:5

wawo naané wale dé rak. Akwi gwéspété miték tépétakne ranaka Jisas yae dé naana nyédéba ték. Tété dé wak, “Guna mawulé miték téké dé yo. Guné wup yamarék.”

²⁷ Watakne dé Tomasnyét wak, “Ména tabasék kéba mé kusolate méné wuna taabat véké yo. Ména tabasék kure yae méné wuna malapaba kusolaké yo. Méné deku kudi kaapuk miték véknwuménén. Bulaa méné waké méné yo, ‘Jisas kiyae dé tépa nébéle raapmék. Wan adél.’ Waga wate wunéké mé miték sanévéknwu.”

²⁸ Naate wadéka dé Tomas Jisaské miték sanévéknwute dé wak, “Méné wuna Némaan Ban Got méné.”

²⁹ *Naate wadéka dé Jisas wak, “Méné wunat véte méné wunéké miték sanévéknwu. Wunat vémarék yate wunéké miték sanévéknwukwa du taakwa yéknwun mawulé yate miték raké de yo.” Naate dé Jisas Tomasnyét wak.

Guné Jisaské miték sanévéknwugunuké dé Jon kéné kudi kavik

³⁰ *Jisas déknyényba vémarék yanan wup-malemu apa jébaa laswawo naana méniba tété dé yak. Yadén jébaa kéné nyégaba kaapuk akwi kawiwurén.

³¹ *Kén kawiwurén kudi véte Jisaské miték sanévéknwugunuké wuné kavik. Guné waké guné yo, “Dé wan naanat kutkalé yaduké Got wadén ban Kraiss. Dé wan Gotna nyaan. Wan adél.” Guné waga wate déké miték sanévéknwute

---

* 20:29: 1 Pi 1:8   * 20:30: Jo 21:25   * 20:31: Jo 3:15; 1 Jo 5:13

kwayédéran kulé mawulé kérae apuba apuba miték rasaakugunuké wuné kavik.

21

Jisasna du las de dérét vék

¹ Kukba naané Jisasna du Taibirias waanakwa kwawu tépétba ténaka dé Jisas naané ké tépa yaak.

² Saimon Pita, Tomas, déku nak yé Didimas, Kenaba yaan du Nataniel, Sebedina nyaan vétik ané Jems wale, Jisasna du vétik las wawo waga naané wani kwawu maaléba ték. Natanielna gayé Galiliba dé tu.

³ Saimon Pita dé naanat wak, “Wuné gukwami wuréké wuné yu.” Naate wadéka naané dérét wak, “Naané wawo méné wale yéké naané yo.” Naate watakne akwi ye naané botba nak waarék. Waare botba ye wani gaan akwi naané jébaa yate gukwami las kaapuk wurénan.

⁴ Nyaa yaalaké yadéka Jisas yae dé kwawu maaléba ték. Tédéka naané déku du botba wekna rate dérét véte naané dérét kaapuk kutdénngan.

⁵ *Yanaka dé naanat waate dé wak, “Gunawa, gukwami las guné wurék?” Naate waatadéka naané wak, “Kaapuk.”

⁶ *Waga wanaka dé wak, “Guné guna yéknwun tuwa saknwuba laaké yatjade wani gukwami las wuréké guné yo.” Waga wadéka naané laaké yatjadanaka de wupmalemu gukwami laakéba gwaadédaka naané tébére kure yaalaké yapatik.

⁷ Yate wuné Saimon Pitat wak, “Wan naana Némaan Ban dé.” Wawuréka véknwutakne Pita

---

* 21:5: Lu 24:41   * 21:6: Lu 5:4-7

jébaa yaké putidén baapmu wut tépa kusade dé gwat dawulik.

⁸ Maalé guba naané ték. Séknaaba kaapuk ténan (100 mita pulak). Dé yédéka naané botba yéte laaké gukwami wale tébére kure yék.

⁹ Naané ye nébu saabe naané vék yaa nak rate yaandéka. Gukwami, béret waga dé wani yaaba yaanék.

¹⁰ Yaandéka dé Jisas naanat wak, “Bulaa wurégunén gukwami las mé kérae kure yaa.”

¹¹ Naate wadéka Saimon Pita botba waare dé laaké nak tabéba kérae kure dawuliye dé nébat tébére kure yaak. Wupmalemu (153) apakélé gukwami de laakéba kwaak. Kwaadaka laaké kaapuk périknén.

¹² Yadéka dé Jisas naanat wak, “Guné yae guné kaké yo.” Naate wadéka du nak kaapuk kéga waatadén, “Méné kiyadé?” Waga kaapuk waatadén. Naané kutdéngek. Wan naana Némaan Ban.

¹³ Jisas yae dé béret gukwami wawo kérae dé naanéké tiyaak.

¹⁴ *Jisas kiyae nébéle raapme apu vétik déknyényba yae dé naané déku duna méniba ték. Wani tulé dé tépa naanéké yaak.

Jisas aja kudi dé wakwek Pita Jisasna du taak-waké védéranké

¹⁵ *Béret gukwami katakne dé Jisas Saimon Pitat wak, “Jonna nyaan Saimon, mé véknwu. Kéba tékwa du de wunéké mawulat kapére yo. Derét talakne méné wunéké méné mawulat

---

* 21:14: Jo 20:19, 26 * 21:15: Mt 26:33

kapére yo, kapu kaapuk?” Naate waatadéka dé Pita wak, “Ao. Némaan Ban, méné kutdénék. Wuné ménéké wuné mawulat kapére yo.” Naate wadéka dé Jisas wak, “Méné wuna sipsip nyaanké kadému kwayéké méné yo.” Naate wate dé aja kudi wakwek, Pita Jisasna kudi Jisasna du taak-wat wakweduké.

¹⁶ *Waga watakne dé tépa wak, “Jonna nyaan Saimon, wunéké méné mawulat kapére yo, kapu kaapuk?” Naate wadéka dé wak, “Ao. Némaan Ban, méné kutdénék. Wuné ménéké wuné mawulat kapére yo.” Naate wadéka dé Jisas wak, “Méné wuna sipsipké miték téte véké méné yo.”

¹⁷ Naate watakne dé tépa wak, “Jonna nyaan Saimon, méné wunéké méné mawulat kapére yo, kapu kaapuk?” Waga wadéka dé mawulé léknék, Jisas apu kupuk dérét waatadén bege. Mawulé lékte dé Jisasnyét wak, “Némaan Ban, méné akwi duna mawulé méné kutdénék. Yate méné wawo méné kutdénék. Wuné ménéké wuné mawulat kapére yo.” Naate wadéka dé Jisas wak, “Méné wuna sipsipké kadému kwayéké méné yo.

¹⁸ *Mé véknwu. Déknyényba méné nébikara du téte méné baapmu wut gitakne méné mawulé yaménén pulak yeyé yeyak. Kukba méné gwalepa yate ména taaba kusawuréménu nak du ménat giké de yo. Gitakne yémuké kélik yaménékwa taalat ménat kure yéké de yo. Adél wuné ménat wakweyo.”

¹⁹ Naate wate de Pitat viyaapérekdaranké dé kudi wakwek. Pitat viyaapérekdo dé kiyae Gotna

---

* **21:16:** 1 Pi 5:2   * **21:18:** 2 Pi 1:14; Jo 13:36

yéba kevéérékgé dé yo. Waga yadéranké dé Jisas wani kudi wakwek. Waga watakne dé Pitat tépa wak, “Méné wuna jébaa yaké méné yo.” Naate dé Jisas wak.

Jisas mawulat kapére yadé kwa dut dé kudi wakwek

²⁰ *Jisas waga wadéka Pita walaakwe dé vék wuné bétku kukba yaawuréka. Déknyényba Jisas wale rate kadému kate wuné dérét waatak, “Némaan Ban, kiyadé ménat ména maamaké kwayéké yo?” Naate wuné wak déknyényba.

²¹ Pita wunat véte dé Jisasnyét wak, “Némaan Ban, wani du yaga pulak yaké dé yo?”

²² Naate waatadéka dé Jisas wak, “Dé raduké mawulé yate wawuréran dé gwaamale yaawuréran tuléke raségéke dé yo. Wan déku jébaa. Méné wani muké sanévéknwumarék yaké méné yo. Méné wuna jébaa yaké méné yo.”

²³ Dé waga wadéka de déku jébaaba yaalan du las de wunéke wak, “Wani du kiyaamarék yaké dé yo.” Waga de wak. Wadaka wuné kiyaamarék yawuréranké Jisas kaapuk Pitat wakwedén. Kéga male dé wak, “Dé raduké mawulé yate wawuréran dé gwaamale yaawuréran tuléke raségéke dé yo. Wan déku jébaa. Méné wani muké sanévéknwumarék yaké méné yo.” Naate dé Jisas wunéke wak.

²⁴ *Wuné Jisas yan jébaaké wunébu kudi wakwek. Wuné keni nyéga kavin du wuné. Wuné

---

* **21:20:** Jo 13:23-25   * **21:24:** Jo 19:35

kéni nyégaba adél kudi wunébu kavik. Naané kutdéngek. Wani kudi wan adél kudi.

²⁵ *Jisas yan nak jébaa wawo dé ro. Yadén jébaaké akwi kaapuk kawiwurén. Du las yadén jébaaké akwi kavido mukatik, kavidaran nyéga kéni kępmaaba sékérékne radu akwi nyégaké taalé las témarek yadu. Waga wuné sanévéknwu.

---

* 21:25: Jo 20:30

Gotna Kudi
The New Testament in the Maprik dialect of the
Ambulas Language
Nupela Testamen long tokples Maprik long Niugini
copyright © 1983 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ambulas (Maprik) (Ambulas)

Dialect: Maprik

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-01-04

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

b436d84b-26dc-54d0-bff0-26a2d25c90de